Aan wal

Clara Asscher-Pinkhof

bron
Clara Asscher-Pinkhof, *Aan wal*. Met illustraties van L.E. van Bergen. Van Holkema & Warendorf's Uitgevers-Maatschappij, Amsterdam 1932

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/assc007aanw01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

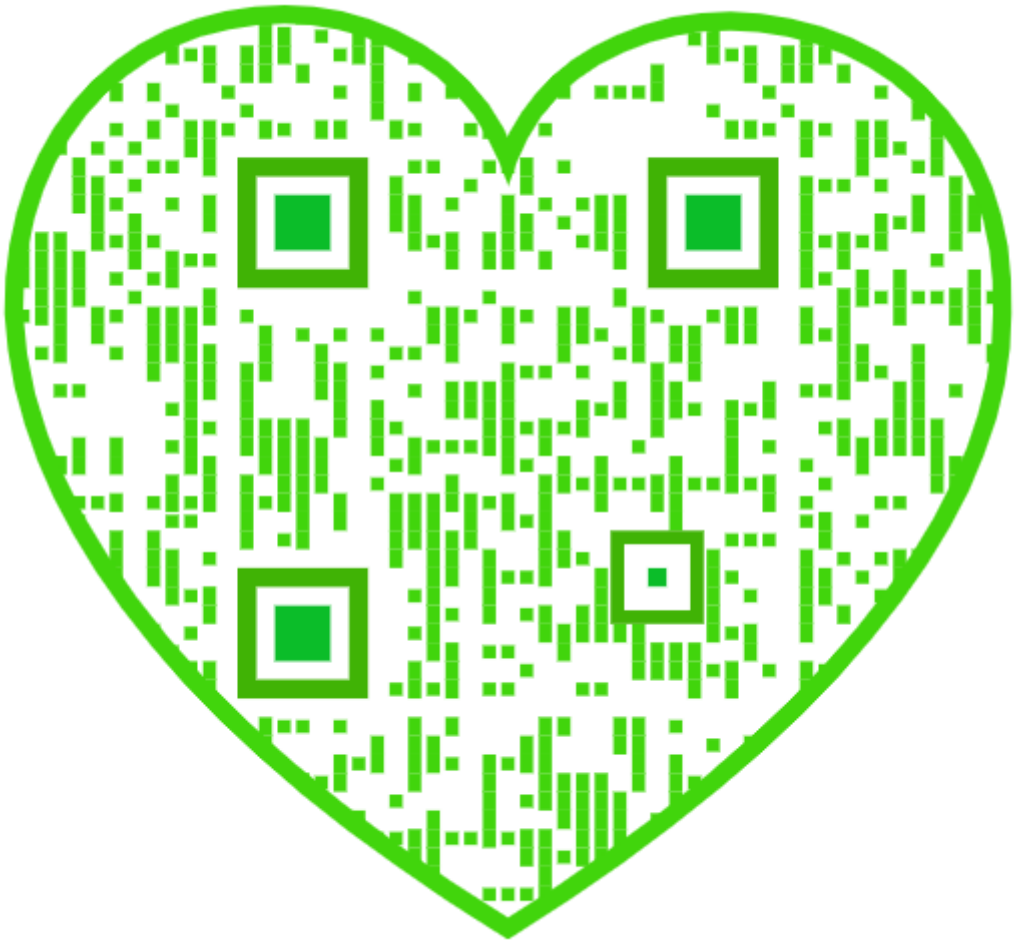

Hoofdstuk I

't Was eigenlijk onzin, om de wasch boven op 't dek uit te hangen in die kou, want het droogde er geen zier. Als je weer boven kwam met een nieuwe lading goed, waren de opgehangen stukken al zoo stijf als een plank: vaders rood-baaien hemden met bespottelijke, schuin-zijwaarts uitgestrekte armen, haar eigen keperen broeken met rechte, stijve beenen, en de handdoeken hard, met omgekrulde punten, alsof ze nooit meer opgevouwen in het linnenkastje zouden kunnen liggen.

Maar beneden zou het veel te benauwd worden met al dat drogende goed; de raampjes moesten stijf dicht blijven, want al was het turf-kacheltje van dichtbij wel lekker warm, een eindje er van af voelde je niets meer van de hitte, - en bovendien, je zoudt ze met de beste wil van de wereld niet open hebben kunnen krijgen, zoo stijf waren ze dichtgevroren.

Ze kon best tegen de kou. Als je nooit anders dan op 't schip gewend bent geweest, kan het je

niet veel schelen, of de zon pal op 't dek staat en alles in de kajuit smelt van de hitte, of dat het schip aan alle kanten ingesloten ligt in het ijs, en er hoogstens een klein kringetje dooi rondom is.

Haar handen waren wel vuurrood en dik, en er zat niet veel gevoel meer in haar vingertoppen, maar nou ja...

Uit het luikje kwam vaders hoofd te voorschijn, zeldzaam schoon geboend. Hij had natuurlijk van haar waschwater gesnoept, want zoo'n glimmendschoon voorhoofd, zulke turflooze wangen, daar kwam hij niet eerlijk aan. En de handen, die naast het hoofd verschenen, die waren warempel ook al schoon!

Nu was hij heelemaal aan dek. Hij stond plezierig eventjes te kijken naar Jantje's handig gedoe met de natte, nog dampende stukken waschgoed, met de lijnen en de knijpertjes.

‘Dan ga ik maar,’ zei hij eindelijk.

‘Dag vader!’

Ze keerde zich half om van de lijn, waar ze een kopjesdoek op vastkneep, en knikte met haar hoofd in zijn richting.

Hij liep met zware passen het smalle, gladde plankje over, naar de handkar met turf, die hij vanmorgen vroeg al opgeladen had. Toen trok hij uit zijn broekzak een paar dikke, zwart-wollen

wanten, en trok die aan vóór hij het handvat van de kar beetpakte. Zijn bovenlijf in de donkerblauwwollen trui boog zich voorover, om goed te kunnen afzetten tegen de bevroren grond, - toen ging de kar vooruit en trok hem haast achter zich aan, zóó makkelijk ging het.

Jantje wachtte nu toch even, voor ze verder ging met ophangen. Even 'm nakijken, hem en de volle turfkar. Straks kwam de kar misschien leeg terug. Dat was al een paar dagen zoo geweest: de wagen leeg, en het grijzig-linnen geldzakje vol. 't Waren goeie dagen als het zoo vroor! En huur hoefde er niet betaald te worden, want het schip was heelemaal van vader zelf, en aardappels hadden ze in voorraad, en tante had nog niet lang geleden nieuw goed genaaid voor haar en voor Bart, - dus er kon heel wat bewaard worden voor de weken, dat er minder turf en geen aardappelen werden verkocht.

Ze ging het luik weer door, het steile laddertje af: de laatste portie goed halen. En even beneden een praatje maken met tante, die hun ‘kamer’ al bijna heelemaal geredderd had, zoodat je niet meer kon zien, dat het vannacht een slaapkamer was geweest. Toen doorloopen naar het keukentje, waar de waschaker nog stond, en het uitgewrongen goed op een hoopje lag, klaar om mee naar boven te worden genomen.

Het rook al heerlijk naar koffie in het keukentje. Mmm, als de wasch daar aan kant was, gingen ze met z'n beidjes hier een kopje drinken, tante en zij...

En ze kneep ook maar net het laatste houten knijpertje in het laatste stuk, - een dikke gebreide borstrok van Bart, - toen tante's roode hoofd boven het luik uit kwam kijken, en haar goedige, wat heesche stem vroeg:

'Ben je klaar, Jantje? 'k Heb al ingeschonken!'

Er was geen tooverspreuk, die haar zóó gauw naar beneden kon goochelen, als tante's: ik heb al ingeschonken! Er was ook niets te vergelijken, - vooral nu, in de kou, - met dat gloeiend-heete kopje koffie, waar je je vingers haast niet om heen kon houden van de hitte, waar je pas na veel blazen en nippen een behoorlijk slokje van durfde nemen. En dan dat zitten, een beetje krom en een beetje lui, tegen de houten leuning, na al dat bukken en rekken en laddertje-klimmen van zoo'n heelen morgen! En dan de gezellige kletspraatjes-van-niks met tante, es een woordje, en es een heele poos niets, - dat was allemaal van een knusheid, die het koffie-drinken tot het hoogtepunt van den dag maakte.

Ze zat nu, een beetje in elkaar gedoken, met de vingers om het kopje gebogen. Oei, dat deed

Meta stond dreigend voor haar (blz. 57)

pijn, hoor, als die stijve vingers gingen ontdooien. Toch maar even door de pijn heen, de vingers er om heen houden, des te eerder kreeg ze er weer wat gevoel in.

‘Koud, hè?’ begon tante.

‘Nou, de wasch hangt zoo stijf als een plank.’

‘Daar wordt ie goed helder van.’

Jantje zuchtte eens behaaglijk. Het leven begon in haar vingers terug te komen, maar tegelijkertijd werd ze zoo prettig loom en lui, - zoo'n loomheid, waarin je het maar beter vindt, niets te zeggen en heelemaal niets te denken.

Nu een slokje, een voorzichtig slokje. Wat een bende suiker had tante er in gedaan, - heerlijk!

En terwijl slokje voor slokje zachtjes en zoet naar binnen gleed, en tante zoo'n paar woordjes zei, en Jantje alleen met een zalig knikje antwoordde, dacht ze, hoe'n leven als een prinses ze eigenlijk had: in dat schip, dat heelemaal van vader hoorde, met een vader, die deze dagen geld als water verdiende, en een Bart, die toch eigenlijk zoo'n leuke jongen was, - behalve dan dat hij tegenwoordig vond, dat je op negenjarigen leeftijd diende te vloeken, maar dat ging wel over, zei tante, - en een tante, die de boel redderde, en kookte, en naaide, - en zelf geen andere plichten dan de wasch, en de strijkerij, en aardappelen

schillen, en kousen stoppen, en wat breien, en al die kleine, makkelijke dingetjes meer...

Ze wou hier niet weg, voor geen geld, hoor. Daar had je Line, op het schip aan het eind van het diep, - die kon den tijd haast niet afwachten, dat ze in betrekking mocht gaan. Nou ja, maar bij hun in 't schip was het ook lang zoo gezellig niet, - daar was wel ruzie, de jongens met elkaar, en de broertjes en zusjes met elkaar, en veel standjes kregen ze, en de gordijntjes waren er zoo zwart, - als 't bij haar thuis ook zoo was, zou ze wat graag in betrekking gaan. Maar nu? Als 't maar altijd bleef zooals nu... zooals nu...

‘Nog een kopje?’

‘Asjeblieft, tante.’

De bodem van het kopje had nog zóó'n laag suiker, en toch deed tante er nog een schepje bij. 't Kon er nu ook af, nu vader zooveel turf kwijt werd bij de menschen!

‘Bart moet zijn nieuwe sokjes nu maar in de klompen hebben,’ begon tante opeens. ‘De oude zijn zoo dun, daar is geen stoppen meer aan.’

‘Waar heb ik ze ook weer gelegd?’ bedacht Jantje.

Tante stond op van achter haar tweede kopje koffie, liep naar het lage, glimmende kastje in de hoek, knielde moeilijk ervoor neer, - ze was ook

zoo dik! - en schoof de onderste la open.

‘Hier,’ zei ze prompt, en gooide een opgerold knoedeltje van iets heel diks en zwarts en wolligs precies in Jantje's schoot.

Jantje ontrolde het knoedeltje met een genoegen, waaraan je kon zien, dat ze het zelf gebreid had. Ze streek over de uitgerolde sokjes, en zei:

‘Deze zullen nu ook veel warmer zijn.’

‘En 's avonds minder te stoppen voor je!’

‘Ja, fijn!’

Het tweede kopje was leeg. Jammer. Nu moest ze opstaan met 'r luie beenen, en aan den gang. Aardappels gaan schillen. De waschaker met het laatste sop liet ze maar staan in het keukentje, die kon tante straks zoo fijn gebruiken om de vloer op te dweilen, juist als het nog warm was.

Ze deed een portie aardappels in een mandje, en vulde een pan met water uit een emmer. Sjonge, de voorraad water was ook niet groot meer!

‘t Water is haast op, tante,’ riep ze naar de kamer, waar tante nog wat redderde.

‘Straks maar nieuw halen bij Boelma.’

Kijk, dat was nu weer één van de karweitjes, die ze zoo graag deed. Ze kwam er door op straat, en dat was weer een prachtige afwisseling met het gewone gangetje in het schip. Het heele diep moest ze langs, en de brug over, en dan tot vlak bij de

eigenlijke stad, daar woonde de bruggewachter, die drinkwater per emmer verkocht.

Maar eerst de aardappelen schillen, dat die tenminste op tijd in de pan op 't vuur kwamen.

Toen ze zoover klaar was, waschte ze zich de handen in het sop van de waschaker, en ging warempel voor het kleine spiegeltje in de ‘kamer’ staan.

‘IJdel ook nog,’ lachte tante.

Jantje liet maar stil lachen: als ze tot dicht bij de stad ging, was het net zoo goed, of je *in* de stad ging, en dan moest je toilet maken, nogal natuurlijk!

Ze zette een donkerblauwe, harige muts op haar blonde bol. De dikke, blonde vlecht, met het vetertje onderaan, haalde ze over haar schouder naar voren, om de stevigheid te inspecteeren. Maar de paar krulletjes, die van voren onder de muts uitkeken, liet ze stil uitkijken, net of ze niet wist dat ze er waren, - maar ze wist het heel goed, en ze vond ze mooi ook!

‘Zou je je schort er niet bij uitdoen?’ vroeg tante.

Jantje zei maar niets. De muts, dat was het voornaamste van het heele toilet, dan kwam al het andere pas. Als je muts netjes stond, met zoo'n paar kleine krulletjes er onder uit, dan was je klaar.

't Bonte schort uit, - aan een haak tegen het deurtje opgehangen, - en dan de mantel aan. De mantel! Dat was nog niet zoo heel lang, dat ze van haar mantel kon spreken: een paar maanden pas. Tot dien tijd was ze altijd zonder mantel gegaan. Kon ook best: haar ondergoed was dik genoeg, en haar jurk zag er knap en heel uit, en als het heel erg koud was, deed ze altijd de zwarte doek om, die nog van moeder was.

Maar voor een paar maanden was tante op bezoek geweest bij een vroegere mevrouw van haar, en die had haar gevraagd, of ze ook een meisje wist van zoo en zoo groot, die de mantel wou dragen, waar haar dochtertje uitgegroeid was. Tante had natuurlijk direct aan haar gedacht, - ze zou het nooit vergeten, hoe opgewonden ze was geweest, toen tante daar thuis kwam met een mantel, een *mantel*, voor *haar*, - de eerste van haar leven!

Hij was wat lang en wat wijd geweest, maar tante had hem ingenomen, - natuurlijk niets er af geknipt, het zat er allemaal nog in, voor de groei. Maar nu moest ze zich ook voor iedere boodschap heelemaal kleeden, dat was nogal natuurlijk!

‘Dag, dan ga ik maar,’ - met de emmer al aan de arm.

‘Ook goeiemorgen,’ knikte tante.

Uit het kleine raampje keek tante, zonder dat Jantje er iets van merkte, hoe ze over de gladde plank liep, hoe ze aan wal stevig de voeten neerzette, de emmer bungelend aan haar arm. Ze kon haar maar eventjes zien, want het raampje was erg klein, en ook te laag, om goed op den weg te kunnen kijken. Maar tante had genoeg aan die stevigstappende beenen, en met een plezierige glimlach ging ze weer het kamertje in.

Prettig liep het in de kou! De emmer piepte zachtjes in z'n hengsel, en dat ging precies in de maat met haar voetstappen, die heel scherp klonken, omdat de weg zoo hard-bevroren was.

Daarginds was de brug. Eigenlijk veel te gauw al. En langzamer loopen kon toch ook al weer niet, daar was het te koud voor, en daar was het ook veel te gezellig voor, zulke lange, klinkende stappen te maken. Maar straks, op den terugweg, als de emmer vol en zwaar was, dan ging het vanzelf langzamer...

Ze werd vlug geholpen bij Boelma. Vlugger dan anders: Vrouw Boelma scheen het nu werkelijk druk te hebben, te druk voor een praatje.

De torenklok van de stad stond vijf minuten voor twaalf, toen ze met de volle emmer den terugweg op ging. Toen dacht ze ineens: bijna twaalf uur, en vlak bij Bart z'n school!

En meteen keerde ze zich om, en liep naar de school, - haar school was het ook geweest, toen ze voor zes jaar ook met het schip hier gelegen hadden, en ze als ferme meid van acht, van negen jaar twee jaar elken morgen hier heen ging.

Ze kreeg een plotseling verlangen naar den meester van toen, Meester Bos. Bart had hem nu niet, maar ze wist, dat hij nog op dezelfde school was.

Als meester haar zou zien, zou hij haar dan herkennen? Natuurlijk niet, het was al bijna vijf jaar geleden, dat ze hier vandaan gingen met het schip, en na dien tijd had hij natuurlijk alweer zóó veel jongens en meisjes in zijn klas gehad!

Maar hem zien, hem alleen maar zien, met z'n grijze snor en z'n plezierige oogen en z'n lange, stappende beenen.

Ze wist haast niet meer, dat ze om Bart hierheen was gegaan. Ze dacht nu alleen aan Meester Bos, en ze vroeg zich stilletjes af, of hij haar misschien niet tòch herkennen zou.

Twaalf uur. De bel ging zóó hard, dat ze er van schrok. Hè, maar heerlijk was het toch ook, om die bel weer te hooren, - hij was nog precies als vroeger.

Nu ging de deur open, en met een vroolijk lawaai stormde er een heele bende kleine jongetjes en meisjes naar buiten.

Hier was Bart natuurlijk niet bij; die kwam pas met de vierde er uit. En Meester Bos, met welke klas zou die komen? Gek, dat was nou haar eigen meester, en ze wist niet eens, in welke klas hij was.

Daar had je de vierde al. Goed kijken of Bart er bij was. Want daar was het toch eigenlijk om begonnen. Kijken... kijken... daar was Henkie van het schip hiernaast, daar was één van die kleine meisjes van vijf schepen verder... daar had je Bart!

'Bart! Dag!' riep ze opgewonden.

Bart keek verbaasd om, toen, eerst met een kleur van verrassing:

'Jantje? Gom, zeg!'

Maar het volgende oogenblik geneerde hij zich dood, dat z'n zusje daar bij school stond, en hij fluisterde haar haastig in:

'Zeg, ik ga niet met je mee naar huis, bèn je? De jongens zouden vragen of ik een meisje geworden was!'

Als Jantje niet eigenlijk om Meester Bos gekomen was, zou het haar erg hebben teleurgesteld. Nu lachte ze alleen maar een beetje, en zei luchtig:

'Nou, goed. Ik kom zoo meteen wel.'

Bart wou nog vragen: 'Waar wacht je op?' - maar hij had geen tijd, want anders liep het in de gaten bij de andere jongens, en dan had je het aan de gang!

En Jantje bleef staan, de zware emmer aan haar arm, gespannen uitkijkend naar Meester, - háár meester!

Uitkijken... daar kwamen de eerste kinderen van de volgende klas; de vijfde zeker. En daarachter, - daarachter, o, ze herkende hem dadelijk: Meester Bos.

Hij liep nog net zoo als vroeger: zoo rechtop, één arm op de rug, en één hand klaar om z'n breede hoed met een zwaai af te nemen, of om de kinderen, die de deur uit gingen, een hand of een klop op de schouder te geven. Zijn grijze snor was zóó lang, dat je niets van z'n mond kon zien; wat had ze zich vroeger dikwijls afgevraagd, hoe dat gaan moest, als hij pap at!

Nu was hij vlak bij de schooldeur. Zou hij haar herkennen? En als hij haar niet herkende, of niet zag, zou ze dan durven tegen hem te spreken?

'Héééé! Jantje!'

Ze kreeg er een kleur van. Dadelijk had hij haar herkend! En ze was toch al zóó lang van school af, en hij had toch al zóó veel kinderen daarna in zijn klas gehad!

'Dag meester.'

Hij stak z'n groote hand uit, en ze legde er haar rood werkhandje in. Net als vroeger. Alle kinderen deden dat vroeger: als er wat bizonders met ze

was, als ze ziek waren geweest en voor 't eerst weer op school kwamen, dan stak hij die breede hand uit, en dan legden ze er hun hand in, - de grootste en ruwste jongens ook.

‘Wat heb ik je lang niet gezien,’ zei meester.

‘We liggen hier nog niet zoo lang weer. Mijn broertje is hier op school.’

‘Hoe heet hij? Ik heb hem nog niet gezien.’

‘Bart. Nee, hij zit ook niet bij u. In de vierde. Maar hij lijkt veel op me.’

‘Hoe gaat het toch met je, Jantje? Nog zoo'n flinke meid als vroeger?’

De kleur, die ze straks gekregen had, en die al langzaam weer weggegaan was, kwam nu weer even donkerrood terug.

‘'k Weet niet, meester.’

Meester lachte.

‘Ik wel. Natuurlijk ben je net zoo gebleven. - Welke kant moet je op?’

Ze wees naar het diep, waar verderop haar schip in lag.

‘'k Ben water wezen halen.’

‘Dan ga ik een eindje met je mee. Dan dragen we de emmer samen.’

In al die kou prikte Jantje's huid van de warmte. Nee, meester die haar een eind naar het schip bracht, en die haar de emmer hielp dragen! Dat

hij haar herkend had was al meer dan genoeg geweest, - dat hij haar nog van vroeger een flinke meid vond, was nog veel meer, - maar dit!

Meester liep heelemaal scheef, want hij was zoo groot, - Jantje was toch heusch niet klein, maar ze reikte nog niet eens tot zijn schouders, - en de emmer moest toch recht blijven hangen, anders kreeg je al dat kostelijke water, - waar al een dun vliesje ijs overheen begon te komen, - over de straat.

‘Vertel me eens wat,’ vroeg meester.

Ze vertelde alles van haar genoeglijk leventje op 't schip: van tante, van de turf, die vader den laatsten tijd zoo makkelijk kwijt kon, van het werken in hun huishoudinkje, - ze vertelde zoo blij en zoo vrij, alsof er geen lange jaren voorbij waren gegaan, sinds ze bij meester in de klas zat.

‘Je hebt maar een leventje!’ vond meester.

‘Ja meester,’ beaamde Jantje van ganscher harte.

‘Maar nu moet ik terug. Kun je de emmer zelf wel verder dragen?’

‘O, best, meester. Ik draag hem altijd alleen.’

‘Dag Jantje!’

De groote hand hield hij weer open, en ze legde er weer dankbaar haar hand in.

‘Dag meester. Dank u wel.’

‘Kom je nog eens weer bij school kijken?’

‘Nou, graag, meester!’

Toen liep ze weer alleen, met de emmer aan haar arm. Ze keek nog even om, en knikte alleen maar, want wuiven, zooals meester deed met z'n lange arm, dat kon niet, om het water in de emmer.

O, dat ze nu niet harder kon loopen, om het gauw thuis te vertellen! Meester had haar dadelijk herkend, na al die jaren, - meester had haar van vroeger nog een flinke meid genoemd, - meester had haar een eindje gebracht, terwijl hij toch de andere kant uit woonde, - meester had haar de emmer helpen dragen, - nee, het was zoo'n verschrikkelijke boel prettige dingen, dat het haast te veel leek!

Bij de plank stond Bart op haar te wachten.

‘'k Heb meester Bos gesproken!’ begon ze meteen.

‘Meester Bos? Van de vijfde?’

Er was warempel iets van eerbied in zijn stem. Als je meester Bos kreeg, bofte je, dat wist de heele school.

‘Ja. Hij is mijn meester geweest, - vroeger.’

‘En?’

‘Hij kende me nog. Hij heeft me de emmer helpen dragen.’

Ze probeerde de trots in haar stem een beetje

tegen te houden. Maar dat viel niet mee.

‘Wat zei die?’

‘O, van alles. Hij vroeg hoe het met me ging.’

Ze waren nu op het dek. Jantje zette de emmer neer, schudde haar moe-gerekte arm.

Tante's hoofd kwam door het luik kijken.

‘Ben je d'r nou pas?’

‘Ja, moet u 's hooren, tante...’

Maar tante, die heusch anders niet gauw uit 'r bui was, mopperde:

‘Ik wacht op dat water, en je vader is al terug, en dat blijft maar uit.’

‘Ja, maar tante...’

Ze wou in haar blijdschap zoo gauw mogelijk alles vertellen van haar heerlijk avontuur, maar tante was er nu niet voor te vinden.

‘Zoo iets moest je es bij je mevrouw probeeren, als je in betrekking was.’

Jantje's blijde stemming sloeg ineens neer. Ze was van tante heelemaal geen standjes gewend.

‘Ik wil ook heelemaal niet in betrekking,’ verweerde ze zich zachtjes.

‘Niet in betrekking? Toen ik zoo oud was...’

Tante verdween met de emmer in de diepte...

***

't Trok wel weer bij; tante had ook gelijk, natuurlijk: 't ging allemaal veel te makkelijk, zoo doen en laten wat je zelf wou, - es een beetje langer uitblijven, als je daar zin in had, en ondertusschen tante maar laten wachten op het water, - dat was eigenlijk wel waar. Maar dat van die betrekking en die mevrouw, dat had tante niet moeten zeggen, vond Jantje.

Ze wou er nooit graag over denken, dat ze later in betrekking moest. Want natuurlijk moest ze later in betrekking: dat kon toch maar zoo niet blijven, hier rondloopen zonder iets te verdienen, terwijl tante het werk eigenlijk alleen wel afkon, behalve de wasch misschien, omdat ze daar rimmetiek van kreeg.

Later in betrekking. Als het dan ook maar véél later was. Als ze er voorloopig maar niet aan hoefde te denken. Niet om het werk, hoor, - ze werkte wàt graag. Maar zoo'n wildvreemde mevrouw, die je misschien allemaal standjes gaf, om wat je wel en wat je niet kon helpen... en dan te denken aan hier, waar het zoo knus was...

Ze vond het wel altijd leuk, als tante van haar betrekkingen van vroeger vertelde. Maar dan moest het niet zijn, om haar aan te sporen, ook in betrekking te gaan. Tante was wie-weet hoeveel jaren in betrekking geweest, totdat moeder ge-

storven was, en toen was ze hier bij haar broer, - dat was vader, - gekomen om hem te helpen. Want Jantje was toen nog veel te jong geweest, om de huishouding te doen...

Toen vader en Bart alweer aan wal waren, en Jantje de boel van het eten stond af te wasschen, begon ze voorzichtig:

‘Nou heb ik u nog niet eens verteld, wie ik gesproken had.’

Tante was veel te blij, dat ze weer gewoon kon praten. Ze was er straks zelf stil van geweest, en dat was niets voor haar om lang vol te houden.

‘Wie dan?’

‘Meester. Mijn meester van vroeger.’

‘Nou, en?’

Tante kon niet goed begrijpen, wat daar nu voor bizonders aan was. Haar eigen schooltijd was ze al lang vergeten, - tenminste, ze moest zeker wel school zijn gegaan, want ze kon lezen en schrijven, - en ze geloofde niet, als ze een meester zou hebben ontmoet, en ze zou hem herkend hebben, dat ze daar erg blij mee zou zijn geweest.

‘Nou en? 't Was fijn natuurlijk.’

‘Wat zei die dan?’

Jantje's handen stonden even stil. Ze dacht zich weer in, hoe eenig het was geweest zoo straks.

‘O,’ zei ze langzaam, na-genietend, ‘hij her-

kende me dadelijk. Hij heeft me de emmer een eindje helpen dragen.'

'Aardig van hem.'

Tante zei dat, om iets vriendelijks te zeggen, maar ze begreep heelemaal niet, hoe eenig het was... Jantje voelde dat opeens duidelijk.

Ze zweeg verder. Ze kon nu niet vertellen van 'flinke meid'... als tante dat nu ook niet zou begrijpen, - of ze zou er op terug komen, dat het heelemaal niet zoo bizonder flink was, om zoo lang uit te blijven met een emmer water, waar op gewacht werd...

Voor 't eerst werd het praten met tante een beetje moeilijk, een beetje gedwongen. Eigenlijk doordat tante straks gelijk had gehad. Maar ze wou niet in betrekking, hoor, - ze wou *niet* in betrekking, - dat zei ze den heelen tijd in zichzelf.

En hoe meer ze het in zichzelf zei, en hoe stiller ze tegen tante werd, omdat ze alleen maar dáár meer aan kon denken, - des te duidelijker wist ze: dat dit makkelijke leventje nu toch wel op z'n eind zou loopen, - dat ze wèl in betrekking zou moeten.

Bah, en ze wou heelemaal niet...

Hoofdstuk II

Toen de dooi begon, was nog net eventjes de laatste partij aardappelen bevroren. Dat was een leelijke tegenvaller, want met de turven liep het nu ook op z'n endje, nu er zoo veel niet meer gestookt werd.

Niet dat ze 't nu opeens arm hadden. 't Was zoo'n lange, goeie tijd geweest! Maar je merkte het in kleine dingen: Bart had z'n zooveelste paar klompen door, van al het baantje-glijden van den laatsten tijd. Een maand geleden hoefde Bart maar mee te deelen: ‘Tante, de klompen zijn weer door,’ en dan haalde tante het geldzakje voor den dag, en Bart werd er alleen op uit gestuurd om een paar nieuwe.

Nu, ouder gewoonte: ‘Tante, m'n klompen!’ En tante, met een zuinig gezicht:

‘Alweer?’

‘Ja,’ verklaarde Bart, ‘ze zijn zóó op, hè?’

En vader, onverwacht er tusschen:

‘Dan moest je maar eens zorgen, dat ze niet zóó op zijn.’

Bart was er heelemaal onthutst van. Zulke dingen, daar bemoeide vader zich nooit mee!

‘Ja, maar vader, als je glijdt...’

‘Het dooit nu toch, dan is er toch niets te glijden?’

Bart wist niet meer, hoe hij het had. Hij probeerde geduldig uit te leggen.

‘Da's juist de gevaarlijkste tijd, vader. Dan probeer je te glijden, en het is net weggedooid, en dan schuren je klompen over de keien...’

‘Dat laat je dan maar.’

Ja, er was niets aan te doen: Bart moest nieuwe klompen hebben. Als de kap er nu nog maar afgebroken was geweest, dan was het nog wel met een ijzeren bandje heel te maken, - maar de onderkant was finaal door.

Och, en zóó duur was een paar klompen niet, maar de jongen deed gewoon of het niets kostte!

Jantje moest er erg veel over nadenken. Dit was het eerste jaar, dat ze die dingen meemaakte. Net of ze het vorige jaar haar oogen en ooren dicht had gehad. Toen zouden er toch ook wel eens aardappelen bevroren zijn geweest, en de turftijd hield toen toch ook eens op! Maar toen wist ze nog niets van geld, en ze dacht, dat het altijd maar zóó ging.

Ze dacht er overdag aan, onder het kopjes-

wasschen, onder de wasch, onder het kousen-stoppen. Ze dacht er 's nachts aan, als ze in haar bedsteedje lag en eigenlijk al lang slapen moest.

Niet, dat ze bang was om arm te zijn! Maar ze voelde, eerst vaag, en toen telkens duidelijker, dat het iets met haar te maken had. Dat het... dat het eigenlijk toch geen gezicht was, zoo'n rustig leventje, en niets verdienen, en al bijna vijftien jaar, - en vader, die bevroren aardappelen had, en de turf niet zoo goed meer kwijt kon...

Vader zei haar niets er van, hoor, en tante ook niet. Ze had eigenlijk nog liever gehad, dat ze er wel wat van zeiden, dan wist ze tenminste wat ze wel en wat ze niet moest doen. Uit jezelf zeggen: ‘Ziezoo, ik stap op een betrekking af,’ terwijl je het in je hart heelemaal niet wou, - dat was veel en veel moeilijker dan als ze tegen je zeiden: ‘Hoor eens, je moest maar eens uitzien naar een betrekking,’ en dan te zeggen: ‘Goed, vader, - goed, tante.’

Toen ze dagen, weken lang heen en weer gedacht had, en er al aan begon te wennen, dat ze misschien heelemaal verkeerd dacht over in-betrekking-zijn, en dat het misschien niet eens zoo erg was, - toen vroeg ze op een morgen om half twaalf aan tante, of ze even een boodschap kon gaan.

‘Waarheen?’ vroeg tante.

Zou tante het wel begrijpen?

‘Ik wou zoo graag weer even meester Bos zien.’

‘Goed, kind,’ zei tante goedig, ‘kom je niet te laat thuis?’

‘Nee, tante,’ - met één voet al op de plank.

Op straat holde ze voort. Reuzen-idee was dat toch van haar geweest, om meester eens te vragen. Wie weet, of die haar niet een handje helpen kon! Want vader of tante kon ze er onmogelijk naar vragen; die konden toch niet zeggen: we willen je kwijt! En ze wouen haar ook niet kwijt, dat wist ze veel te goed, - alleen, het *moest* misschien wel...

Toen de school uitging, en de klas van Bart langs kwam, groette ze Bart nauwelijk. Ze was niet voor Bart gekomen, - alleen en alleen voor meester Bos!

‘Meester?’

‘Zoo, Jantje, was je daar weer?’

‘Ja, meester, - ik moet in betrekking.’

Gek, nu zei ze het ineens, alsof het al zoo ver was.

‘Mooi zoo.’

Dat was alles, wat meester er van vond: mooi zoo. Hij vond het niet jammer voor haar, hij vroeg niet of dat nou wel moest, - hij vond het alleen maar: mooi zoo.

Nu wist ze eigenlijk niet meer, waarvoor ze verder hier gekomen was.

‘En heb je al een betrekking gevonden?’

‘Nee meester. Ik... ik kwam alleen maar vertellen, dat ik in betrekking moest.’

‘Nou, Jantje, dan hoop ik, dat je er een vindt, waar je heelemaal thuis hoort. Begrijp je wel hoe?’

‘N... nee...’

‘Dat je veel van die menschen gaat houden, waar je komt. Net of je van hun bent. Dat je heelemaal met ze meeleeft. Begrijp je?’

Ja, nu begreep ze. Zóó had ze nooit gedacht over in-betrekking-gaan. Dus het was niet iets, dat je naar moest vinden, dat je alleen maar ging doen als het moest, - het kon iets heel prettigs worden, waar je blij mee was, dat je het mocht doen!

‘Ja, meester.’

‘Laat Bart me maar eens vertellen, hoe het gaat.’

Bart. Hij had nu al onthouden, dat Bart Bart heette! En hij vroeg niet, of ze het zelf kwam zeggen, - nee, want als je in betrekking was, dan was je een groot mensch, dan kon je niet maar zoo eventjes naar meester wippen zooals nu.

‘Dag meester.’

Ze wou ‘dank u wel’ zeggen, maar ze wist niet waar voor. En toch was er nu juist een heele boel om voor te bedanken!

Ze holde naar het schip, met opgewonden-warme wangen.

En toen ze de vork in haar eerste aardappel prikte, zei ze langzaam:

‘Ik denk, dat ik vanmiddag maar eens naar een betrekking ga uitkijken.’

* * *

Maar naar een betrekking uitkijken doe je niet maar eens eventjes. Jantje had daar nog zooveel verstand niet van, maar tante wel! Die werd er weer heelemaal welbespraakt van, gaf een massa raadgevingen, vertelde ervaringen uit den tijd, dat zij nog op een betrekking uitging. Niet dat ze het vaak had hoeven doen, hoor, want ze was overal jaren, jaren gebleven. Maar ze wist nog als de dag van gisteren hoe ze de eerste keer er op uit getrokken was. Met haar moeder. Maar *zij* ging niet mee met Jantje, - het was veel beter, als je direct alleen er op afstapte.

Vader had niet veel gezegd, toen Jantje aan tafel haar schokkende mededeeling had gedaan. Hij had alleen heel plotseling en heel verrast opgekeken, de vork met de aardappel omhoog in de lucht, - en toen had hij geknikt, langzaam, wel drie keer achter elkaar, en had Jantje aangekeken, en had gezegd:

‘Goed. Ja, dat moet dan maar.’

Jantje wist niet, of vader het prettig vond of niet, dat het moest. En ze had het zoo graag geweten, - of vader het moeilijk vond, haar te missen, - of vader het een beetje flink van haar vond, dat ze dit uit zichzelf besloten had...

's Middags bepraatte tante alles met haar: vanavond de krant maar eens nazien, of er dagmeisjes gevraagd werden, en dan meteen er op af. D'r mantel maar aan doen; het was wel lente-weer, maar met zoo'n mantel was je meteen netjes, dat gaf al direct een goeie indruk.

‘Kijken ze daar erg naar?’ vroeg Jantje, een beetje benauwd.

‘Of ze d'r naar kijken? Het eerste oogenblik dat je binnenkomt al!’

‘Ben ik dan wel netjes genoeg?’

Tante lachte tevreden.

‘Als alle meisjes er zoo uitzagen... nou!’

‘Moet ik m'n haar opsteken?’

‘Welnee, kind, laat het maar zoo. Als ze geen meisje van vijftien willen hebben, zullen ze d'r ook niet nemen mèt opgestoken haar. Ik vind het juist wel netjes zoo, met die vlecht.’

Jantje was er blij om: ze wist zeker, dat ze lang niet op d'r gemak zou zijn, als ze haarspelden in d'r hoofd voelde. Maar een strik in plaats van een

veter, dat zou toch eigenlijk wel goed zijn... Had ze nog wel een lint?

Nee, toen ze met tante in het kastje gezocht had, - en buiten het kastje was er niets van dat soort als kwikken en strikken, - merkten ze, dat er op het heele schip geen lint was. En dat was toch wel een noodig ding, als je op een betrekking uit ging.

Tante zuchtte, en haalde een kwartje te voorschijn. Wat moest, dat moest.

En zoo zaten tante en vader en Jantje, - Jantje mèt een hangende vlecht, maar mèt een zwarte strik er onder aan, 's avonds ijverig gebogen over de krant. Jantje had een papiertje en een stompje potlood, om de adressen op te schrijven, die vader en tante als wel-geschikt beschouwden.

Jantjes hart klopte in haar keel, telkens als ze een adres opschreef. O, ze kon het zich heelemaal niet voorstellen, dat het nu zoo gauw achter elkaar gebeuren ging. Vanmorgen wist ze nog niet, of ze het doen zou, en nu daarzoo zou ze al op weg zijn naar een mevrouw, - zou ze al tegenover een mevrouw zitten, en wie weet, wat zoo'n mevrouw je allemaal wel vroeg...

‘Als ze je vragen, hoe oud je bent, zeg maar: bijna vijftien. Dat is toch waar, en het klinkt al heel anders dan veertien.’

‘Ja tante. Maar als ze nou vragen, wat ik zoo al kan?’

Tante legde haar hand plechtig op tafel.

‘Geloof me nou, kind: jij kunt alles, wat zoo in een huishouding te pas komt. Waarachtig, je hoeft voor een meid van achttien jaar niet onder te doen.’

Jantje lachte verlegen.

‘Maar dat kan ik ze toch niet zeggen?’

‘Nou, dan noem je maar op: strijken, en wasschen, en...’

‘Maar koken kan ik toch niet?’ opperde Jantje benauwd.

‘Je kunt toch wel een aardappel koken? En gestampte pot?’

‘Dat eten zulke menschen niet. Niet altijd, tenminste.’

Nu kwam vader er tusschen.

‘Dan zeg je: koken kan ik nog niet, maar ik denk wel, dat ik het gauw kan leeren.’

Ja, dat leek wel goed. Ze herhaalde het in gedachten, een paar keer: koken kan ik nog niet, maar ik denk wel, dat ik het gauw kan leeren.

‘En het loon?’ ging tante praktisch verder.

Jantje schrok zich dood. Het loon. Moest je daar ook al met zoo'n vreemde mevrouw over praten? O, hoe kwam ze er ooit door!

‘Dat durf ik niet,’ kreunde ze.

Vader knikte. Dat begreep hij best.

‘Dat laat je maar aan de mevrouw over.’

‘Kunt u niet meegaan, vader?’ vroeg Jantje in haar nood.

‘Welnee,’ schrok vader, ‘ze zouen me zien aankomen! Dat is toch geen mannenwerk?’

‘Tante dan?’ Heel zwakjes.

‘Nee,’ zei tante beslist, ‘ze moeten het meisje hebben, en niet de tante. 't Is juist es goed, om je eigen woordje te moeten doen.’

Als dit maar voorbij was, - het dienen zelf was lang zoo erg niet... als dit vreeselijke maar eerst voorbij was...

Ze stond op. Ze had nu vijf adressen. Nu moest het dan maar gebeuren.

Ze zette heel langzaam haar muts voor het spiegeltje op. Ze snoot haar neus in de schoone zakdoek, die ze net genomen had. Ze doopte een handdoek-tipje in het waterbakje, dat er stond, en wreef ermee over haar gloeiende wangen. Maar ze werden er nog maar gloeiender van.

‘Ik zal je helpen met je mantel,’ zei tante met een zeldzaam zachte stem.

Daar stond ze nu, van top tot teen netjes. Daar stond ze nu, klaar om er alleen op uit te gaan.

‘Nou, dag,’ zei ze onzeker.

Vader stond op. Hij had al dien tijd zitten kijken, hoe ze zich waschte en aankleedde. Nu stond hij ineens vlak vóór haar.

Hij legde zijn bruine, ruwe hand op haar schouder. Dat deed hij anders nooit.

‘Hoor es, Jantje,’ zei hij wat heesch, ‘als je het erg beroerd vindt om te gaan, dan blijf je maar thuis. Ik heb je wel graag op 't schip.’

Er kwam opeens een heel blije lach in Jantje's oogen.

‘Nee,’ zei ze, ‘ik ga wel graag.’

En terwijl ze de plank naar de wal overliep, bedacht ze, hoe heerlijk het was, dat vader haar graag op het schip hield, en hij had vanmiddag gezegd, dat het dan maar moest... Het moest, maar vader wou haar niet graag missen...

Wat heerlijk, als je vader je niet graag miste... en als je uit jezelf had gekozen om dat te doen, wat moest...

* * *

Eerste adres: een bovenhuis.

Het duurde een poosje, vóór Jantje ertoe kon besluiten, aan de bel te trekken. En toen ze er eindelijk toe gekomen was, hoorde ze niet, of de bel was overgegaan.

Toch maar even wachten. Misschien hoorde je

zoo'n bel alleen bij de menschen binnen, en stel je voor, dat ze twee maal belde!

Er kwam niets. En het bonzen van haar hart werd hoe langer hoe erger.

Dan maar de tweede keer probeeren.

O, wat schrok ze! De bel ging zóó hard over, dat je het op straat duidelijk kon hooren! Die mevrouw nam haar vàst niet!

'Wie is daar?' kwam een stem van boven aan de trap.

'Ik... eh...' - wat moest ze nu zeggen? Wat gaf het nou, of ze al zei, hoe ze heette? - 'ik... eh... ik kwam op de advertentie.'

'We zijn net voorzien,' berichtte de stem.

'Dank u,' zei Jantje beleefd, en trok opgelucht de deur dicht.

Hè, fijn, dat gaf tenminste een beetje uitstel! Ze vroolijkte er werkelijk wat van op.

Maar weer lustig verder. Misschien waren ze allemaal wel voorzien, als het een beetje meeliep. Of nee, dat toch niet, want dan was ze nog geen steek verder, en dan begon morgen hetzelfde spelletje weer.

Tweede adres. Alle menschen, wat een fijn huis. Daar zouden ze haar toch niet nemen, - daar hadden ze een heel wat fijner meisje noodig dan zij was!

Toch maar aanbellen. Ze zouden al wel voorzien zijn.

Een breede, glanzige deur, een electrisch belletje, dat heel helder buiten te hooren was. Een keurig-gekleed dienstmeisje, met prachtig-gegolfde korte blonde haren, zwart japonnetje, wit-kanten schortje, zwarte lakschoentjes met heel hooge hakken...

‘O hemel,’ zuchtte het in Jantje. Ze keek stilletjes naar haar eigen breede schoenen, naar de dik-gebreide kousen, die onder haar dikke jurk uitkeken.

En tegen het meisje, dat haar vragend aankeek:

‘Ik kwam op de advertentie.’

Het meisje lachte even spottend. Toen:

‘Kom maar binnen. Ik zal 't aan mevrouw zeggen.’

Toen Jantje alleen in de hall stond, op de mooie dikke mat, vroeg ze zich af, of dit nu het meisje was, waar ze voor in de plaats zou komen. - In de plaats komen? Ze leek wel niet wijs, om dat ook maar even te denken!

‘Kom maar mee.’

Dus de mevrouw was nog niet voorzien? Ze schrok er haast van! Wie weet wat ze vragen zou, en dat in zoo'n deftig huis! Zou ze maar niet liever wegloopen?

Maar daar stond ze al in een kamer met een schemerlamp en een piano en een divan en nog meer ontzettende en prachtige dingen, en haar breede schoenen zonken weg in een heel zacht kleed, en in een diepe stoel zat een mevrouw, - Jantje wist niet of ze oud of jong was, want haar zijden jurk was heel jong, en haar kort, zwart haar was heel jong, maar haar houding was zoo... zoo recht, zoo niet-buigzaam, en dat maakte weer dat je dacht dat ze ouder was.

'Ga zitten, kind. Hoe heet je?'

En toen kwamen er achter elkaar zóóveel vragen, dat Jantje niet meer wist, of ze ze wel of niet had beantwoord. Alles door elkaar: hoe oud, al eerder in betrekking geweest, - maar van koken kwam er niet in voor, dat wist Jantje wel zeker, want anders had ze vaders zinnetje wel gezegd: koken kan ik nog niet, maar ik denk wel, dat ik het gauw kan leeren...

En toen ineens hoorde ze, hoeveel loon ze kreeg, en dat ze Maandag over een week verwacht werd om half acht, en toen schrok ze zóó geweldig, dat ze, naar lucht happend, uitbracht:

'Kom ik dan hier?'

Mevrouw glimlachte.

'Ja, - tenminste, als er van jouw kant geen bezwaar bestaat.'

Nu was eigenlijk de gelegenheid gekomen om te zeggen: jawel, er bestaat wel bezwaar, - ik hoor hier niet thuis, - het is hier zoo heel anders dan bij ons op het schip, - laat me nou maar weg gaan, want ik durf niet...

Maar ze zei niets. Ze was veel te verbouwereerd. Ze kon niets anders doen, dan knikken, en zeggen: ‘Goed, mevrouw’ en opstaan en over het zachte kleed naar de deur loopen, en nog eens zeggen: ‘Dag mevrouw.’

Mevrouw had op een belletje gedrukt, en nu kwam het deftige meisje weer, en bracht haar door de gang naar de deur. En aldoor dacht Jantje verslagen: ‘ik hoor hier niet, ik hoor niet bij dat meisje ook, en toch kom ik hier.’

‘Nou?’ vroeg het meisje, half fluisterend, bij de deur.

‘Ik moet Maandag over een week hier komen,’ bekende Jantje.

Het meisje proestte even.

‘Jij? Net of ze geen ander kon krijgen.’

‘Ik kan er niets aan doen,’ verdedigde Jantje zich zwakjes.

‘Hoe heet je?’ vroeg het meisje, nog giechelend. ‘Ik heet Meta.’

‘Jantje.’

‘Nou, Jantje, tot ziens!’

‘Dag.’

Dicht was de deur. En op straat, heelemaal ontdaan, en veel te warm in haar wintermantel, liep ze zich te bezinnen, wat er toch eigenlijk gebeurd was.

Ze hadden nog drie adressen opgeschreven thuis. Maar daar hoefde ze nu toch zeker niet meer heen? Nee, want ze had een betrekking.

Ze had een betrekking. Nu moest ze toch wel blij zijn, want daar was ze toch eigenlijk om uit gegaan. Maar ze was juist heelemaal niet blij, - o, heelemaal niet! Als iemand haar op 't oogenblik zou zeggen: huil maar een beetje, - dan zou ze met het grootste plezier van de wereld beginnen te huilen.

Kijk, daar deed ze het al. En toch had ze een betrekking... daarom huilde ze nou!

Kon ze niet nog naar de andere drie adressen gaan? Nee, dat was niet eerlijk, dan had ze maar dadelijk tegen die mevrouw moeten zeggen, dat ze in zoo'n mooi huis en bij zoo'n echt dienstmeisje niet thuishoorde.

Ze moest nu naar het schip gaan, en zeggen dat ze een betrekking gekregen had. Ze zouden wel blij zijn, - o, en ze zou nooit kunnen vertellen, waarom zij er heelemaal niet blij mee was. Tante zou zeggen, dat ze bofte, zoo maar dadelijk

‘bij de rijkdom’, en vader, - vader, die wou haar niet eens graag missen, die kon ze toch niet gaan vertellen, hoe erg ze er tegen op zag?

Ze keek op haar papiertje. Had ze maar niet eerst hierheen gegaan! Aan den naam van de straat had ze toch wel kunnen zien, dat er alleen maar mooie huizen zouden staan! En het volgende adres was een heel gewone straat, - o, stommerik, had ze daar maar eerder aan gedacht!

Nee, naar dat volgende adres heen gaan, dat mocht niet, dat mocht niet, - ze zei telkens weer tegen zichzelf, dat het niet eerlijk was.

Het mooie huis was niet eens het ergste, dat wist ze wel. De voorname mevrouw ook niet. Het aller-aller-ergste was dat meisje, dat Meta heette, maar dat ze voor geen goud ooit Meta zou noemen. Ze zou ‘dag’ zeggen, en ‘ja’ en ‘nee’, maar nooit zou ze zich thuis voelen met dat meisje. O, en ze had haar uitgelachen en het bespottelijk gevonden, dat mevrouw haar genomen had. En ze had gefluisterd in de gang, een geheim willen hebben met haar, buiten die mevrouw... nee, dat meisje, dat was het ergste van alles...

Ze liep langzaam de plank over, stommelde het trapje af, en stond opeens, moe en verslagen, in het kamertje.

‘Niets gevonden?’ concludeerde tante.

‘Jawel. Ik heb een betrekking.’

Vader nam zijn pijp uit de mond.

‘En?’

‘Een heel mooi huis, en een heel deftige mevrouw.’

Ze haalde het papiertje voor den dag.

‘Kijk, het tweede adres.’

‘Och,’ zei tante vereerd, ‘en we dachten nog wel, dat dat toch eigenlijk niets voor je zou zijn, in die straat. En nou hebben ze je toch genomen!’

‘Ja,’ knikte Jantje gelaten.

‘En verder? Vertel eens wat?’

‘De menschen van het eerste adres waren voorzien.’

‘Nou ja,’ kwam tante opgewonden, ‘dat kan me zoo veel niet schelen, wat vroeg die mevrouw, en was ze aardig, en hoeveel loon krijg je, en...’

‘Er is ook een groot dienstmeisje,’ zei Jantje stil.

‘Dat is erg goed,’ knikte tante tevreden. ‘Die kan je zoo'n beetje wegwijs maken, want het zal toch nog vreemd genoeg zijn in zoo'n mooi huis, als je pas van het schip komt.’

‘Ja,’ zei Jantje, en nog eens: ‘Ja.’

En toen begon ze te huilen.

‘Wat hebben we nou?’ riep tante, en ze stond op van haar stoel om Jantje de muts af te zetten en de mantel uit te doen, want die malle meid stond

daar nog precies zooals ze binnen gekomen was.

Vader zei niets. Die trok aan zijn pijp en keek Jantje alleen maar aan.

‘Ze is natuurlijk nog wat onderste boven d'rvan,’ suste tante.

‘Ja,’ knikte Jantje weer.

‘Ik giet wat water op de thee, en dan drinkt ze eerst even een kopje, niet?’

Tante praatte net als tegen een klein kindje, - zoo mocht ze al niet eens meer tegen Bart spreken!

Toen tante in het keukentje rondscharrelde, nam vader de pijp weer uit de mond, en zei:

‘Waarom heb je het aangenomen, als je er niet graag heen gaat?’

Jantje keek verrast op.

‘Hoe weet u dat?’

Vader maakte een beweging met z'n hoofd van: maak mij wat wijs! - en vroeg weer:

‘Waarom heb je het dan aangenomen?’

Ze trok de schouders op. Wist ze zelf wel, waarom ze het aangenomen had?

‘Van schrik, geloof ik.’

Tante kwam weer binnen. Zie je wel, het idee, dat ze een kopje thee kreeg, had het kind al opgemonterd: ze zag er al heel anders uit!

Jantje knikte lachend: ja, nou was ze al heel anders.

Maar ze wist, dat het niet kwam door het komende kopje thee. Ze wist, dat het kwam door vader, dat die alles maar zóó begreep, - en doordat ze nu wist, dat ze over alle dingen met vader spreken kon.

Daar werd alles beter van. Daar kreeg ze opeens moed door, om het aan te durven bij die mevrouw, zelfs bij dat meisje, dat ze nooit van d'r leven Meta zou noemen.

‘D'r zijn drie schepjes suiker in.’

Tante schoof haar trotsch het kopje voor.

En toen:

‘Zie je nou wel? Nou lacht ze weer!’

Hoofdstuk III

Het was toch eigenlijk wel leuk, 's morgens met een frisch japonnetje en een nieuw schort, - dat kon er nu af, twee katoenen jurken en twee schorten, in 't vooruitzicht van al het geld, dat ze ging verdienen, - aan het werk te gaan. Toch weer heel iets anders dan op je eigen schip. Op weg er heen kreeg je de zin in 't werk al te pakken. En al had ze nog nooit kamers gedaan, - echte kamers dan, want het kamertje in 't schip kon je toch niet als kamers-doen rekenen, - tante had haar zóó duidelijk en zóó enthousiast theorie over hoe-je-kamers-doet gegeven, dat het maar een peuleschilletje bleek te zijn.

Het werk was het eenige prettige. Al die mooie dingen in je hand nemen, voorzichtig, en er het stof af nemen, - zoo'n grappige, wonderbaarlijke stofzuiger hanteeren, die het stof wegnam, en je zag het toch niet te voorschijn komen, - en aan 't eind van al je gedoe met stofzuiger en stofdoek merken, dat de kamer er nòg mooier en nòg orde-

lijker uitzag dan eerst, - daar kon ze elken dag opnieuw weer blij mee zijn.

Maar ze wou zoo graag van de menschen in huis gaan houden, - en dat kon niet. Ze zag ze haast niet. Ze had het gevoel, of ze na een paar dagen wèl van de kamers ging houden, van de kleeden, die ze stof-zoog, van de mollige stoelen, en vooral, vooral van de fijne kleedjes op de kleine tafels, die hier en daar stonden. Ze zag ze elken dag weer, - het was, of haar handen aan ze gingen wennen, of ze zich hier aan hechten kon. En toch waren het maar doode dingen.

Maar de menschen?

Mevrouw had de eerste keeren gekeken, hoe het ging. En toen het goed ging, was ze verder weggebleven. Jantje zag haar 's morgens even, en dan zei ze vriendelijk goeiemorgen, en als ze 's middags weer naar 't schip ging, nou, dan klopte ze even aan en zei goeiendag.

En dan was er een meneer, die ging 's morgens de deur uit, een half uur nadat Jantje gekomen was, en als ze naar huis ging, was hij er nog niet weer. Als ze toevallig in de gang bezig was, wanneer hij wegging, zei hij: ‘dag meisje’, en dan zei ze ‘dag meneer,’ - dat was alles.

Verder was er niets. Ja, er was nog die groote, mooie hond, waarvan ze zeker wist dat ze ook

houden ging, misschien wel net zoo veel als van de mooie dingen en van de kamers. En er was het dienstmeisje, dat Meta heette, maar dat ze nooit Meta noemen zou, en waarvan ze even zeker wist, dat ze nooit van haar houden zou.

Maar dat is toch niet genoeg voor een meisje als Jantje, om van te houden, - voor een meisje van bijna vijftien jaar, dat van meester Bos de boodschap heeft meegekregen, dat ze zich moet gaan voelen alsof ze bij de menschen hoort: dingen, kleedjes, kamers en een hond! Daar kan werk, dat je prettig vindt, wel een beetje tegen helpen, maar genoeg is het niet, om een naar, leeg gevoel, dat je soms erg verdrietig maakt, weg te houden.

Ze ging elken morgen fleurig heen, en elken avond kwam ze stil en teruggetrokken terug. Dan dacht ze na over de kleine plagerijtjes en venijnigheidjes van Meta, waar ze heelemaal niet aan gewend was en waar ze nooit een antwoord op wist, - dan had ze zóó veel te denken, dat ze maar weinig praten kon.

Maar dan was Bart nog op, en Bart was toch eigenlijk zoo'n lollig jong; die had met zijn schreeuwerige stem verhalen te vertellen, man, verhalen van de jongens van school en van de jongens op straat, heldendaden van hemzelf, die nogal aangedikt waren, maar daar waren ze des te gezelliger

om, - en tante, die praatte immers ook zoo graag, die vond in het thuiskomen van Jantje uit haar dienst altijd weer aanleiding om uit haar ‘jaren’ te vertellen, - en vader, die rookte maar zijn pijp, met van die korte, prettige trekjes, en die zei haast even weinig als Jantje, - en als het mooi weer was, gebeurde dat allemaal op het dek, - kijk, al die dingen maakten een heelen dag van stilte en kou en plagerijen van Meta weer goed...

En dan ging de nacht er over heen, - en ze kòn zoo slapen, die Jantje! - en 's morgens vroeg was de heele familie weer frisch en vroolijk bij de hand, en dan kon ze werkelijk naar haar werk in het mooie huis verlangen.

Het was echt weer, om een kamer een groote beurt te geven: wat wind, en heel veel zon. Die wijsheid, dat zulk weer daar net geschikt voor was, had ze niet van zichzelf, en niet van mevrouw, en niet van Meta. Van tante natuurlijk.

Op het schip waren er nooit veel beurten te geven. Je kon hoogstens eens de matrassen en dekbedden op dek halen en in de zon en de wind te luchten hangen. Dat was juist een van de groote verdrieten van tante, dat ze nooit eens tot een echte beurt kwam, sinds ze hier op 't schip was.

Maar nu Jantje aan wal diende, beleefde ze in

gedachten die gouden tijden weer. Als die menschen er uit zichzelf niet aan dachten, dat het nu tijd was om schoon te maken, dan moest Jantje er maar eens een balletje over opgooien.

Niet durven? Gekheid! Ze vroeg het toch zeker niet voor zichzelf? Had je háár maar eens moeten zien in háár tijd, of ze zoo iets niet zou durven zeggen als het moest! Jantje was veel te verlegen, dat was de zaak. Zoo zou ze nooit een flinke meid worden.

Maar Jantje dàcht er niet over. Ze stelde zich al voor, hoe dat zijn zou: zij tegen Meta zeggen: ‘Meta, we moesten vandaag de slaapkamer maar eens een beurt geven, het is er net weer voor.’ Of nee: zij aankloppen aan de eetkamerdeur, of de salondeur, of waar mevrouw dan was, en zeggen: ‘Mevrouw, het is echt weer om de slaapkamer een beurt te geven, zal ik maar meteen beginnen?’

Ze moest lachen als ze er aan dacht. Maar dat lachen liet ze tante niet zien, want die nam het geval heelemaal ernstig, en zou diep beleedigd zijn, als ze merkte hoe Jantje er over dacht.

Toch, toen ze dien morgen haar schort aandeed in de keuken, zei ze zoo nèt-toevallig tegen Meta:

‘Wanneer begint hier de schoonmaak?’

Meta was niet gewend, dat Jantje uit zichzelf

iets tegen haar zei, en daarom vroeg ze wantrouwig:

‘Hoezoo? Verlang je er zoo naar?’

‘Nee,’ ontweek Jantje met een vuurroode kleur, ‘ik vroeg het zóó maar.’

‘O,’ zei Meta, en toen, half-fluisterend:

‘Ze heeft net gezegd, dat de slaapkamer morgen een beurt moest hebben.’

‘O, leuk,’ liet Jantje zich ontvallen.

‘Leuk!’ smaalde Meta. ‘Moet je dat soms ook niet aan háár zeggen, om een wit voetje te maken?’

Jantje slikte even. Dat ze nou ook nooit een goed antwoord wist! Afschuwelijk, het was net of je verplicht was, vijandig tegenover je mevrouw te staan, alsof je alles akelig moest vinden, wat zij van je wou.

‘'t Is er toch echt weer voor,’ verdedigde ze zich zwakjes, denkend aan tante's wijze lessen.

‘Weet je waarvoor het echt weer is? Om een wandelingetje door de stad te maken, en ergens wat gaan zitten verteren, - daar is het weer voor!’

‘Nou jà,’ begon Jantje, maar toen zag ze in, dat het beter was, geen domheden meer te zeggen, en ze pakte haar benoodigdheden en ging de keuken uit.

Jammer toch, dat ze tante dit niet uit kon leggen, hoe vreeselijk dit was. Toen tante vroeger in betrekking was, toen bestond er alleen het werk, en

schoonmaak, en de menschen, waar je diende, en al die akeligheid van een ouder meisje, dat een hekel had aan haar werk en aan haar mevrouw, en dat je als een vijand ging voelen, zoodra je iets van dat werk plezierig vond, - dat scheen toen niet te bestaan. Nu moest ze morgen zeker met Meta samen die kamer doen, - of zou zij niet mee mogen helpen, en alleen het gewone werk doen? Maar ze wou zoo graag eens zoo'n groote beurt meemaken, het leek haar ècht zoo heerlijk...

Ze was met de gang bezig.

Meneer deed z'n jas aan en zette zijn hoed op.

‘Dag meisje,’ zei hij vriendelijk, en aangestoken door het zonnige weer:

‘Wat een prachtig weer, hè?’

‘Ja, heerlijk,’ zei ze dankbaar.

Dit waren meer woorden, dan meneer nog ooit tegen haar gesproken had. Hij voelde het dus ook, dat er iets bizonders was in dit weer. En als er iets bizonders in het weer was, in de zon en de wind, dan moest je, dan moest je zelf toch ook iets bizonders doen, - een kamer doen bijvoorbeeld! Zou hij dat ook begrijpen?

‘Dag meisje,’ zei hij weer, ‘werk maar vlijtig.’

Dat had hij óók nog nooit gezegd! Nee, het was toch heusch een bizondere dag! Dat kon geen Meta haar afnemen!

Vandaag deed ze nog het gewone werk, - maar morgen, morgen begon het pas!

Ze deed alles zooals anders, maar toen ze in de eetkamer het raam open had, en de zon heelemaal onbelemmerd naar binnen kwam, nam ze het mooiste kussen van de divan, dat gloeiend-warme kleuren had, en hield het in haar arm in het zonlicht. Zoo luchtte het meteen, vertelde ze zichzelf, - maar het was niet om het kussen te luchten, het was om die kleuren dichtbij zich te hebben, dichtbij zich èn in de zon... Het duurde wel eventjes, vóór ze het weer neerlegde...

Den heelen dag raakte ze dat gevoel niet kwijt, dat er wat bizonders was met dit weer. Toen ze 's middags de aardappelen schilde, ging ze vlak voor de open keukendeur zitten. Daar was eerst het plaatsje, en daarachter was de tuin. Daar waren nu nog niet veel bloemen in, maar de zon scheen er achter in, en als ze opkeek van haar werk, keek ze vanzelf naar dat plekje zon achterin. Ze had bijna zin, om de aardappelen in de emmer te plònsen, zooals vroeger, toen ze klein was. Maar dat hield ze in; zoo iets kon je alleen op je schip beginnen, en dan niet eens op haar leeftijd meer.

Ze kwam bijna jubelend aan boord.

‘Morgen krijgt de slaapkamer een groote beurt!’

‘Dat valt me van je mee,’ prees tante.

‘Nee,’ lachte Jantje, ‘'t komt niet doordat ik het gevraagd heb! Dat durfde ik toch m'n heele leven niet! Mevrouw was er uit zichzelf op gekomen.’

‘Valt me van d'r mee,’ verplaatste tante haar lof naar het juiste adres.

‘Meta vindt het náár, snapt u dat nou?’

‘Och ja,’ mijmerde tante, ‘de tegenwoordige meisjes... In mijn tijd liet een meisje haar mevrouw geen rust, voor er met de schoonmaak begonnen werd.’

Jantje bleef er stilletjes over zitten nadenken, of zij misschien zelf niet bij ‘de tegenwoordige meisjes’ hoorde, - of het daardoor misschien kwam, dat ze het zoo moeilijk had met Meta. Misschien... moest ze misschien meer op Meta gaan lijken? O, nee, dàt niet! Dat kon ze nooit!

Of zou het misschien zoo worden, als ze ouder werd? Als ze zoo'n jaar of twintig was, ging ze dan ook zoo'n vijandschap voelen tegen haar mevrouw, tegen al wat van haar mevrouw kwam?

Nee. Nee, nooit. Anders had meester Bos het ook wel geweten, dat met de jaren alles veranderde, - dan had hij haar ook niet gezegd, dat ze zich moest gaan voelen, alsof ze bij haar menschen hoorde. Nee, dat wist ze wel, dat het er niet aan lag, dat ze nog niet oud genoeg was, of

dat ze niet bij de ‘tegenwoordige meisjes’ hoorde. Alle ‘tegenwoordige meisjes’ waren niet zooals Meta, dat was maar onzin.

Tante legde haar precies uit, hoe je het aanlegde met zoo'n kamer: alles moest al schoon zijn, als je het eruit bracht, dan had je later, als de kamer zelf schoon was, maar zóó de boel weer erin te brengen en op z'n plaats te zetten of te hangen.

‘Als ik maar mee mag helpen,’ zuchtte Jantje twijfelmoedig...

Ja, ze mocht meehelpen. Het gewone werk moest maar wat gauw vandaag, dan konden ze samen de slaapkamer doen. Mevrouw zei het haar zelf. Meneer sprak ze vandaag niet, die was net verdwenen in den tijd, dat ze niet in de gang was. Jammer!

Ze kwam dadelijk in de stemming, zóó toen ze de slaapkamer binnenkwam. Meta was al begonnen, de ramen stonden wijd open, en doordat er wat meer wind was dan gisteren, tochtte het flink, en dat gaf je zoo het gevoel, dat alle winterlucht uit de kamer wegwoei. Op het balkon stond een rek met de dekens, en die wapperden in de wind. De zon kwam de kamer in tot aan de toilettafel, die nog niet leeggeruimd was.

Nou moest je toch die kristallen fleschjes zien,

als de zon er op scheen! Haast zonde om af te ruimen! En toch moest het gebeuren, - tante had toch gezegd: alles moest er uit, schoon en wel.

‘Waar zal ik mee beginnen?’ vroeg ze aan Meta.

‘Kun je dat zelf nou niet uitzoeken?’ bitste Meta.

Jantje zweeg. 't Was waar; ze moest toch een beetje zelfstandiger leeren werken. Maar er was altijd die angst om het verkeerde te doen, of om net te doen, wat Meta niet wou hebben. Dan was het toch maar beter eerst te vragen...

‘Nee, blijf van dat kristal maar af,’ kwam weer Meta's stem, toen Jantje gretig-voorzichtig een flacon in de handen nam. ‘Dat zou je toch uit je handen laten vallen.’

Jantje wist, dat ze het *niet* zou laten vallen; daarvoor hield ze veel te veel ervan. Maar ze zette het toch weer neer, en borstelde een stoel uit.

Het schattige tabouretje voor de toilettafel stond er nog.

Opeens, toen ze opkeek van haar werk, zag ze Meta op het stoeltje zitten, met een mal pruimetoetje in de spiegel kijkend.

‘Hoe lijkt dat?’ vroeg Meta met een overdreven nuffige stem. ‘Staat me wel, hè?’

Jantje keek verschrikt toe, hoe ze een geurig goedje over haar gezicht smeerde.

‘Niet doen, zeg’ smeekte ze bijna.

‘Waarom niet?’ lachte Meta, ‘het is er toch om gebruikt te worden, niet?’

Jantje durfde niets meer zeggen. Meta had altijd van die antwoorden, waar zij niets op terug wist. O, maar stel je voor, dat mevrouw nu binnenkwam en dit erge zag! Of dat... dat ze één van die prachtige dingen liet vallen en brak! Jantje zou het zoo erg vinden alsof ze het zelf gebroken had, dat wist ze zeker.

‘Meisje, werk jij nu maar door’ deed Meta mevrouw-achtig; ‘ik zit hier wel goed zoo.’

‘O, doe het toch niet!’ probeerde Jantje nog een keer.

‘Wezel’ zei Meta alleen, en toen ging Jantje gelaten door met haar stoelen.

Tot op een oogenblik het vreeselijke gebeurde: een hard geluid van glas op glas, en toen, ontstellend, een geluid van scherven.

Een erg mooi fleschje lag in drie stukken op de grond.

‘O’ riep Jantje alleen maar.

‘Hou je mond dicht’ beet Meta, zelf bleek van schrik.

Jantje hield haar mond dicht.

Maar even later, in haar radeloosheid:

‘O, wat moeten we nu!’

‘Laat mij maar gaan. Ik heb dat wel vaker bij de hand gehad.’

Meta had zich alweer heelemaal hersteld. Maar Jantje niet. O, Jantje niet, - die was zoo vreeselijk ontdaan.

Hoe moest dit toch! Wat zou mevrouw zeggen, als ze die scherven vond! Hoe redde Meta zich hieruit!

‘Ik ga even naar mijn kamertje. Ik ben zóó terug. Als ze binnenkomt, werk je gewoon door, en je zegt niets.’

Jantje gaf geen antwoord.

‘*En je zegt niets!* Versta je dat?’

Meta stond dreigend voor haar.

Toen, opeens, vond Jantje haar eigen ik, haar eigen moed terug.

‘Nee,’ zei ze, en ze verbaasde zich over haar luide, langzame spreken, ‘ik zeg niets. Maar als er naar gevraagd wordt, zal ik niet liegen.’

Meta stond even overbluft. Ze had dit niet van dat bange, onnoozele kind verwacht. Maar toen zei ze scherp:

‘Als je maar weet, dat ze mij langer kent dan jou. Als ik wat vertel, zal ze mij eerder gelooven.’

Toen was Jantje alleen. Meta was naar haar kamertje, - met de drie scherven. Ze ging ze zeker lijmen. Ze had immers gezegd: ‘ik heb dat

wel vaker bij de hand gehad.' Dan zou ze het weer op z'n plaats zetten, als de kamer klaar was.

O, ze had zich zoo verheugd op dit kamer-doen! En ze had immers van te voren wel kunnen weten, dat er zoo iets gebeuren zou!

'Als ik iets vertel, zal ze mij eerder gelooven,' had Meta gezegd.

Dat beteekende... dat beteekende...

Ze wist heel goed, wat het beteekende. Als mevrouw het zou merken, zou Meta zorgen, dat mevrouw dacht dat *zij* het gedaan had.

Het was duidelijk genoeg. Maar ook héél duidelijk werd het haar opeens, dat dit het einde was.

Nee, dit verlangde meester Bos niet van haar. Dit was niet, wat hij bedoelde. Een geheim bewaren voor een meisje als... als die Meta, - alleen door te zwijgen al liegen tegen mevrouw, - en daarbij nog: niets in dit huis hebben om van te houden...

Toen Meta terug kwam, triomfantelijk met de gelijmde flacon in haar hand, was er niets meer van angst in Jantje's houding.

'Zie je wel' kwam Meta opgewekt, 'als 't nu gedroogd is, merkt ze d'r niets van.'

En toen Jantje niets zei, wantrouwend:

'Behalve als jij wat zegt! Maar *dat* zul je laten!'

'Dat laat ik ook' zei Jantje rustig.

Alles leek haar nu zoo weinig opwindend meer, nu ze zoo zeker wist: dat dit het eind was. Ze stond nu niet meer tegenover Meta als het verlegen schipperskind, dat geen antwoord wist op al die scherpe gezegden. Meta kon haar nu niets meer schelen, nu dit allemaal al haast hoorde bij een tijd, die voorbij was. Al moest ze nog weken misschien met Meta samenblijven, - dat maakte geen verschil...

‘Wat doe je gek,’ vorschte Meta ongerust.

Maar Jantje zei niets en werkte door. Er was een beetje verdriet in haar, om de mooie dingen, die ze nu bijna voor 't laatst in handen had, en dat de eerste keer, dat ze een echte schoonmaakbeurt mocht geven, - en dat, nu meneer gisteren voor 't eerst een woordje over het weer tegen haar had gezegd, - maar verdriet alléén was het niet: er was ook iets van opluchting, omdat haar besluit nu zoo zeker en zoo helder in haar vaststond.

Hoe meer de dag vorderde, - een zwijgende dag, want Meta, een beetje in de war gebracht door die vreemde, rustige houding van Jantje, zei haast niets meer, - hoe meer het Jantje duidelijk werd, dat het besluit makkelijker genomen was dan het uitvoeren ervan; hoe meer ze ging opzien tegen dat, wat nu zoo onomstootelijk vaststond bij haar.

Eerst thuis zeggen? Misschien wou tante dan

wel aan mevrouw vertellen, dat ze hier niet langer blijven kon. Of vader... nee, vader zéker niet, dat was geen mannen-werk.

Tante? Zou ze het prettig vinden als tante het deed?

Nee. Tante zou niet eens begrijpen, waarom het was, dat ze hier weg moest. Hoe kon ze dan goed de boodschap overbrengen?

Tegen het uur van naar-huis-gaan voelde ze sterker en sterker: zelf moest ze dit opknappen. Dit was nu één van de dingen, die je akelig vond, maar waar niemand je bij helpen kon: waar je door heen *moest*. Hoe gauwer hoe beter.

Ze klopte bij 't weggaan aan de deur, als altijd, om dag te zeggen. Nu kwam ze even de kamer in, toen er ‘ja?’ gezegd was. Ineens erdoor... ineens erdoor... dat zei ze telkens tegen zichzelf, om haar woest-kloppend hart te overstemmen.

Maar in de kamer zat alleen meneer. Mevrouw was er niet. En naar mevrouw vragen, - nee, dàt was toch te veel! Zóó flink en moedig hoefde ze niet te zijn!

‘Dag meneer,’ fluisterde ze.

‘Dag meisje,’ knikte meneer vriendelijk.

O, nu moest ze een nacht en een dag ermee rondloopen, en niets kon ze doen! En als ze het aan vader en tante vertelde, - als die haar maar

niet afbrachten van het besluit, dat zoo zeker was geweest in haar!

Maar dat mochten ze niet! Ze zou hun vertellen, hoe erg het was, hoe erg het altijd geweest was, met Meta samen te zijn. Ze zouden begrijpen, dat het uit moest zijn na dat van vandaag...

Toen Bart al naar bed was, vertelde ze het. Vader luisterde en zei niets, natuurlijk. Tante schudde het hoofd:

‘Hoe kun je zóó maar weg willen uit zoo'n deftige betrekking! Die liggen niet opgeschept!’

‘Ik zal m'n best doen, gauw een andere te krijgen,’ beloofde Jantje kleintjes.

‘Maar zoo'n goeie krijg je niet gauw weer.’

Jantje boog zich over de tafel heen naar tante toe, in haar verlangen om het nu toch heelemaal duidelijk uit te leggen.

‘Dit is geen goeie betrekking. Wel een deftige, maar tante, dat is toch niet waarvoor je in betrekking gaat?’

‘De menschen zijn toch goed voor je?’

‘De menschen...’ peinsde Jantje. ‘Die ken ik haast niet. Ik ken alleen Meta. En... o nee, tante, u weet heusch niet hoe vreeselijk dat is. Ze... ze voelt niets voor het werk, en voor mevrouw, en ze wil dat ik net zoo word. Dat kàn ik toch niet? Wel vader? Toe vader!’

Ze voelde zich zoo hulpeloos tegenover tante, als vader maar niets zei, maar stil in z'n stoel bleef zitten.

Toen, langzaam, bedachtzaam, als alles wat hij deed, zei vader:

‘Nee. Dat kun je niet. Natuurlijk kun je dat niet. Dat weet tante ook wel.’

Dàt was nog eens hulp! Tante was er stil van!

En na de plotselinge stilte durfde Jantje voorzichtig:

‘Tante, wilt u het misschien voor me zeggen?’

‘Ik?’ schrok tante, ‘naar die wild-vreemde mevrouw? Hoe haal je 't in je hoofd!’

En vader zei:

‘Dat kun je best zelf.’

Iets in vaders toon maakte, dat ze het als een pluimpje voelde; hij vond haar mans genoeg om het zelf te doen. Och ja, natuurlijk kon ze het wel, - als mevrouw vanmiddag niet weg geweest was, had ze het immers al heelemaal alleen opgeknapt! Het was maar een aanval van kinderachtigheid geweest, om het aan tante te vragen.

‘Ja, hoor,’ knikte ze tegen tante, ‘ik vroeg het eigenlijk maar zóó. Ik durf het best alleen.’

En ze dùrfde het alleen. Dadelijk den volgenden morgen.

Ze klopte aan, en mevrouw was alleen. Anders was ze ook zeker weer hard weggeloopen.

Ze wist zelf niet, hoe wit ze wel zag. Ze voelde wel, dat er allemaal sterretjes voor haar oogen dansten. En als een machine, die afdraait, wat hij te zeggen heeft, zoo zei ze het: rad achter elkaar.

Mevrouw keek heel verbaasd.

'Ik was anders nogal tevreden,' zei ze.

'Ja?' leefde Jantje op.

'Waarom wil je dan weg?' vroeg mevrouw, en met een spottend lachje:

'Moeder zeker ziek?'

'Ik heb geen moeder meer,' zei Jantje toonloos.

'O nee, dat is zoo. Ik bedoelde: meestal wordt dat als reden opgegeven.'

Met een golf kwam de kleur in Jantje's gezicht terug. O, als ze dat dacht, - als ze dacht, dat ze een reden zou bedenken, een reden zou *liegen*...

'Nee,' zei ze heesch, 'tante is ook niet ziek.'

'Mag ik dan weten waarom wèl?'

Dat kòn ze toch niet zeggen! Wat kon ze nu aan deze mevrouw, die haar zoo heelemaal vreemd gebleven was, vertellen van Meta! Ze mocht het niet eens! Dat zou verraden zijn!

'Ik kan het niet zoo goed zeggen,' wrong ze er uit.

Iets in Jantje's oogopslag onder het breede voor-

hoofd, - iets in de manier waarop ze haar aankeek, rustig ondanks haar grenzenlooze verlegenheid, - maakte dat mevrouw het scherpe woord, dat ze ging zeggen, inslikte.

‘Hoe lang blijf je nog hier?’ vroeg ze alleen.

‘Zoo lang als u me nog noodig hebt.’

Mevrouw keek haar verrast aan. Wonderlijk kind was dat toch!

Toen Jantje al weer in de deur stond, hoorde ze een vreemd-verzachte stem, die vroeg:

‘Kun je me nu heelemaal niet zeggen, hoe het komt, dat je weg wilt?’

Alles werd week in Jantje, nu ze mevrouw zóó anders, zóó... haast lévend hoorde spreken.

‘Ik...’ haperde ze, ‘ja, het is eigenlijk, dat ik niet zooveel van Meta houd.’

In de gang voelde ze bijna spijt, dat ze hier weg moest. Misschien... misschien was ze later toch nog van mevrouw gaan houden, en niet alleen van de mooie dingen hier in huis...

Maar nu kon dat niet meer. Nu moest ze weg... Het moest...

Hoofdstuk IV

Twee waren er al voorzien, één vond haar nog te jong, maar bij de vierde mevrouw kwam het in orde.

Dadelijk toen dat vierde mevrouwtje de deur opendeed, hoopte Jantje: laat ze toch niet voorzien zijn, - laat ze me toch niet te jong vinden...

Voor te-jong-vinden hoefde ze eigenlijk niet bang te zijn, want dit mevrouwtje was zelf haast te jong om een mevrouw te zijn.

'Kom maar binnen' zei het vierde mevrouwtje, en toen kwam Jantje in het gezellige poppenhuisje, dat heusch niet veel scheelde met hun eigen schip, alleen veel, véél leuker.

'Ik heb het tot nu toe allemaal zelf gedaan,' vertelde mevrouw een klein beetje trotsch. 'Maar nu kan het niet meer. Wanneer kun je komen?'

Jantje was er verbouwereerd van, dat ze nu al vroeg, wanneer ze komen kon. En ze wist nog niets van haar! Maar zij zelf wist ook nog niets van de mevrouw, en toch hoopte ze zoo erg, dat ze hier komen mocht!

‘Ik weet nog niet wanneer,’ zei ze. ‘Ik geloof, dat mevrouw nog geen ander meisje heeft.’

‘O, dan blijf je nog maar zoo lang bij je mevrouw, hoor; ik kan het nog wel een poosje alleen af.’

Even later vroeg ze:

‘Waarom ben je niet bij je mevrouw gebleven?’

Jantje verwonderde er zich zelf over, hoeveel makkelijker ze tegen deze nieuwe mevrouw, die ze nog niet kende, zeggen kon:

‘Ik hield niet zooveel van het groote dienstmeisje.’

Mevrouw vroeg niets verder. Jantje was er erg dankbaar voor.

‘Hoe heet je eigenlijk?’

‘Jantje.’

‘Jantje... lollige naam voor een meisje,’ lachte mevrouw, en nu ze lachte leek ze heusch net een meisje, zoo oud als Jantje zelf, ‘ik noem je maar Janus, vind je dat goed?’

‘Janus!’ - Jantje ontdooide heelemaal, - ‘zoo ben ik nog nooit genoemd!’

‘Dan wordt het hoog tijd, dat je wel zoo genoemd wordt. Dag Janus, kom je me nog zeggen, wanneer je komen kunt?’

Jantje danste over den weg. Nee, zóó'n geluk! Wat een éénige, éénige mevrouw! En wat gelukkig, dat die twee anderen voorzien waren, en

dat ze te jong was voor de derde! Anders was ze nooit bij deze mevrouw terecht gekomen!

‘'k Heb zoo'n eenige betrekking gekregen!’ riep ze tante toe.

‘Ja? Gelukkig maar! En hoeveel verdien je?’

Daar stond ze nu, die heele Jantje met haar eenige betrekking, en ze wist niet eens hoeveel ze verdiende!

‘Dat heb ik vergeten te vragen,’ bekende ze verlegen.

‘Heb je ooit!’ verontwaardigde tante zich, ‘wie vergeet dat nou! En het was nog wel zoo'n eenige betrekking! Wat was er dan voor eenigs aan?’

‘O,’ - Jantje gaf tante een plotselinge zoen, die tante totaal van 'r stuk bracht, - ‘zoo'n schat van een mevrouw, - heel erg jong nog, en... en ze noemt me Janus!’

‘Nou vraag ik je!’ - tante wreef over de zoen, tot haar ronde linkerwang er van glom, - ‘ze weet niet hoeveel ze verdient, maar het is een éénige betrekking, want mevrouw noemt 'r Janus! Nou?’

‘Ja tante, u begrijpt het nog niet zoo, maar ze is een schat.’

‘Als ik je Janus zou noemen, zou je mij ook nog een schat gaan vinden!’

Jantje lachte gelukkig.

‘U? U hoeft me niet eens Janus te noemen, u bent zóó al schat genoeg.’
Toen gromde tante in haar baard, die ze niet had, en was tevreden.

* * *

Het duurde nog maar ruim een week, dat ze in het mooie huis moest blijven. Mevrouw merkte niets van de gelijmde flacon, hoewel Jantje iederen morgen met angst erheen ging: misschien had ze het nu gevonden. Iederen morgen trof ze alles gewoon aan, zonder ontdane gezichten, zooals ze zich die voorstelde bij het ontdekken van de ramp. Aan het eind van de week begon ze te gelooven, dat zij misschien de eenige hier in huis was, die een gebroken kristallen flacon iets ergs vond.

Meta was eerst erg verbaasd geweest, toen ze hoorde, dat Jantje niet langer hier bleef. Toen was ze heel vertrouwelijk geworden, om te weten hoe het kwam. Maar Jantje voelde zich zoo heelemaal een vreemde van haar, dat de vertrouwelijkheid langs haar heen gleed, zelfs zonder haar een gevoel van akeligheid te geven. Toen ze den laatsten morgen in de gang bezig was, tòch met een verdrietig gevoel van afscheid, kwam meneer zijn hoed van de kapstok halen.

‘Ik hoor, dat je vandaag voor het laatst hier

bent,' zei hij. 'Dan zeg ik je nu meteen goeiendag. Het beste ermee!'

Jantje kreeg groote zin om te huilen. Wat was dat nou toch aardig van meneer! Ze had hem haast nooit gesproken, en nu zei hij haar uit zichzelf goeiendag, en wenschte haar het beste. Wat moest ze nu zeggen? Ook het beste wenschen? O, ze wenschte hem zoo heel veel goeds, hem en mevrouw, maar dat kon ze toch niet zeggen!

'Dank u wel,' kwam er haast onhoorbaar uit.

Dien heelen dag moest Jantje krampachtig aan de éénige mevrouw denken, die haar Janus ging noemen, - anders zou ze zeker gehuild hebben...

* * *

'Zoo, Janus, dan trekken we eerst samen het heele huis door, dan heb je dat tenminste gezien.'

Mevrouw kwam net terug van de voordeur, waar ze meneer had staan na-wuiven, tot hij de hoek van de straat om was gegaan.

Ze 'trokken samen het heele huis door'. Dat 'heele huis' was: een zonnige voorkamer, waar de ontbijttafel nog niet afgeruimd was, waar bloemen stonden aan alle kanten, in steenen pulletjes, op tafel, op de houten rand, die rondom de kamer liep, waar op een divan in de hoek de krant nog uitgespreid lag, waar naast de tuindeuren

een poppig bureautje stond, - en een achterkamer, waar de bedden frisch uitgelegd stonden, en waar je door wéér twee tuindeuren in het bloeiende achtertuintje stapte, - en een keukentje, met frissche, vroolijke kleuren geverfd, met een klein gas-fornuisje, een gootsteentje, een glazenkastje, een aanrechtje, een tafeltje, een laag klapstoeltje, dat je opgevouwen tegen de muur moest zetten, als het niet noodig was, want dat spaarde weer ruimte.

'Hoe vind je mijn huis?' vroeg mevrouw.

'Eenig.'

Alles was eenig. Het voortuintje met de jasmijn, die nog niet bloeide, en de gouden regen, die al volop bloeide, - het achtertuintje, waar een tafeltje en twee tuinstoeltjes stonden, - het echte kolenhok, de provisiekast op het plaatsje achter de keuken, - het keukentje, de slaapkamer, de eetkamer, - maar het eenigste van alles was toch de mevrouw.

'Ik ga afruimen in den tijd, dat jij de vestibule doet,' regelde mevrouw. 'Dan ga ik de kopjes wasschen, en jij maakt de eetkamer aan kant. Maar netjes, hoor, want ik ben gevaarlijk!'

Jantje lachte om de gevaarlijkheid, maar toch deed ze de vestibule zoo netjes als ze maar kon. De bel en de deurknop liet ze schitteren als goud, -

dat vond ze toch al zulk heerlijk werk, en dan voor deze mevrouw! Dat had mevrouw tot nu toe allemaal zelf gedaan. Ze zou het nu makkelijker krijgen, hoor! Daar zou ze wel voor zorgen!

Toen Jantje al met de eetkamer bezig was, de ramen naar de voortuin wijd open, hoorde ze, hoe in de keuken, onder het kopjes-wasschen, mevrouw aan 't zingen was.

Wat blij zong ze! Wat moest die het fijn vinden om kopjes te wasschen!

‘Kling-klang, klokke-bei. Morgen is het Mei!’

Het wàs al Mei. Maar dat hinderde niet, - ze zong zóó meesleepend, dat het morgen pas Mei was, dat je het bijna ging gelooven.

Hoor, nu zong ze wat anders. Weer van de Mei.

‘De Mei-maand is in 't land, lief kind! Kom bij mij, - kom naar buiten!’

Maar dat kende Jantje! Dat hadden ze op school gezongen! Wanneer ook weer? O, ze wist het al! Bij meester Bos in de klas! O, heerlijk, wat heerlijk!

Toen speelde meester eerst altijd de tweede stem op de viool, en dan later zocht hij de jongens en meisjes uit, die tweede mochten zingen.

Zij had ook wel eens tweede gezongen...

Van de Mei-maand ook? Ja. Van de Mei-maand ook.

Wacht, zou ze de tweede er nog van kennen? Probeeren, zachtjes, - ze had het zoo lang niet gedaan!

Ja, ja! Ze kende hem nog!

Toen mevrouw het tweede couplet zong in de keuken, zong Jantje de tweede stem in de eetkamer dapper mee.

Toen het liedje uit was, ging opeens de eetkamerdeur open. Jantje schrok er van.

‘Kende je de tweede?’ vroeg mevrouw verrast.

‘Ja, van school.’

‘Zullen we nog eens? Dan laten we de deuren open, dan hooren we elkaar beter.’

Met beide deuren open zongen ze het nog eens samen, beide coupletjes. 't Ging echt fijn!

‘Hè!’ riep mevrouw uit de keuken, ‘ken je nog meer tweede stemmen? Noem eens op!’

Jantje noemde op, met luider stemme, want het moest tot in de keuken doordringen. Al die doodgewone schoolliedjes, die ze niet vergeten had sinds ze van school was, - zij niet en mevrouw niet. Al die wijsjes, waarvan het op school een genot was geweest, ze tweestemmig te zingen.

Ze zongen ‘Door heel den omtrek melden de klokken 't uur van rust’. Ze had zelf niet geweten,

dat ze de tweede stem nog zóó goed kende! En wat zong mevrouw vast en zuiver en mooi!

Onder de laatste zin kwam mevrouw met het blad met de gewasschen ontbijtboel de kamer in, om het in de kast weg te bergen. Ze zong er even lustig om door.

‘Hè,’ zei mevrouw, ‘ik had in tijden niet gezongen. Wel alleen, natuurlijk, maar dit is toch heel wat anders!’

‘Ik ook niet,’ zei Jantje, ‘tante zingt nooit.’

Ze moest in zichzelf lachen bij de gedachte: zij met tante tweestemmige liedjes zingen! Ze had tante's stem nog nooit gehoord.

‘Mijn man zingt ook nooit,’ vertelde mevrouw, ‘en ik vind het toch zoo fijn om te zingen. We moeten 't maar vaak samen doen, hè?’

Jantje knikte. Ze kon het haast niet òp allemaal: hoe mevrouw met haar praatte alsof ze ook nog een meisje was, - hoe ze sprak van ‘we’, - ‘we’ moeten het vaak samen doen, - ze waren net twee vriendinnetjes hier in huis, nog weer heel iets anders dan tante en zij. Maar dat kwam natuurlijk, doordat tante veel ouder was dan deze mevrouw.

Wat zou ze zich hier gelukkig gaan voelen, met zoo'n mevrouwtje, dat eigenlijk meer een meisje was dan een mevrouw! En dat daarbij nog van zingen

hield, en de meeste liedjes van school nog kende...

't Sloot alles in elkaar als een bus, dien heelen eersten dag.

Mevrouw maakte de bedden op, - Jantje maakte de slaapkamer aan kant. Jantje maakte de groente schoon, schilde de aardappelen, - mevrouw kookte. Mevrouw dekte de tafel, - Jantje ruimde af. 't Werd als een gezellig spelletje: jij doet dit, ik mag dat doen.

Toen meneer tusschen den middag thuis kwam, was het ‘heele’ huis aan kant, stond de tafel fleurig gedekt, met een vaasje gouden regen er tusschen. Jantje had het nog gauw even gezien vóór meneer binnenkwam, hoe vroolijk die tafel er uit zag. Wat moest meneer iederen dag wel naar huis verlangen, als hij wist, dat er thuis bloemen op tafel stonden! Ze moest tante toch eens zeggen, dat ze het ook moest doen; zoo heerlijk voor vader, als hij thuis op 't schip kwam...! Maar toen bedacht ze, dat tante die bloemen niet maar zoo uit een tuintje kon plukken. Nou, dan maar het geranium-potje van voor het venstertje wegnemen en op tafel zetten, bloeiend of niet-bloeiend!

Toen Jantje afruimde, begon meneer ineens:

‘Zul je er op letten, Jantje, dat ze vanmiddag gaat rusten?’

‘Ze’, dat was mevrouw.

Jantje was eerst beduusd van die eer: zij moest op haar mevrouw passen!

‘Goed, meneer,’ zei ze alleen maar, erg verlegen.

‘Ja, maar niet zoo eventjes op de divan liggen, - ze moet echt naar bed!’

Mevrouw zat zacht te grinniken, en achter meneers rug knipoogjes tegen Jantje te geven. Maar Jantje moest van geen knipoogjes wat hebben, - ze was plotseling totaal naar het vijandelijke kamp overgeloopen.

‘Ja meneer,’ zei ze met klem, ernstig, bijna plechtig. Ze nam op dat oogenblik met haar heele hart de taak op zich, op mevrouw te letten en voor haar te zorgen. Tot nu toe was er niemand geweest, die naar haar omkeek, als meneer niet thuis was, maar dat zou nu anders worden!

Toen ze weer in de keuken terug was, wist ze het, en het was haast meer dan ze verwerken kon:

O, dit was het, waar ze zoo naar had verlangd! Dat er iets *anders* werd, *beter* werd, doordat zij er was. Dat ze *noodig* was.

Bij Meta was ze immers niet noodig geweest! Als Meta zonder haar hulp het werk niet af kon krijgen, wel, dan kwam er een ander meisje, of er kwam een werkster. Maar hier kreeg mevrouw het ineens veel makkelijker èn veel gezelliger, doordat zij er gekomen was.

En meneer, meneer, dien ze vandaag voor 't eerst zag, legde de heele verantwoordelijkheid op háár schouders! Hij vertrouwde het haar toe om op mevrouw te passen!

Nou, maar ze zou het doen, en goed ook, daar kon hij van op aan! Ze moest niet denken, dat ze zoo eventjes op de divan kon gaan liggen, en dan vertellen dat ze gerust had. Dan was ze aan 't verkeerde adres bij haar. Naar bèd moest ze, meneer had het zelf gezegd!

En terwijl ze de borden onder de kraan afspoelde, dat het vaten-water straks niet zoo gauw vuil zou worden, zuchtte ze een paar maal heek diep, van groote dankbaarheid, dat ze hier was gekomen, - hier, waar ze *noodig* was...

Meneer had z'n hielen nog niet gelicht, of daar had je mevrouw alweer in de keuken.

‘Zullen we samen afwasschen? Jij wasschen, ik drogen?’

Jantje keek haar oprecht-verbaasd aan.

‘En u moest rusten?’

Mevrouw lachte hardop, die meesleepende lach, die zelfs Jantje in haar gestrengheid haast ontwapende.

‘Janus-eigenwijs!’

Daar was Jantje toch werkelijk een beetje gegriefd door.

‘Meneer heeft het toch gezegd!’ verdedigde ze zich.

‘Ja, hoor,’ zei mevrouw goedig, ‘ik plaagde je maar met dat eigenwijs.’

‘Maar gaat u nu slapen?’ drong Jantje aan.

‘Zie je,’ verklaarde mevrouw, nu ernstig, ‘ik ben dat nog niet gewend, dat een ander voor mij de vaten wascht. Daar moet ik eerst nog aan wennen.’

En toen, de oogen even dicht:

‘Maar ik vind het wel héél erg heerlijk...’

Toen merkte Jantje pas, dat mevrouw's gezichtje echt wel wat moe zag...

Ze waschte de vaten zoo zachtjes ze maar kon. Want de slaapkamer was eigenlijk vlak naast de keuken, en wie weet hoe gehoorig het was. Misschien kon ze wel niet eens slapen, zoo'n eerste keer dat ze zelf niet afwaschte. Maar in elk geval lag ze, rustte ze, en als zij nu maar niet te veel lawaai maakte met haar borden en pannen, hielp dat liggen ook al een boel.

Na 't afwasschen de keuken aan kant maken. *Haar* keuken. Deze keuken behoorde háár toe, en *zij* moest zorgen, dat ie er netjes en gezellig uitzag. En dat zoo zachtjes mogelijk...

Heerlijk wijd gooide ze de deur naar het plaatsje open. Het klapstoeltje, het tafeltje, alles kwam

buiten te staan, dan kon ze zich vrij bewegen bij het schoonmaken.

Toen de keuken klaar was, moest ze even het klapstoeltje uitzetten en er op gaan zitten, om het geheel te kunnen bewonderen.

Wat blonk die kraan! Wat schoon en glanzig stond daar het witte gas-fornuisje! Wat was het aanrecht blank! Je kon haast niet genoeg ervan krijgen, er naar te kijken!

En nog altijd was het heelemaal stil in de slaapkamer naast de keuken.

Zou ze nu niet een paar bloemetjes neer mogen zetten op het geblokte kleedje van het keukentafeltje?

Maar ze had geen vaasje.

Ze zag een leeg jampotje in een hoekje van de glazenkast staan. Zou ze dat voor bloemen mogen gebruiken?

Natuurlijk wel. Als mevrouw wakker werd, en de keuken ook al met bloemen zag, zou ze het juist leuk vinden.

Er stonden een heele boel witte bloemetjes in de tuin, die heel rijk verspreid waren. Daar mocht ze zeker wel wat van plukken.

Ze ging de tuin in met haar jampotje, met zóó'n onmogelijk rijk gevoel, dat het haar moeilijk viel om niet hardop te gaan zingen.

Haar keuken, - en daar zelf bloemen voor plukken...!

Toen ze in de voorkamer kwam, om de lepels en vorken in 't buffet te bergen, stond de tusschendeur naar de slaapkamer half open.

Op bed lag mevrouw, met roode wangen, heerlijk te slapen.

'Zie je nou wel,' dacht Jantje, 'dat ze het noodig had! Kijk ze nou toch slapen!' En ze had bijna het gevoel, dat ze veel ouder was dan deze mevrouw.

Net toen Jantje weer de kamer uit zou gaan, werd mevrouw wakker.

'Hoe laat is het?' schrok ze. 'O hemeltje, wat heb ik geslapen.'

Jantje ging naar de keuken, en hoopte dat mevrouw gauw zou komen kijken. Nu ze tòch eenmaal wakker was, kon ze wel gauw eens een bezoekje komen brengen...

Mevrouw kwam, met nog diezelfde roode wangen van zooeven, en van die heel uitgeslapen oogen.

'Ik slaap nog,' lachte ze. - 'O, ik wist niet, dat het zoo fijn was, om dadelijk na 't eten in bed te kruipen.'

'Ziet u nu wel,' begon Jantje, maar toen kreeg ze een kleur, dacht dat het toch wel wat brutaal klonk, al had meneer haar dan ook de opdracht

gegeven om er voor te zorgen, - en zweeg verder.

‘Janus, wat ziet het hier gezellig uit!’

Janus zei niets, maar straalde.

‘En die blommetjes! Wat heb je dat leuk bedacht!’

‘Ja?’

Ja, wat kon je anders zeggen dan ‘ja?’ als je zoo'n pluimpje kreeg!

‘Janus, ik vind je een reuzen-meid.’

Toen dacht Jantje: laat ze nou niets meer zeggen, want dan begin ik te huilen van heerlijkheid.

En gelukkig ging mevrouw toen de keuken uit.

* * *

Op weg naar huis maakte ze een ommetje, om langs een bloemen-stalletje te komen. Want iets van de bloemen-gezelligheid in haar nieuwe thuis moest ze overbrengen op hun schip.

Ze dacht er niet over na, of tante of vader het ook gek zouden vinden. Het kwam geen oogenblik bij haar op, dat het nog nooit voorgekomen was: iemand die hun loopplank overkwam met bloemen in de hand voor... voor wie? Voor vader? Voor tante? Voor Bart misschien? Nee: 't was voor hun schip, om dat een beetje gezellig te maken.

't Werd een potje viooltjes. Zoo'n gewoon aarden bloempotje, en viooltjes in bonte kleuren, met

booze gezichtjes. Thuis hadden ze wel een oud schoteltje om er onder te zetten, bedacht ze onderweg. Op het rood-met-zwart flanellen tafelkleedje zou het goed staan, en als ze aten... wat jammer, dat ze geen tafellaken oplegden bij het eten, want op het bonte zeil was 't natuurlijk lang zoo mooi niet.

Ze zou er nooit bij zijn, bij de maaltijden met het potje viooltjes op tafel. Ja, alleen Zondags. Maar door de week moest tante het ook neerzetten, - mevrouw deed het immers ook!

Ze zaten alle drie op 't dek, vader, tante en Bart.

‘Hallo!’ riep Jantje al van de wal af.

‘Hallo!’ riep Bart terug, en toen zag hij het potje viooltjes.

‘Heb je dat van je mevrouw gekregen?’ riep hij, toen Jantje nog niet eens over de plank was.

‘Nee, zelf meegebracht!’ juichte Jantje.

Ze stond nu op het dek, wijdbeensch, met het potje viooltjes voor zich uit.

‘Gekocht? waarom?’ informeerde Bart verder. Hij vond het zoo'n ongewoon geval.

‘Ja, gekocht,’ knikte Jantje tevreden.

‘Voor wie?’

Dat was tante, die het vroeg.

‘Voor... 'k weet niet, hoor, - voor vader en u en Bart, en... 'k weet niet, voor het tafeltje, voor het schip, voor jullie allemaal!’

Tante keek verbaasd. Vader keek heelemaal niet, die had z'n oogen half-dicht en trok aan z'n pijp. Bart vroeg weer: ‘waarom?’ - maar dat was meer uit gewoonte, omdat hij dat altijd vroeg.

‘Voor de gezelligheid,’ verklaarde ze zich nader. ‘Mijn mevrouw zet altijd bloemen op tafel als ze dekt.’

‘O, is 't 'm dat!’ begreep tante wijs.

‘Ja,’ zei Jantje.

‘Maar wij zijn toch heel andere lui,’ vond tante. ‘Zoo iets kunnen wij toch niet doen?’

Jantje moest zich even bezinnen, om uit dat verwarrende te komen: heel andere lui, - mocht je daarom geen viooltjes op tafel hebben? Als het toch móói was, gezellig was, waarom dan niet?

‘Ik dacht dat vader het gezelliger vond, als hij thuis kwam,’ verdedigde ze zich zwakjes, met een vragende blik op vader.

Vader mompelde iets, dat Jantje, die vlak bij hem stond, alleen verstond.

‘Net je moeder...’

Ze liep vlug het trapje af, liet de andere drie boven zitten.

Haast liefkoozend zette ze het potje op het flanellen tafelkleedje. Zie je wel, het stond er goed op! En het mòcht er nu staan, nu vader dat gezegd had daarnet. Wat tante zei, was alleen maar, omdat

ze er nog niet aan gewend was. Die vond het morgen al best met een potje blommen op tafel...

Gestommel op het trapje: vader.

''t Wordt mij te donker boven,' loog hij, en stak de petroleum-lamp op. Het licht viel net in een gele kring om het potje viooltjes heen. Mooi was dat.

'Wat ik zeggen wou,' begon vader, tusschen trekjes aan z'n pijp door, 'die nieuwe betrekking, dat is nou toch wel een beste, hè?'

'Ja!' zei Jantje verrast, 'hoe weet u dat zoo?'

Vader keek weer met half-dichte oogen naar het bloempotje.

'Tja,' zei hij peinzend, en meer kwam er niet uit.

Want hij zei nooit een woord meer dan noodig was.

Hoofdstuk V

‘Janus,’ zei mevrouw, en heesch zich op het steenen aanrecht, waar ze met bungelende beenen bleef zitten, ‘Janus, ik moet je wat vertellen.’

Jantje keek verrast op van haar aardappelen. Mevrouw zei dit zoo plechtig, zoo heel anders dan ze van haar gewend was, - dan was er zeker wat bizonders.

‘Ja mevrouw?’ vroeg ze, een beetje ongerust.

‘'t Is wat heel prettigs, - ten minste, dat vind ik.’

Jantje wachtte zwijgend af, met vragende wenkbrauwen.

‘Kijk,’ - mevrouw wist niet zoo goed hoe ze het zeggen moest, ‘we krijgen over een poosje een kindje.’

Jantje keek mevrouw met warme oogen aan.

‘Ik wist het,’ fluisterde ze met een kleur.

‘Hoe?’

‘Ik... ik zag het.’

‘En...’ - mevrouw legde de armen over haar

knieën, voorover gebogen om Jantje beter aan te kijken, ‘hoe vind je het?’

‘Ik vind het... heerlijk.’

‘Ja kind?’

Wat warm en blij zei ze dat. Jantje had zin om naast haar op het aanrecht te komen zitten, en daar verder met haar over het kindje te praten. Maar ze bleef vlijtig doorgaan met aardappelenschillen.

‘Je krijgt het dan wel drukker!’

‘O, dat vind ik juist fijn!’

‘Hou je veel van kleine kindertjes?’

Jantje knikte met stralende oogen, zonder een antwoord. Of ze veel van kleine kindertjes hield! Ze dacht zich al in hoe dat zijn zou, als daar in de kamer een wiegje stond met een lachend kindje er in. Want het kindje van mevrouw zou altijd lachen.

‘Je verwent me dat kind niet, hoor!’ dreigde mevrouw. ‘We gaan het streng opvoeden.’

Jantje moest er verschrikkelijk om lachen: dat kindje, dat er nog niet eens was, en dat streng opgevoed werd, juist door deze mevrouw!

‘Ja,’ vertelde mevrouw wijs, ‘sommige menschen nemen een kindje uit de wieg, zoodra het eventjes huilt, en daar wordt het natuurlijk door verwend. Maar wij pakken het anders aan, hè Janus?’

‘Ja mevrouw,’ beloofde Jantje.

Ze wou wel, dat mevrouw hier nog een heele

poos bleef zitten praten over dat kindje. Er was zoo iets liefs en vertrouwelijks hier in de keuken gekomen, nu mevrouw haar verteld had, wat ze zelf al een heel poosje had gedacht. Net of het kindje nu al in de keuken was, om te lachen van haar naar mevrouw, van mevrouw naar haar. Haast zonde om een woord te spreken; zoo maar stil luisteren naar wat je zelf bedacht over dat kindje, dat was het heerlijkste van alles...

‘Plons’ zei telkens een aardappel. Dat was het eenige, wat ze hoorde.

Maar opeens zei ze verschrikt:

‘O, mevrouw, mag u van meneer wel op die koude steen zitten?’

Mevrouw moest zóó erg lachen, dat ze vanzelf van het aanrecht af gleed; niet uit gehoorzaamheid aan Jantje of aan meneer!

Maar Jantje had het heelemaal niet grappig bedoeld. Mevrouw kon wel kou vatten, of buikpijn krijgen op die manier!

‘Ik bedoelde... om het kou-vatten’ lichtte ze toe.

‘Ja, ja’ lachte mevrouw, ‘maar jij bent ook zoo streng!’

Om haar figuur te redden, lachte Jantje toen maar mee.

* * *

Nu mevrouw er eenmaal over gepraat had, bleek het heele huis al vol te zijn van de komst van het kindje. Mevrouw liet haar zien, wat ze er al voor gebreid had: poppige truitjes, eigenwijze broekjes.

''s Avonds brei ik er aan' vertelde mevrouw. 'Maar nu ik het je verteld heb, en ik het overdag zooveel makkelijker heb door jou, kan ik het overdag ook gaan doen.'

Jantje wou wel graag alle werkjes in huis van mevrouw overnemen, dat mevrouw heele dagen zou kunnen breien. Maar dat durfde ze natuurlijk niet te zeggen.

'Moeten die truitjes en broekjes niet eerst gewasschen worden, vóór het kindje ze aan krijgt?' bood Jantje begeerig aan.

'Misschien wel' peinsde mevrouw, 'ik heb er nog geen verstand van.'

Dat was nu weer erg weinig mevrouwerig, om te vertellen, dat ze ergens geen verstand van had.

'Zal ik tante vragen?'

'Heeft je tante verstand er van?'

'Tante is vroeger altijd in betrekking geweest, en ook wel eens waar kleine kindertjes waren.'

'Ja' zei mevrouw nadenkend, 'dan was het misschien niet kwaad, als je je tante er eens naar vroeg. Of zou ze het misschien al vergeten zijn?'

'Tante? Vergeten? Tante praat iederen dag over

haar diensten van vroeger. Ze vindt het juist fijn, als ik haar iets er van vraag!'

'Ja?' - mevrouw dacht even na, - 'dan weet ik nog wat beters. Ik heb eigenlijk nog veel meer te vragen. Er is zoo'n hoop, dat ik niet weet, - meest van de wasscherij van het kindergoedje, - en het is al zoo gauw, weet je...'

'Zal ik allemaal opschrijven wat u niet weet?' vroeg Jantje ijverig.

'Nee,' zei mevrouw, 'ik dacht... zou je tante wel tijd hebben, om hier te komen? Dan kon ik het allemaal vragen.'

Nu schrok Jantje toch. Hierheen komen, en raad geven aan mevrouw, - goeie hemel, dat zou tante nooit durven!

'Tijd wel,' aarzelde ze, 'maar...'

'Zou ze geen zin hebben?' vroeg mevrouw teleurgesteld.

'Zin wel...' kwam Jantje weer, 'maar... ik weet niet of ze durft...'

Mevrouw lachte hardop.

'Zeg maar dat ik d'r opeet!'

Jantje lachte zwakjes mee. Opeten, dat was het niet waar tante tegen op zou zien, maar hoe ze zich houden moest, en wat ze zeggen moest en al die moeilijke dingen...

'Ik zal het tante zeggen,' beloofde ze zwakjes.

Ze bedacht den heelen dag, hoe ze het zeggen moest, en wat voor gezicht tante zou zetten. Zou ze boos zijn, dat zij haar dat op de hals gehaald had? Boos niet, misschien een beetje vereerd ook wel, - maar benauwd, erg benauwd voor hoe dat allemaal gaan moest.

Ze begon maar direct, toen ze thuis was.

'Tante, mevrouw vraagt, of u eens een keertje bij haar komt.'

En tante, dood-verschrikt:

'Kind! Wat is er! Je hebt toch niets gedaan?'

Jantje lachte plezierig. Zoo kon ze tegenwoordig zoo vaak lachen, sinds ze bij deze mevrouw was.

'As je me nou néémt... Mevrouw heeft natuurlijk niks gezegd!'

'Jawel,' knikte Jantje, 'u moet echt bij haar komen!'

'Waarvoor dan? Wat is d'r dan gebeurd?'

Toen vertelde Jantje, gewichtig en breed, dat tante moest komen raad geven; ráád geven. Want mevrouw wist er zelf nog zoo weinig van, hoe dat nu moest met wèl of niet wasschen van het babygoedje, en hoe het gewasschen moest en zoo, - en mevrouw's moeder woonde zoo ver, eer ze die geschreven had, was ze bij het antwoord alweer vergeten, wat ze had gevraagd, - afijn, toen had zij verteld van tante's vroegere diensten met kleine

kindertjes, en of tante nou maar zelf wou komen, dan kon mevrouw het zelf allemaal vragen.

Tante bloosde bij het heele verhaal tot in haar nek. Ze wou telkens wat zeggen, maar Jantje, tevreden over haar succes, ging verder alsof ze het niet merkte.

Toen het uit was:

‘Je lijkt wel niet wijs, om te zeggen dat ik er verstand van heb!’

‘Hèbt u er dan geen verstand van?’

‘Ik... nou ja,’ - ze glimlachte toch even een beetje gevleid, - ‘maar zoo iets zèg je toch niet!’

‘Maar wilt u echt niet gaan?’ vroeg Jantje, werkelijk wat angstig.

Tante wiegde zachtjes haar hoofd heen en weer.

‘Niet gaan... niet gaan... dat wil ik niet zeggen... zoo iets mag je niet weigeren... maar ik zit d'r maar mee.’

‘’t Valt heusch wel mee,’ ijverde Jantje. ‘Mevrouw zei dat ik maar moest zeggen, dat ze u op zou eten.’

Zulke grapjes waren bij tante niet op de rechte plaats. Ze kon zich geen mevrouw voorstellen, die zulke malle dingen zei. Heelemaal: welke mevrouw zei nou tegen een kind van vijftien, dat ze ergens geen verstand van had. En welke mevrouw noemde een kind, dat Jantje heette, nou Janus... Ze had

er geen hoogte van. 't Kind had het er best, want ze was nog nooit zoo vroolijk geweest als nu ze bij deze mevrouw was, maar een erge mevrouw, wat je noemt *mevrouw*, dat was ze toch niet...

‘Wat moet ik voor antwoord geven?’ vroeg Jantje schuchter.

‘Zeg maar,’ tante dacht even na, - toen rechtop, in een fiere houding:

‘Zeg maar, dat tante gaarne bereid is, de noodige inlichtingen te geven.’

En zelf meer dan tevreden over deze waardige zin, zweeg ze verder over het onderwerp.

* * *

Het kleeding-vraagstuk was wel het moeilijkste van het heele bezoek. Het was warm weer, erg warm weer, en toch bezat tante een mantel.

En nu was het toch wel wat hard, om, een mantel bezittende, zonder mantel bij de mevrouw van Jantje op bezoek te gaan.

‘Doet u die zwarte katoenen jurk aan, met die witte spikkeltjes,’ raadde Jantje.

‘Dat is toch lang zoo gekleed niet als met een mantel,’ zuchtte tante.

‘Ja maar, vandaag met een mantel!’

‘'t Is toch al September. In September kun je al wàt een koude dagen hebben!’

Ze wou maar niet erkennen, dat, al kon September dagen hebben, koud genoeg voor twee mantels over elkaar, deze dag het erop gemunt had, haar zonder mantel naar de mevrouw van Jantje te laten gaan.

‘Ik ben bang, dat u er maar zenuwachtig van wordt, als u er zoo warm aankomt.’

Tante wikte: waar werd je nou zenuwachtiger van: van de warmte, of van niet gekleed genoeg zijn voor zoo'n mevrouw...

‘Ze kijkt er vast niet naar, wat u aan hebt, - al kwam u in uw hemd!’

Juist uit protest tegen dat hemd besloot tante, met mantel en al er heen te trekken...

Toen ze dien middag aan het kleine huisje met het voortuintje aanbelde, hijgde ze en was donkerrood. Onder de rand van haar zwarte hoed veegde ze met haar zakdoek de zweetdruppels weg, maar er kwamen dadelijk weer nieuwe terug. O, wat een hitte! Had Jantje dat nu maar niet gezegd van dat hemd, dan had ze tenminste in haar enkele katoenen japon kunnen gaan, - een hoed was al erg genoeg...

Jantje deed open.

‘Tante!’ zei ze blij.

Tante herademde even: zie je, het kind was toch blij nu ze haar zag, en als ze daar zoo kaal

was komen aanzetten in haar enkele katoenen japon, dan had ze zich nog gegeneerd in plaats van dat ze blij was...

‘Wilt u u even in de keuken met koud water wasschen, vóór u bij mevrouw komt?’ vroeg Jantje hartelijk, met een bezorgde blik op tante's bezweet, rood gezicht.

‘Hè ja!’ hunkerde tante.

Zonder dat tante het merkte, hielp Jantje haar uit haar mantel, zette ze haar de hoed af; zonder dat tante het merkte, kwam ze zònder de met zooveel zelfverloochening getorste mantel en hoed, maar heelemaal herleefd door het koude water, bij mevrouw in de kamer.

‘Dag tante!’ zei mevrouw, en even nog kwam het bij tante op hoe een rare mevrouw dat was, die tante tegen haar zei alsof ze familie van haar was, - maar toen merkte ze, dat ze zich hier al zoo thuis voelde als nog nooit in haar leven bij een vreemde, die ze voor 't eerst zag, en ze begreep opeens, hoe het kwam, dat Jantje zoo blij kon lachen den laatsten tijd, en hoe Jantje dat had kunnen zeggen van haar hemd... Was ze maar in haar hemd gegaan... of in elk geval in de enkele katoenen japon...

Jantje was in de keuken terug gegaan, en tusschen tante en mevrouw ontspon zich een levendig

gesprek over lauwe sopjes, over broekjes, wolletjes, luiers. Als tante eenmaal op dreef raakte over de kinderen in haar betrekkingen en hun verzorging, dan raakte ze zoo gauw niet uitgepraat.

‘En een dekentje heb ik ook al,’ vertelde mevrouw trotsch, toen ze kans zag er een woordje tusschen te krijgen.

‘Eén dekentje?’

Tante keek zuinig.

‘'t Is nogal een dik dekentje,’ verdedigde mevrouw haar ééne dekentje. ‘Ik dacht dat het genoeg zou zijn. Zal ik het u eens laten zien?’

‘Goed, mevrouw.’

Mevrouw ging door de tusschendeur naar de slaapkamer, scharrelde daar wat rond in de linnenkast, en riep toen ineens:

‘Nou mag u binnenkomen!’

Tante durfde niet zeker aan te nemen, dat die roep haar gold, en bleef stokstijf zitten, - zoo lang, tot mevrouw in de tusschendeur verscheen, en verwijtend zei:

‘Waar blijft u, tante? Ik zei, dat u binnen mocht komen!’

Tante stond haastig op, en kwam in de slaapkamer.

Daar lagen, op het ééne bed uitgestald, keurige stapeltjes van allerlei baby-kleertjes. De truitjes op

elkaar, de mouwtjes breed uitgespreid, - de eigenwijze broekjes op elkaar, - de wollen hemdjes, - de luiers...

‘Netjes,’ prees tante. ‘En waar is het dekentje?’

Het dekentje lag opgevouwen naast een stapeltje luiers. Het was klein en zacht, en erg snoezig.

‘Veel te weinig,’ veroordeelde tante. ‘Wou u daar dat kind onder leggen als het daarzoo winter wordt? Het bevriest!’

Dat klonk zoo streng, dat mevrouw zich een ontaarde moeder ging voelen.

‘Ik wist het niet,’ zei ze verlegen, ‘anders had ik wel een zwaardere deken gekocht. Ik zal er gauw een bij koopen.’

Tante was heelemaal verteederd.

‘Nou ja,’ verzachtte ze haar uitspraak van daarnet, ‘het heeft nog tijd genoeg, hè? Het is nog geen winter!’ - en ze dacht aan haar mantel.

‘En de luiers? Hoe vindt u die?’

‘Best.’

Ze wreef vakkundig de stof van de bovenste luier tusschen duim en wijsvinger.

‘Degelijk goed. Maar ze moeten allemaal een keer gewasschen.’

‘Ja,’ ijverde mevrouw, ‘ze moeten goed helder uitzien. Ik heb al gedacht: met een beetje blauwsel in het water...’

‘Kind!’ riep tante, ‘hoe haal je 't in je hoofd! Blauwsel in luiers! Dat...’

Plotseling herinnerde ze zich, dat ze het had tegen de mevrouw van Jantje, en ze hakkelde:

‘Ik bedoel... mevrouw... blauwsel, dat moet u niet doen, mevrouw...’

Maar de mevrouw, die eigenlijk geen mevrouw was, - daardoor kwam het ook! - had vreeselijke pret, en knikte tante toe:

‘Goed, hoor tante, ik doe het wel zonder blauwsel!’

Tante wreef zich met haar zakdoek over het voorhoofd, al had ze dan geen mantel en hoed aan. Hè, je wist hier gewoon niet, hoe je het had...

Toen ze weg ging, en Jantje en mevrouw haar samen uitlieten, vond tante, dat ze als-tante-zijnde vragen moest:

‘En bent u nogal tevreden over Jantje?’

Mevrouw knikte tegen Jantje.

‘Gaat best, hè Janus? We kunnen wel met elkaar opschieten.’

Toen zag mevrouw de mantel, en zei medelijdend:

‘Mensch, hoe hou je 't uit! Daar is 't toch veel te warm voor!’

‘Och,’ zei tante, ‘'t staat altijd gekleeder...’

Tante kwam op 't schip met, op raad van

mevrouw, de mantel over de arm. Dat scheelde een heel stuk.

En onder de andere arm had ze nog wat: een knot rose wol.

Had ze lekker onderweg gekocht. Ze had toch maar stiekum afgekeken, hoe ze tegenwoordig die broekjes breiden. Nou ging ze dat hier op 't schip in verloren uurtjes nadoen: een broekje met sokjes er aan vast. 't Kon nog net op tijd klaar komen, - o, makkelijk! Jantje kon dan een mutsje haken. Daar was niet zooveel werk aan, want het kind had het toch eigenlijk druk met dat heen en weer geloop van 't schip naar mevrouw, van mevrouw naar 't schip, en dan nog meestal hier de wasch, omdat zijzelf zoo'n last van rimmetiek had...

Een broekje... een rose broekje met sokjes... wat zou dat mevrouwtje kijken...

Toen Jantje's vader thuiskwam, waren er nog geen boterhammen klaar, maar tante zat op het dek haastig te breien, met twee tikkende pennen en een rose draadje...

* * *

Nu was ook het schip al vol van de gedachte aan het kindje.

Toen Jantje op een dag alle luiers gewasschen had, - zonder blauwsel, precies zooals tante het

gezegd had, - kwam ze op 't schip en vond daar tante weer breiende. Trouwens, elken avond kon je tante breiende vinden. Overdag hield ze zich goed, deed ze alles wat ze doen moest, zonder naar het broekje om te kijken. Maar 's avonds, dan was het mooi geweest, dan mocht ze breien naar hartelust.

‘O, wat wordt het eenig!’ bewonderde Jantje.

Tante hield het in de hoogte, - dat deed ze zoowat elke vijf minuten, om een overzicht te krijgen hoe het werd.

‘Ja, hè?’

En een beetje ongerust:

‘Je hebt er toch niets van aan mevrouw gezegd?’

Jantje lachte verachtelijk: aan mevrouw zeggen! Zoo'n heerlijk geheim aan mevrouw zeggen!

‘Ze weet van niets,’ vertelde ze. ‘Ze heeft broekjes genoeg, maar geeneen met sokjes er aan.’

Zelf haalde ze het muts-haakwerkje voor den dag, dat eigenlijk haast geen werk was, want het was nu al bijna af.

En onder het haken door praatte ze, praatte ze maar aldoor over háár mevrouw, over háár keuken, - en over mevrouw's kindje.

Heerlijk was dat: sinds tante haar mevrouw had leeren kennen, en het kleine huisje, kon ze thuis over dat alles praten. Dat maakte, dat ze niet meer zoo in twee werelden leefde: één in haar betrekking

en één op het schip. Ze kwamen naar elkaar toe, de wereld van thuis en de wereld van mevrouw en meneer en het kindje, dat nog geboren moest worden, maar dat er toch al was, overal waar ze maar keek.

‘Geven we het dadelijk als het klaar is?’ vroeg ze. ‘Of pas als het kindje geboren is?’

‘'k Weet niet,’ twijfelde tante, ‘als het klaar is, kun je het haast niet zoo lang in je huis houden.’

Nee, dat konden ze ook niet: want toen het klaar was, het broekje met de sokjes en Jantje's mutsje, toen liet tante door Jantje vragen, of mevrouw vanmiddag thuis was, - nee: of mevrouw tante vanmiddag kon ontvangen.

Tante had haar mantel weer aan, maar nu was er alle reden voor, ook voor de paraplu, die ze nog van haar laatste mevrouw bij die haar zilveren bruiloft had gekregen. Nee, voor de gekleedheid deed ze d'r mantel niet meer aan, als ze naar deze mevrouw van Jantje ging.

Ze had een heel speechje bedacht, vannacht al: dat het kindje het in gezondheid en voorspoed mocht dragen, tot vreugde en geluk van de ouders. Ze was er zelf haast aangedaan van geweest, toen ze het in gedachten zei, en nog eens zei. Maar ze had dadelijk wel getwijfeld, of ze het zou durven zeggen.

En nu ze daar zat tegenover het mevrouwtje, het pakje, waarin Jantje's mutsje ook zat, onder de arm gekneld, nu was ze al die mooie woorden maar zoo vergeten. En het gekke was, dat het haar niet eens speet.

Ze zei alleen:

'Ik heb wat voor uw kindje gemaakt, en Jantje ook.'

En ze rolde het pakje open.

'Het broekje was van mij, en het mutsje was van Jantje.'

Nu was mevrouw den laatsten tijd aldoor een beetje 'sentimenteelderig', - zoo noemde ze het zelf. Misschien kwam het, doordat ze zoo erg naar het kindje verlangde.

En door die sentimenteelderigheid was het, dat ze niets zei tegen tante, en daar maar zat met oogen vol waterlanders en een dikke prop in haar keel.

Het eenige, wat ze zei, toen de dikke prop in de waterlanders was opgelost, was:

'Tante, wat ben je een schat.'

Toen was tante maar blij, dat ze haar heele speech vergeten had...

Ze mochten mee naar de slaapkamer, waar nu alles gewasschen en klaar was. Tante moest toch zien, of alles gebeurd was zooals het hoorde!

Het wiegje was er ook al. Wel stond het nog

verstopt onder een groot laken, maar het wàs er tenminste. Mevrouw tilde eerbiedig een tip van het laken op, en daar stond het, bloemig en gazig en wazig, - zoo iets moois, dat tante er alleen maar van zuchten kon.

‘'k Heb het zelf bekleed,’ fluisterde mevrouw, ‘Jantje heeft het wel gezien, hè Janus?’

‘Maar nog niet toen het af was,’ zei Jantje zacht. ‘En nog heelemaal niet zooals nu, met de dekentjes en lakentjes er in.’

‘Ja,’ bekende mevrouw, ‘ik wou het zoo graag hebben zoo... zooals het wordt, - zooals het over een poosje wordt...’

De tip van het laken viel weer neer. Ze gingen alle drie stil de kamer uit.

En wat ze alle drie niet zeiden, alleen maar dachten, was:

‘'t Is heelemaal klaar. Nu alleen nog maar het kindje er in.’

Alleen nog maar het kindje...

Hoofdstuk VI

Mevrouw deed de deur van de keuken open, en bleef in de opening staan, tegen de deurpost geleund.

Jantje keek op van de kraan, die ze aan 't poetsen was.

Mevrouw stond heel rechtop, het hoofd wat achterover, met groote, wonderlijk-stralende oogen. Jantje had haar nog nooit zoo gezien. Net of ze grooter geworden was. Ze streek met de hand over haar voorhoofd, en zei met een heldere, rustige stem:

‘Jantje, nu geloof ik, dat het kindje gauw komt. Wil jij even bij den kruidenier gaan telefoneeren naar meneer, of hij nu maar thuis wil komen?’

Er was zoo iets rustigs in de manier waarop mevrouw dat zei, dat het op Jantje overging. Ze borg het poetsgoed weg met langzame bewegingen, alsof ze bang was, door een haastig bewegen de rust te storen.

Maar op straat, weg van onder mevrouw's zachte

stem en blijde oogen, liep ze hard. Ze merkte opeens, dat ze niets gezegd en niets gevraagd had, - dat ze zoo maar haar werk had weggeborgen en was weggeloopen. Maar ze had ook niet het gevoel, dat er wat te vragen of te zeggen was geweest.

Gewoon: ze hadden op het kindje gewacht, allemaal, hier en thuis op 't schip, en nu kwam het. En nu moest ze meneer vragen om thuis te komen, want het kindje kwam...

Ze telefoneerde. Het duurde even, voor ze meneer zelf kreeg. Ze werd er angstig van, - o, als ze eens te lang van mevrouw weg bleef! Misschien had mevrouw haar hulp wel noodig!

Toen: meneer's stem.

‘Hallo? Ja?’

‘Meneer, mevrouw vraagt of u nu maar thuis komt.’

‘Ik kom.’

Weg. Het was net als zooeven: niets vragen, niets zeggen; alleen maar begrijpen, dat nu de tijd voor het kindje gekomen was.

Ze kwam terug in een oogenblik. Mevrouw vroeg:

‘Heb je meneer gesproken?’

‘Hij komt.’

O, dat bleek-stralende gezicht van mevrouw. Ze moest toch nog meer naar het kindje verlangd

hebben dan Jantje zelf. En zoo tevreden als ze zuchtte, toen ze wist, dat meneer gauw kwam!

‘Kind, nu wordt het een drukke tijd voor je.’

Ze zei niet ‘Janus’, - nu niet...

‘Ja, mevrouw.’

‘Durf je het wel aan?’

Ze keek mevrouw met een blijde lach aan.

‘Ja. Natuurlijk wel.’

‘Je bent een dappere meid.’

Toen hoorde mevrouw de sleutel van meneer in het slot, en ze liep vlug naar de voorgang. Jantje bleef alleen staan, en herhaalde in haar gedachten telkens weer mevrouw's woorden van zooeven:

‘Je bent een dappere meid.’

Dit was het eenige, wat ze noodig had; nu kon ze alles, - alles!

Vóór ze het wist, was het kleine huisje vol met menschen: meneer, en een zuster met een donkerblauwe jurk en een spierwit schort, en een dokter. Eigenlijk waren het maar twee vreemde menschen, maar al het vreemde, dat hun aanwezigheid meebracht, gaf dat gevoel alsof het huisje propvol was.

Al die menschen, en mevrouw, waren nu in de slaapkamer, en Jantje bleef moederziel alleen achter.

Wat moest ze nu? Gewoon met het werk door-

gaan? Kon je dat wel doen, nu het kindje geboren werd. Moest je niet wachten, - stil zitten wachten op het kindje?

Maar toen dacht ze er aan, dat dit nog gebeuren moest, en dat, en dat. En ze ging hard aan het werk, met alleen dat vreemd-gespannen gevoel in zich, dat ze ergens op wachtte.

De zuster kwam uit de slaapkamer. Kwam ze misschien al vertellen, dat het kindje geboren was?

Nee: of ze - hoe heette ze? Jantje? - of Jantje even een ketel water op wou zetten.

'Voor het wiegekruikje al?' liet Jantje zich ontvallen, maar toen zweeg ze met een kleur, want ze begreep, hoe dom dat was: zoo'n heele ketel vol voor dat heel kleine kruikje!

Zuster moest er eventjes om lachen.

'Nee, Jantje, nog niet voor een wiegekruikje!'

Ze vroeg niet verder, zette het water op, blij dat ze nu ook iets doen kon, - blij ook, dat er eindelijk eens iemand te voorschijn was gekomen uit die bedrijvige slaapkamer, die zoo mijlen-ver af leek.

Alles leek zoo ver weg. Hoe lang was het geleden, dat ze gewoon de kraan aan 't poetsen was geweest, en niet geweten had, dat vandaag de groote dag zou worden?

Hoe lang was het geleden, dat ze mevrouw nog gesproken had? Wanneer zou ze mevrouw weer

spreken? En zou dan... zou er dan al een kindje zijn?

Ze keek op de keukenklok. Half twee. Was dat vroeg? Was dat laat? Even bezinnen: anders kwam meneer om half één thuis om te eten. Was hij nu al thuis geweest om te eten? Hij was thuis, maar gegeten had hij nog niet.

Hoe laat was het geweest, toen ze hem opbelde? Ze wist het niet. Mevrouw had daar zoo ineens gestaan, en had het haar gezegd. Toen was ze aan 't kraan-poetsen geweest. Poetsen, - koper poetsen, - dat was dus zoowat elf uur...

Maar dan moesten ze eten, meneer en mevrouw en zij. En de zuster ook. En de dokter ook.

Hoe moest dat nou? Ze kon toch niet aan de slaapkamerdeur kloppen, en vragen of ze niet moesten eten?

Nee, liever wachten, tot er weer iemand uit kwam. Er zou toch wel ééns een zuster of een dokter of een meneer te voorschijn komen?

Wat was ze nu toch nog onzelfstandig en kinderachtig. Een ècht groot meisje zou zelf weten, wat ze doen moest, - misschien wel de tafel dekken en brood snijden en dan zeggen dat alles klaar stond.

Zou ze...

Nee, je kon toch geen brood gaan snijden, terwijl je op het kindje wachtte!

Toen ging de deur weer open. Dokter.

Jantje keek hem verschrikt aan, door dat plotselinge verschijnen. Ze durfde niets te vragen.

‘Wat een benauwd gezicht!’ kwam dokteres bas-stem. ‘Ben je bang voor me?’

Jantje probeerde te lachen, maar dat ging niet.

‘Is... is het kindje er nog niet?’ haperde ze.

Dokter lachte.

‘Welnee, kind. Ik ga nog eerst naar huis. Wou je zoo graag, dat het kindje er nu al was?’

Jantje knikte. En opeens, door dat lange wachten, dat héél alleen zijn naast een kamer vol menschen, dat niet weten wat ze doen moest, - kwamen er een paar dikke tranen over de rand van haar oogen loopen.

‘Wat krijgen we nou?’ bromde de dokter. ‘Mevrouw lacht nog, en jij huilt?’

Hij klopte haar op de schouder.

‘'t Gaat best met mevrouw, hoor. Zie jij maar eens, dat meneer wat te eten krijgt, en zuster en jij ook. Mevrouw zal wel niets lusten. En ik ga thuis wat halen, want van jou krijg ik toch niets, dat heb ik wel in de gaten.’

Jantje lachte door haar tranen heen.

‘Dank u wel,’ zei ze, maar ze wist niet, waarvoor ze hem eigenlijk bedankte.

Toen dokter de deur achter zich dichtgetrokken

had, ging ze gauw de tranen wegwasschen, en opgefrischt ging ze boterhammen klaarmaken.

Wel gek, om nu te gaan eten, maar dokter had het gezegd...

Meneer en zuster aten om beurten. Toen meneer in de eetkamer kwam, zag hij Jantje niet eens. Jantje sloop zachtjes naar de keuken, dat hij haar ook maar niet ontdekken zou. O, ze wou wel wegkruipen vandaag, - maar mevrouw had gezegd: je bent een dappere meid, - en zij had zelf gezegd, dat ze het wel aandurfde. Natuurlijk durfde ze het wel aan, - als ze maar wist wat ze doen moest, - en als ze maar wist, wanneer eindelijk het kindje kwam!

Zelf at ze ook. Ze merkte nu pas, dat ze eigenlijk honger had gehad. Daarvan waren misschien straks die tranen geweest. Als dokter nou niet gezegd had van boterham-snijden, liepen ze daar allemaal nog met honger rond. Ze was toch eigenlijk een meid-van-niks.

Toen ze afruimde, merkte ze, dat meneer een half boterhammetje gegeten had...

Oneindig langzaam kroop de middag voorbij. Dokter kwam terug, - soms mocht ze eens wat doen, en dan leefde ze heelemaal op, - maar heele tijden zat ze te wachten met de kousen-stopmand

op haar schoot, hopend dat ze weer gauw geroepen werd om iets te mogen helpen. Wat was kousen-stoppen nu, als al de anderen in huis het zoo druk hadden in die geheimzinnige slaapkamer!

Om zeven uur kwam meneer in de keuken. Zijn gezicht was bleek en vriendelijk.

‘Mevrouw vraagt, of je wel aan je tijd denkt om naar huis te gaan.’

‘O,’ drong Jantje, ‘mag ik alstublieft vannacht hier blijven om te helpen!’

Meneer twijfelde even.

‘En thuis dan?’

‘Dan ga ik het gauw even thuis zeggen, en dan kom ik terug,’ zei ze gretig.

Toen schudde meneer langzaam het hoofd.

‘Morgen krijg je het druk. En er is hier geen ruimte om te slapen. Nee, Jantje, ga maar naar huis. Zuster zal ons wel helpen.’

‘Maar als mevrouw me nou noodig heeft,’ probeerde ze nog zwakjes, al wist ze, dat het toch niet gebeuren zou.

‘Ga jij maar thuis rustig slapen,’ suste meneer. ‘Morgen heeft mevrouw je nog meer noodig, en dan is het veel beter, dat je goed geslapen hebt, dan dat je hier hebt zitten wachten en doodmoe bent.’

Er was niets meer tegen in te brengen, dat

begreep ze wel. Ze boog haar hoofd, en zei zachtjes: ‘Goeienavond meneer.’

En toen meneer al haast de keuken uit was:

‘De groeten aan mevrouw.’

‘Dank je wel, hoor. Morgen...’ - hij haperde even, - ‘morgen spreek je mevrouw zelf wel weer, gezond en wel.’

Nu stond ze op straat. Het was stormachtig weer; dat merkte ze nu pas. Had het den heelen dag al gestormd? Had ze daar niets van gemerkt? Wat was er vandaag dan allemaal gebeurd?

Er was niets gebeurd. Ze had alleen maar gedacht, dat er wat gebeuren zou. Dat het kindje geboren zou worden. Maar het was er nog niet. En nu liep zij op straat in de storm, en misschien was het kindje er morgen nog niet, als ze terug kwam. En den heelen dag had ze mevrouw niet gezien na vanmorgen. Zou dat morgen weer zoo zijn? Nee toch, - o, nee, dat zou ze zoo verschrikkelijk vinden.

Ze zei thuis tegen vader en tante:

‘Ik ga maar gauw slapen. Ik moet morgen vroeg weer op.’

‘Wat is er dan?’

‘Ik geloof, dat het kindje nu komt.’

‘Ja?’

Tante liep heelemaal warm, wou alles weten.

Maar Jantje wist niets, niets... Ze wist alleen, dat ze zoo alleen was geweest, en dat ze nu naar huis was gestuurd, omdat er geen ruimte voor haar was om te blijven slapen, en omdat ze morgen toch uitgeslapen moest zijn. Daarom wou ze nu naar bed.

Ze kroop in haar bedstee, terwijl tante en vader nog in de kamer zaten. Ze wou haar best doen om gauw te slapen. Want morgen, morgen moest ze flink zijn, had meneer gezegd.

Ze vertrouwden allemaal, dat ze flink zou zijn, meneer en mevrouw allebei. Mevrouw had toch gezegd, dat ze dapper was.

Nu maar slapen... slapen...

Maar het water klotste tegen de kanten van het schip op, en de wind gierde door de ruimte tusschen de wal en het schip. Anders hoorde ze dat nooit; ze was het altijd gewend geweest. Maar nu, nu was alles zoo anders.

Ze probeerde zich voor te stellen, dat ze morgen kwam, en er lag een klein kindje in de wieg. Welk truitje zou mevrouw het 't eerst aan doen? Dat witte met het lichtblauwe randje? Wat zou dat snoezig staan!

Maar misschien was het er morgen nog heelemaal niet. Misschien hadden ze zich allemaal vergist, mevrouw eerst, en meneer, en de dokter en de zuster. Want vandaag was het toch ook nog

niet gekomen, en ze hadden er zoo op gerekend!

Ze hoorde vader naar bed gaan, en tante, en aldoor, aldoor dat klotsen van het water en dat gieren van de wind.

Als ze nu maar slapen kon. Ze *wou* slapen. Ze *wou* morgen uitgerust zijn. Nu was ze zoo verschrikkelijk moe, van het heen en weer gooien in bed, en ook van dat wachten, dat wachten vanmiddag, toen er niemand in het huis rondliep dan zij alleen.

De oogen maar dicht doen, en nergens aan denken. Stil liggen luisteren naar het klotsen van het water, - naar het klotsen van het water... naar het klotsen... het klotsen...

De storm was gaan liggen, toen ze wakker werd. Een uur vroeger dan andere morgens.

Ze wist het dadelijk weer, wat er was.

Zou het kindje er nu al zijn? Hoeveel uren moest ze nog wachten, eer ze het wist? Of zou ze misschien vandaag een uurtje vroeger mogen komen?

Maar stel je eens voor, dat ze nog allemaal sliepen, en zij belde ze wakker!

Een half uurtje eerder dan? Want anders duurde het zoo erg lang!

Ze stond op in de grauwe, uitgestormde morgen. Vader was ook al op. Ze zeiden niet veel tegen

t.o. 112

Op de teenen liep Jantje naar de wieg toe. (blz. 117)

elkaar, maar toch vond Jantje het heerlijk, dat ze niet alleen was.

Ze at met vader en tante en Bart zwijgend een paar boterhammen. Ze moest flink zijn vandaag, - flink en uitgerust. O, ze was wel flink!

Op straat, een half uur vroeger dan anders, zag ze heel andere menschen dan iederen morgen. Ze stapte hard door, maar dicht bij het huis kreeg ze opeens weer de angst, dat ze ze wakker zou bellen.

Heel, heel zachtjes belde ze aan.

Ze hoorde de sleutel in de deur omdraaien, bijna dadelijk nadat ze had gebeld.

Daar was meneer, al heelemaal klaar, wel heel bleek en slaperig, maar vreeselijk blij.

'Goeiemorgen, Jantje! Er is een jongetje geboren!'

'Heusch?!?!'

'Geloof je me niet?' lachte meneer. 'Je zult het anders straks wel zien!'

Ze vergat totaal, dat ze meneer nu eigenlijk feliciteeren moest met het jongetje. Ze dacht alleen: dus tòch! eindelijk! Ze voelde alleen, dat alle narigheid van gisteren voorbij was, en dat nu toch tenslotte het kindje er was, waar ze allemaal zoo naar hadden verlangd.

'Zachtjes, hoor,' fluisterde meneer, toen ze in de ontredderde huiskamer kwamen, waar meneer

op de divan geslapen had. ‘Mevrouw slaapt nu wat. We zijn pas om twee uur gaan slapen.’

‘Hoe lang is het jongetje er al?’ fluisterde ze terug.

‘Om half twaalf is het geboren.’

Half twaalf. Toen was ze nog wakker. Had ze het maar geweten!

Maar wat dan nog? Ze had toch niet kunnen helpen. Vandaag flink zijn, en morgen, en overmorgen, en al de dagen, dat mevrouw nog in bed moest liggen, en daarna ook nog, - dàt was het, wat ze nu kon doen.

Ze begon met het beddegoed van de divan weg te ruimen, pakte dadelijk aan, zachtjes en voorzichtig, maar heel vlug. 't Moest er gauw netjes uit gaan zien, dan kon ze voor boterhammen gaan zorgen voor het heele huis, voor mevrouw ook.

‘Mag ik vandaag wel bij mevrouw?’ vroeg ze een beetje angstig.

‘Zoodra ze wakker is, hoor! En dan kun je ook het kindje zien.’

Ze had eigenlijk een heele boel te vragen: hoe het heette, of het blond of bruin haar had, hoe het er uit zag. Maar ze durfde niet veel te praten, en straks kon ze toch alles zelf zien.

Onder het redderen door kreeg ze zin, om de kamer een echte beurt te geven, - te boenen of

iets heel geweldigs te doen. Alleen maar van blijdschap. Maar ze begreep web, dat ze met zulke gekke dingen nu niet beginnen moest.

Opeens bleef ze met de stofdoek in de hand en een dom-open mond stijf staan.

Uit de andere kamer kwam een geluidje. O, een klein, heel zacht geluidje. Maar toch hard genoeg om Jantje een schok te geven van schrik... nee, van verrassing, of van... van iets, dat haar keel een oogenblik dicht kneep, en dat haar toen met een kleur en met verrukt-vragende oogen naar meneer deed kijken.

‘Ja,’ knikte meneer, ‘dat is-ie. Geloof je me nou?’

‘Ja meneer,’ zuchtte ze. O, ze geloofde het, - nu begreep ze pas heelemaal, dat er een levend, levend kindje in het wiegje lag.

Het zacht-trillende klaag-geluidje zweeg weer. Maar het was net, of het bleef rondzweven door de kamer, door het heele huis, om te vertellen, dat er nu een heel nieuwe tijd begon.

Er kwam wat beweging in de slaapkamer.

Een bed, dat kraakte. Dan zachte voetstappen. De zuster zeker. Ze hoorde alles, alles, terwijl haar handen, zonder dat ze het wist, voortgingen met het werk.

Dan een slaperige stem, die wat zei, - wat, dat

hoorde ze niet, maar ze wist, dat het mevrouw's stem was. Mevrouw was wakker! Als mevrouw wakker was, had meneer gezegd, dan mocht ze bij haar. Nu niet vragen, en stil wachten tot ze mocht...

De slaperige stem werd helderder. Heelemaal de gewone stem van mevrouw.

Dan:

'Is Jantje er al?'

'Ja mevrouw!' jubelde Jantje, - het eerste niet-gedempte geluid hier in huis. Ze kòn ook niet langer meer!

'Kom eens hier!'

'Zachtjes, hoor!' waarschuwde meneer nog, maar Jantje was al de kamer uit.

In de gang bleef ze met een kloppende keel, waar ze aldoor tegen slikken moest, voor de deur van de slaapkamer staan. Ieder haartje prikte in haar hoofd van opwinding. Ze mocht bij mevrouw binnen, en ze mocht het kindje zien!

Zoo wild als ze de huiskamer uitgeloopen was, zoo stil klopte ze aan de slaapkamerdeur.

'Kom maar!'

Het eerste, wat ze zag, was de wieg, waar nu het beschermende laken af was.

En het tweede was: mevrouw, met twee lange

vlechten over de schouders, waar toch nog, rondom het stralende gezicht, allemaal krulletjes uit sprongen. Ze lichtte het hoofd wat van het kussen, en zei:

‘Hoe vind je het, Jantje?’

Jantje wist niet te zeggen, hoe ze het vond. Dat hoefde ze ook niet te zeggen. Mevrouw wist het wel.

‘Kijk eens in de wieg.’

Op de teenen liep Jantje naar de wieg toe. Ze deed het gazen gordijntje op zij, stak haar hoofd onder de kap, en keek.

Eerst zag ze niets. Alleen het bovenlakentje met de dekentjes wat gewelfd, een deuk in het deel van het kussentje, dat boven het lakentje uitstak.

Toen duwde zuster het lakentje wat terug.

En Jantje zag:

Een rood, rond kopje, met een knopje er aan, dat een neus moest verbeelden. Met dat knopje trok het heele vieze gezichten, alsof 't het alles behalve leuk vond, bekeken te worden. Boven op het kopje was een beetje donzig goedje. Dat was zijn haar.

En waar waren nu de blonde of bruine krullen, waar Jantje zoo vast op gerekend had? En het snoezige baby-gezichtje van de plaatjes en schilderijtjes?

Jantje zuchtte even heel diep. Het was wel een

beetje anders, dan ze het gedacht had. Was Bart net zoo geweest, toen hij pas geboren was? Ze kon het zich niet meer voorstellen...

‘Is 't geen schat?’ vroeg mevrouw gretig.

Jantje keek nog eens aandachtig naar de vuistjes, die open en dicht knepen, naar de nageltjes, zoo groot als speldeknoppen, naar het neusje, het onmogelijk-kleine neusje, - en toen zag ze opeens, dat het een schat was...

Ze wou verlegen de kamer uit sluipen, omdat het zoo nieuw was allemaal, die wieg, de zuster, en mevrouw met haar twee vlechten.

Maar mevrouw verweet haar:

‘Gefeliciteerd heb je me ook nog niet eens!’

Ze schrok.

‘O ja! Ik... ik feliciteer u!’

Mevrouw stak haar hand uit bed.

‘Moet je dat nou vlak tegen de deur zeggen?’

Ze schoof zachtjes naar het bed toe, gaf mevrouw een hand.

‘Kijk me eerlijk aan,’ commandeerde mevrouw. ‘Heb je het gisteren een akelige dag gevonden?’

Jantjes lippen begonnen te trillen.

‘Ja, mevrouw.’

‘Maar je hebt je kranig gehouden. Dat hebben ze me allemaal verteld.’

Zjuut, - weg was de heele akelige dag van gisteren...

‘Kom hier met je kop,’ zei mevrouw opeens, en trok met beide handen Jantje's hoofd naar zich toe.

‘Daar!’

Toen ze tot het besef kwam, dat mevrouw haar een kus gegeven had, - mevrouw haar een kus gegeven had... toen was er maar één ding, waar Jantje heftig naar verlangde, - en dat ééne ding deed ze ook:

Haar hoofd in mevrouw's deken duwen, en een deuntje huilen...

‘Zuster,’ hoorde ze mevrouw's stem, ‘heb je ooit zoo'n malle Janus gezien?’

Hoofdstuk VII

Van al de gekke namen, die mevrouw het jongetje gaf, was ‘Knulletje’ het minst onmogelijk, en daarom noemden meneer en Jantje hem dan maar Knulletje.

Zuster niet. Die noemde hem niet eens bij zijn echte naam, Robbie. Zuster zei aldoor ‘de baby’, en dat vond Jantje erg akelig, want dat kon je tegen ieder klein kindje wel zeggen, of het nu een jongetje of een meisje was, of het 't kindje van mevrouw was of elk ander kind. En het kindje van mevrouw was toch héél iets anders dan welk ander kind ook!

Maar toen zuster weg was, zei niemand in huis meer wat anders dan Knulletje, behalve mevrouw, maar dat was niet bij te houden, wat die allemaal wel zei.

Toen zuster weg was, namen meneer en Jantje het van haar over. Jantje had een paar keer scherp toegekeken, hoe meneer dat deed: een zacht kussen in de rug van het lage leunstoeltje leggen, en een

voetenbankje er voor neerzetten, als Knulletje gevoed moest worden. Toen kon ze het ook, als meneer weg was.

Als Knulletje 's morgens gebaden werd, moest Jantje altijd even in de slaapkamer komen. Zóó lang hield dat niet op in haar werk, en ze kon ook wel een handje helpen, terwijl ze in de kamer was.

Knulletje werd dan uit zijn wieg genomen, dikwijls nog slapend. Hij rekte zich en gaapte als een bedaagde meneer, met een gezicht van ‘om me nou nog met zulke kleinigheden lastig te vallen!’ Als hij werkelijk tot het besef kwam, wat ze hem hadden aangedaan: hem uit de wieg genomen en niet eens dadelijk wat te eten gegeven, dan ging z'n mondje wijs open, met een trillend tongetje, en huilde hij om een steenen hart te breken. Maar het hart van mevrouw was nog harder dan steen, - ze durfde nog lachen om het geval, hem in zijn gezicht uitlachen, en ze vertelde hem uitvoerig, wat er allemaal gebeuren ging, - en als dat niet hielp, ging ze hem beklagen, dat hij het ook werkelijk hard had, - ja, - en dat de groote menschen gemeen tegen hem waren, - ja, - en die Janus, die daar met zoo'n schijnheilig gezicht stond te kijken, was geen haar beter, - nee, geen háár beter, al verbeeldde ze zich natuurlijk wonderwat, omdat zij hem niet uit de wieg gehaald had...

Maar dan! Als heel dat rose lijfje bloot was, alle nattigheid afgewikkeld, en Knulletje zich nog aldoor niet had laten troosten, zelfs niet door het mee-voelend toespreken van zijn moeder, - dan zweefde hij op moeder's arm naar een natte, zaliglauwe wereld, waar alle leed in eens vergeten was. Het badje!

Met een zuchtje van geluk liet hij dan alle zorgen van zich afglijden. Alle verdrietige rimpels waren ineens uit zijn gezichtje gestreken. En het eenige nare, dat er aan het badje verbonden was, was dit: dat er ook eens een eind aan kwam, - dat hij er tenslotte uit moest.

Wie er nu meer van het badje genoot: Knulletje zelf, of zijn moeder, of Jantje, die elken dag de loop van de gebeurtenissen haast ademloos stond aan te kijken, - dat was niet uit te maken. Gelùkkig voelden ze zich alle drie.

Alles in huis draaide eigenlijk om Knulletje. Jantje vroeg zich wel eens af, wat ze vroeger eigenlijk zoo'n heelen dag had uitgevoerd, toen er nog geen luiers te wasschen waren geweest, toen ze nog geen lauwe sopjes te maken had gehad voor truitjes en wolletjes, toen er nog geen bad was te vullen en later weer schoon te maken, toen mevrouw nog niet alle paar uur eraan herinnerd hoefde te worden, dat ze haar beker melk moest opdrinken.

Ja, er was een heele boel te doen nu. Maar nooit had Jantje het gevoel, dat ze er niet mee klaar kon komen. 't Ging zooveel vlugger, elken dag dat je die dingen alweer vaker gedaan had. En wat een prettig werk was het niet, als je erbij dacht, dat het allemaal was voor dat rose jongetje in de wieg!

Soms, ineens, tusschen de veelheid van heerlijke dingen, moest ze denken aan Meester Bos. Dit was het, wat hij bedoelde: dat alles in dit huis ook een beetje van haar was, dit kereltje net zoo goed; dat het van haar werd, doordat ze er voor werkte, - met volle liefde er voor werkte.

De tijd in het mooie huis, waar Meta geweest was, leek wel heelemaal uitgevlakt uit haar herinnering. Dat was weg, - dat was voorbij. Alleen dit was er: het kleine huisje, en meneer en mevrouw, en Knulletje. En thuis.

Thuis...

Het was maar goed, dat ze elken avond naar het schip terug moest, anders zou het er leelijk op zijn gaan lijken, dat het huisje van meneer en mevrouw en Knulletje haar thuis was, en het schip met vader en tante en Bart niet. Ze kon het ook niet helpen: hier was ze den heelen dag, en op 't schip, nou, daar ging ze na een paar uurtjes naar bed, en 's morgens na een half uurtje weer weg.

En toch vond ze het wel eens gemeen van zich-

zelf, dat ze niet wat meer met haar gedachten bij vader was, - bij vader vooral.

Toen Knulletje twee maanden was, en zich al slap kon lachen, - tenminste, zoo noemde mevrouw het, als hij wijd zijn mondje opengooide, en z'n oogjes dichtkneep van pret, - toen waagde mevrouw het al eens een enkel keertje, om Knulletje en Jantje samen alleen thuis te laten, en zelf de stad in te gaan.

Jantje was altijd erg vereerd, als mevrouw dat deed, het heele huis, met het jongetje en al, aan haar zorg overlaten.

Nu was die zorg wel niet zoo erg zwaar. Meestal had Knulletje zijn buikje volgedronken, vóór z'n moeder de deur uit ging, en het gebeurde niet vaak, dat hij het met een vol buikje noodig vond om te huilen. Maar het kòn toch gebeuren, en dat liet mevrouw toch maar zóó aan haar over!

Ze liep dan telkens even naar de slaapkamer, om in de wieg te kijken of alles in orde was. En als mevrouw thuiskwam, nog lang voordat het weer ‘z'n tijd’ was, en hem rustig in z'n wiegje vond, barstte ze haast van trots.

Toen, midden in den winter, kwam er een keer, dat meneer en mevrouw zoo erg graag eens's avonds uit wilden gaan. Maar dat kon natuurlijk niet: er

was 's avonds toch niemand anders in huis om op Knulletje te passen, dan zij tweeën!

Jantje hoorde er over praten. En ze dacht, maar ze durfde het niet zeggen:

'Waarom zouden ze mij niet vragen, om een avond hier te blijven en op het jongetje te passen?'

Tot ze eindelijk, toen het weer besproken werd, zachtjes durfde:

'Mag ik niet een avond hier blijven?'

'Jij?'

Mevrouw keek haar peinzend aan, net of ze wat nieuws aan haar zag.

'Kind, je moet al lang in bed liggen, als wij thuis komen.'

'Voor één keertje?'

Ze wou zoo vreeselijk graag, en dat zagen meneer en mevrouw wel, - en meneer en mevrouw wouen zelf ook zoo vreeselijk graag, - en daarom, met duizend 'als'-en, als vader het goed vond, en tante het goed vond, als ze zeker wist dat ze er tegen kon, als ze het echt niet naar vond, zoo alleen op een huis te passen, - werd het goedgevonden.

Nee, ze vond het ècht niet naar! Ze vond het heerlijk!

Natuurlijk zou het nog wel heerlijker zijn, als er nog iemand bij was, iemand van thuis, maar dat kon nu eenmaal niet.

Vader en tante vonden het goed. Bart vond het reusachtig, en was een klein beetje jaloersch: zóó laat naar bed, en toch gewoon maar zijn zusje, - zoo'n bof zou hem wel nooit overkomen!

Toen Bart dat zoo vond, - niet zei, maar vònd, en zoo duidelijk verstaanbaar vond, dat Jantje het heel goed begreep, - toen kwam er in Jantje's hoofd de gedachte op: als hij eens ook zoo laat naar bed mocht, die ééne enkele keer, en mij gezelschap mocht houden?

Ze zei het niet tegen vader en tante, want het leek haar nogal een gek plan.

Maar toch had ze den volgenden dag de moed, om voorzichtig tegen mevrouw te beginnen:

‘Bart vond het zoo fijn voor me, dat ik een keer hier op het huis mocht passen!’

‘Waarom?’

‘Nou, - zoo laat naar bed, en 's avonds in een huis zitten, - dat is toch weer heel wat anders dan iederen avond op 't schip, hè?’

‘Ja,’ vond mevrouw ook, ‘dat is heel wat anders. Jammer, hè, dat hij nog zoo jong is, en vroeg naar bed moet, anders zou hij je net fijn gezelschap kunnen houden, en dan was je meteen niet zoo alleen hier in huis.’

‘Ik denk,’ zei Jantje met een kleur, ‘dat één keer laat naar bed niet zoo erg zou zijn.’

‘Dacht je?’ vroeg mevrouw. ‘Wat zou dat dan prachtig zijn! Maar ik denk niet, dat je tante het goed vindt.’

‘O, jawel, voor één keer, en dan hier in huis!’

Ze juichte het haast uit! Het was toch nog zoo'n gek plan niet geweest, want mevrouw was er warempel blij mee!

‘Zal ik het vragen?’

‘Nou, graag!’

Alsof Bart er mevrouw een groote dienst mee bewees, zoo deed ze!

Vader en tante vonden het goed voor een keertje, en toen werd het aan Bart meegedeeld.

Zoo:

Vader zei:

‘Ik vind het toch niet zoo goed, dat Jantje daar moederziel alleen in huis is, zoo'n heelen avond.’

Jantje knipoogde tegen vader, en Bart merkte niets.

‘Jantje moest maar zien, dat ze wat gezelschap kreeg.’

‘Was ik maar gezelschap,’ gromde Bart.

‘Nou,’ kwam vader onderdanig, ‘als je zoo vriendelijk wilt zijn...’

Bart keek vader aan met blikken van: als je mij wilt nemen...

‘Het zou anders veel prettiger voor Jantje zijn,’ ging hij verder.

‘Die menschen zouen me niet eens in huis willen hebben.’

‘Och, jawel, dat wel,’ kwam Jantje tusschenbeide.

Bart keek haar met groote oogen aan.

‘Hoe weet je dat?’

‘Heb ik gevraagd.’

‘Gevraagd?!... Heb je... of ìk...?!’

En toen Jantje knikte, zweeg hij, - zweeg hij van louter verrukking.

‘Als je wilt tenminste,’ vulde Jantje nog even aan.

Hij antwoordde niet. Dit was nu een van die flauwiteiten, waar je het beste deed niet op te antwoorden. Of hij wou. Een heelen avond in een huis zijn, op visite in een echt huis, aan wal, en niet de last hebben van met vreemde menschen te moeten praten en netjes te moeten doen, - alleen zijn met je eigen Jantje, dus je heelemaal thuis voelen, en misschien nog wat lekkers krijgen ook, - waarschijnlijk wel, - en wie weet, wie weet hoe laat naar bed! Dat was eigenlijk nog wel het voornaamste van alles!

Hij probeerde, als altijd, te kijken of het niets bizonders was, wat hem daar werd meegedeeld, - maar dat mislukte nu heelemaal. Z'n vuurrooie kop en het moeilijk-teruggehouden lachje om z'n mond maakten het hem onmogelijk.

‘Fijn, man,’ was alles, wat hij er tenslotte over losliet.

Mevrouw was minstens even opgewonden als Jantje. Ze zou met meneer naar de schouwburg. Uitgaan, 's avonds uitgaan, een heele mooie jurk aandoen, iets moois zien, veel licht zien en veel menschen, - hoe lang was het wel geleden, dat ze dat gedaan had?

Ze liep dien dag met een rood kleurtje door het huis, voor 't eerst sinds Jantje haar kende wat gejaagd. Er was ook zoo'n boel te regelen: minstens wel drie uur ging ze van Knulletje af!

Nu was Knulletje 's avonds altijd een toonbeeld van braafheid. Hij verbeeldde zich zelfs wel eens, dat de avond de nacht was. Dan werd hij 's avonds laat uit de diepste slaap-diepten opgehaald, om nog even wat te bikken, vóór en aleer de groote menschen vonden, dat het nu nacht werd.

Zoo erg zou het dus wel niet worden, dat ze zooveel uren van hem weg ging. En toch: het was allemaal zoo nieuw en zoo spannend, het uitgaan, terwijl er thuis een kindje in de wieg lag!

‘Als hij mocht huilen, maar niet opnemen, hoor,’ had ze wel drie keer tegen Jantje gezegd, terwijl ze innerlijk toch wist, dat hij niet huilen zou.

‘Maar als hij erg huilt, dan toch maar even

kijken wat er aan scheelt' sprak ze zichzelf even later weer tegen.

'Ja, mevrouw.'

'Ik leg voor de zekerheid een schoone luier klaar.'

'En als hij honger krijgt?'

'Ja... Hij zal wel geen honger krijgen.'

Want Jantje kon hem met geen mogelijkheid helpen, als hij honger kreeg. Hij had tot nu toe nog nooit iets anders geproefd dan moeder's melk, dus iets anders zou hij zeker niet aannemen.

Mevrouw hielp hem expres een half uurtje later dan anders, de laatste keer vóór ze de deur uitging. Des te later zou hij weer honger krijgen.

Lang zoo rustig niet als anders zat ze in haar stoeltje met het kussen in de rug. Ze keek telkens rond, of de dingen die ze zag haar op een gedachte konden brengen, of ze Jantje soms nog iets vergeten had te zeggen.

'Kun je zelf thee zetten voor jou en Bart?'

Honderden keeren had Jantje al thee gezet in haar leven. Of ze thee kon zetten!

'Ik zal wat lekkers voor jullie klaarzetten.'

'Astublieft mevrouw!'

'Ga maar niet te vaak kijken in de slaapkamer. Daar wordt hij maar onrustig van.'

'Nee mevrouw.'

Allemaal visioenen kreeg Jantje van een Knulletje, dat niets deed dan brullen, brullen om z'n moeder. 't Kwam ook doordat mevrouw zelf zoo angstig was om weg te gaan. Daar werd je vanzelf ook ongerust van.

Toen Knulletje weer in de wieg lag, en tevreden knor-geluidjes maakte, werd z'n moeder ook een beetje anders.

‘Nou zul je wat zien,’ pochte ze, ‘nou ga ik me aankleeden!’

Ze verdween in haar kamer. Meneer was allang kant en klaar, maar die had ook geen Knulletje te helpen voor hij wegging.

Jantje hoorde tot in de keuken heftig watergespat, en daarna stilte. Zeker de haren en de jurk.

Even later: de tusschendeur naar de huiskamer, die openging. Nu was mevrouw zeker klaar, en liet ze zich aan meneer kijken. Jantje hoopte, dat mevrouw zich ook nog in de keuken zou laten zien. Natuurlijk zou ze dat: ze moest toch goeienavond zeggen!

‘Jantje, kom es kijken!’

Dat was mevrouw zelf, die haar riep.

Toen ze de kamer binnenkwam, zag ze... Nee, dat was mevrouw niet! In die beeldige zijden jurk, die prachtige reseda kleur, die zoo heelemaal paste

bij mevrouw's haar en wangen! O, en die zijden schoentjes er onder uit! Ze waren van dezelfde kleur als de jurk zelf!

‘Gom, wat prachtig!’ was alles, wat Jantje kon uitbrengen.

‘Mooi, hè?’ vond mevrouw zelf.

Ze draaide zich langzaam om, dat Jantje haar heelemaal bekijken kon. Ze had de mooie jurk zoo lang niet aan gehad, en 't was zoo heerlijk, te weten dat je er mooi uitzag, voor een zóó dankbaar publiek als Jantje!

Nee, zoo mooi had Jantje niet gedacht, dat haar mevrouw gekleed kon zijn. De gewone jurken van iederen dag waren al leuk genoeg, hoor, - maar hierin, - hierin, - als je niet beter wist zou je gewoon denken: een dame, een dame uit een deftig huis!

Er werd zachtjes gebeld. Jantje liep hard naar de voordeur, en vond Bart voor de deur staan, verlegen en heel opgelucht, dat het Jantje maar was, die opendeed.

‘'k Ben toch niet te vroeg?’

‘Nou? Meneer en mevrouw zijn er nog!’

‘O! Zal ik dan maar een poosje terug gaan?’

Ze pakte hem als een klein jongetje bij de hand, voerde hem door de gang, en klopte aan de kamerdeur.

Bij het binnenkomen wrong Bart gauw z'n hand los. Stel je voor, aan 't handje van je zussie binnenkomen!

‘Dag Bart,’ zeiden meneer en mevrouw tegelijk.

‘Meneer, mevrouw,’ groette Bart beleefd. En toen keek hij op en zag mevrouw in haar mooie jurk.

Hij slikte een kreet in, die te manhaftig klonk in deze kamer, en keek toen hulpeloos om naar Jantje, met het verwijt in z'n oogen: ‘Daar heb je me niets van gezegd.’

‘Vind je mevrouw netjes?’ vroeg meneer.

‘Nou!’

‘Maar zoo is ze niet altijd,’ trachtte mevrouw zichzelf goed te praten. ‘Vanavond voor 't eerst, hè Jantje?’

‘O, 'k dacht al,’ zuchtte Bart verlicht.

Toen kwam meneer met mevrouw's mantel binnen, en mevrouw drukte Jantje en Bart nog eens op het hart, haar kind niet te mishandelen, waarop Bart, niet gewend aan mevrouw's taaltje, haar onthutst aankeek om die veronderstelling, en Jantje hem wenkte dat ze 't zoo niet meende, - en toen brachten ze meneer en mevrouw tot aan de voordeur, en Jantje wuifde ze nog na in het donker, - en toen waren Jantje en Bart alleen in huis, om op Knulletje te passen.

‘Gaan we in de keuken?’ vroeg hij zakelijk.

‘Nee, die is te klein. We moesten in de huiskamer gaan, heeft mevrouw gezegd.’

‘Gom!’

't Was maar niet fijn, op zoo'n leuk stoeltje te zitten, aan een tafel, waar twee kopjes op stonden en een theekan op een lichtje, en een trommeltje koekjes. Dat er thee en koekjes zouden zijn, had hij wel gedacht, maar niet, dat dat alles in de huiskamer zou gebeuren.

‘'t Ziet hier fijn uit,’ begon hij, terwijl Jantje thee inschonk.

‘Ja, hè?’ vroeg Jantje gevleid.

‘Zitten jullie hier nu altijd?’ informeerde hij.

‘Ben je mal? Meneer en mevrouw zitten hier, als meneer thuis is. Ik eet in de keuken.’

‘En die was te klein?’

‘Voor jou en mij samen!’

Bart knikte, en zweeg vereerd. Hij wist niet precies waarom, maar er was iets vleiends in, dat een keuken groot genoeg kon zijn voor Jantje alleen, en te klein werd als hij er bij kwam.

Hij kreeg een kopje thee. Hij wou knus de voeten zooals thuis op een sport van de stoel trekken, maar merkte met schrik, dat hier geen sporten aan de stoelen waren. Voor troost vroeg hij:

‘Mag je hier suiker *nemen* in de thee?’

‘Jawel. Natuurlijk moet ik het wel nemen, als mevrouw er niet is om het te geven.’

‘O. Geef me dan maar vijf schepjes.’

Jantje gaf ze niet. En Bart overdacht stil, dat zulke dingen nooit meevielen: je beenen bungelden maar wat, zonder sporten aan de stoelen, en suiker kreeg je op visite ook niet, zooveel als je lustte...

Hij keek eens onderzoekend de kamer rond.

‘Ligt dat prettig, zoo'n canapé?’

‘Divan,’ verbeterde Jantje.

‘Ligt dat prettig, zoo'n divan?’

‘Hoe weet ik dat nou? Ik heb er nog nooit op gelegen!’

‘Waarvoor zijn die dingen dan?’

‘Nou, om op te zitten als je er zin in hebt, en voor meneer om op te slapen als er een zuster in huis slaapt, en om eventjes op te gaan liggen rusten.’

‘O. Wel een aardig divantje.’

Hij zei het, of hij dagelijks dozijnen divans keuren moest.

Even later:

‘Wat staat er op dat schilderij?’

‘'t Is een ets,’ zei Jantje trots.

‘Waarom?’

‘'k Weet niet. Zoo heet zoo'n ding.’

‘Hoe weet je dat?’

‘O, in m'n vorige betrekking al gehoord!’

‘Wat staat er op die ets?’

‘Ga maar kijken. Een paar huizen uit een straatje.’

Hij stond op van z'n stoel zonder sporten, en ging kijken. Hij stond met de handen op de rug en een streng-kritisch gezicht.

‘H'm. D'r zijn wel mooiere straten.’

‘'t Lijkt toch wel mooi op zoo'n plaatje,’ verdedigde Jantje haar ets.

‘Och...’

Hij ging maar weer zitten. In het kamertje van hun schip hing warempel nog meer aan de muur dan hier. Er was niet zooveel moois als je zou denken door die jurk van die mevrouw.

‘Lust je nog een koekje?’ leidde Jantje hem af.

‘Natuurlijk.’

Uit de slaapkamer kwam een huiltje-in-de-slaap. Jantje kende die geluidjes al lang van buiten.

Bart sprong op, liet z'n koekje op de grond vallen.

‘*Huilt* dat kind?’

Er was bepaald afgrijzen in z'n stem.

‘Je moet niet zoo'n herrie maken, als Knulletje zich even uitrekt,’ mopperde Jantje, zelf geschrokken van Bart's plotselinge luchtsprong.

‘Kan ik weten, dat ie zich zoo *hard* uitrekt?’

Hij raapte z'n koekje op, dat in tweeën lag, en knabbelde de beide helften met een verongelijkt

gezicht op. Z'n beenen, zonder sporten-steun, bungelden hulpeloos tegen de tafelpooten.

‘Dat mag je niet doen,’ verbood Jantje. ‘Dan komen er krassen in de pooten.’

Bart zuchtte alleen maar. Er mocht niet veel hier in huis: geen vijf schepjes suiker, niet schrikken als dat kind huilde, je beenen niet laten bungelen als er geen sporten aan de stoelen waren...

Jantje zag zijn rampzalig gezicht, en peinsde op middelen om hem te troosten.

‘Nog een kopje thee?’

‘Goed.’ Tragisch-lusteloos.

‘Lust je er wel vier schepjes suiker in?’ bood ze goedig aan.

Bart leefde op.

‘Vijf,’ drong hij.

Bart's herwonnen levenslust was haar veel waard, en daarom zei ze ‘goed’. Maar de schepjes, die ze gaf, waren wel krap gemeten...

‘Zal ik eens op de divan gaan zitten?’ stelde Bart voor.

Goed. Alles was goed. En Bart troonde op de divan, raakte met z'n voeten de grond, en kon bovendien op en neer dansen met de veeren, die binnen in de divan zaten. Het bracht een heele verademing in de stemming.

En alles zou gelukzalig gebleven zijn, als uit

de slaapkamer niet weer een huiltje gekomen was, nu harder en langer.

‘Rekt ie zich weer uit?’ vroeg Bart beheerscht.

‘Nou?’ twijfelde Jantje bezorgd.

Ze wist natuurlijk niet, hoe hij anders 's avonds was, maar zoo'n geluidje overdag beteekende altijd een ernstige huilpartij, die soms eindigde in dan maar wat vroeger geholpen worden. En helpen mocht ze hem niet, en wat te eten geven kon ze hem niet...

't Werd weer stil, gelukkig. Maar toch bleef Jantje met onrust luisteren naar elk geluidje in huis.

‘Zou dat trommeltje niet leeg moeten?’ stoorde Bart haar.

‘Ben je? 't Is alleen om te presenteeren!’

‘Waarom doe je dat dan niet?’

Jantje zuchtte. En presenteerde.

Toen verhief Knulletje vastbesloten zijn stem, om niet dan voor korte pauzes te zwijgen.

Bart werd er zichtbaar ongemakkelijk onder. Hij schoof op de divan heen en weer, keek Jantje telkens vragend aan, en vroeg tenslotte benauwd:

‘Rekt ie zich nòg uit?’

‘Nee,’ zei Jantje beslist, ‘dat is huilen.’

‘Waarom huilt ie dan zoo?’

‘Dat weet ik niet. Dat is het 'm juist.’

Z'n medelijdend hart ging open voor dat jongetje, dat huilde en niet wist waarom.

‘Zullen we es bij 'm gaan?’

‘'k Weet niet...’

Mevrouw had gezegd van niet-opnemen, maar dit was toch wel erger dan mevrouw gedacht had.

‘Als je heel stil bent, zullen we samen naar binnen gaan,’ besloot ze.

Ze maakte de schuifdeur open en knipte het licht aan. Van schrik om het plotselinge licht werd Knulletje stil.

Jantje maakte de wiegegordijntjes open en keek naar binnen.

Lag me die kwajongen haar toch in haar gezicht uit te lachen!

‘Heb-je ooit!’ riep ze. ‘Bart, kom es kijken!’

't Viel Bart erg mee, dat hij geen huilend kind te zien kreeg. Als ie nou maar stil bléef ook.

Maar stil blìjven, dat was de bedoeling niet van Knulletje. Want zoodra Jantje het gordijntje terug liet vallen, wist hij nog precies waar hij gebleven was, en ging prompt verder.

‘Je moet dat kind niet zoo laten huilen,’ ried Bart haar.

‘Ja, maar ik mag hem niet opnemen.’

‘Van wie niet?’

‘Van mevrouw niet. Dat is niet goed voor kleine kinderen,’ leeraarde ze.

‘O.’

Als mevrouw het zei, zou het wel zoo zijn. Maar èrg wàs het.

‘We zullen maar hier bij de wieg blijven zitten.’

Aan weerskanten van de wieg zette ze een stoel neer. De gordijntjes gingen weer opzij, maar dit keer zonder resultaat: hij was nu ontroostbaar.

Bart zag er wit om de neus van. Jantje had groote zin om te gaan huilen.

‘Misschien een schoone luier,’ dacht ze hardop.

‘Ja,’ zuchtte Bart, bereid tot elke oplossing van het geval.

Ze legde handig het huilende Knulletje op het kussen, maakte met bevende vingers het zaakje open.

‘Jakkes,’ zei Bart hartgrondig, in onwetendheid over hoe hij zelf in z'n jeugd geweest was.

‘Was 't 'm dat?’ praatte Jantje mevrouw na. ‘Wou-die zoo graag schoon zijn? Had dat dan gezegd!’

‘Dat kan ie toch niet!’ verdedigde Bart hem. ‘Dat weet je toch ook wel!’

‘Och jong, zoo moet je altijd tegen zulke kinderen praten.’

‘O.’

Gek deden ze met zulke kinderen. Niks voor hem. Was ie maar weer terug op het schip! Hij had slaap ook, van al dat geschreeuw van dat kind.

Knulletje was nu stil, blij met het gezellige droge gevoel. Maar toen Jantje hem in de wieg legde, en hij de maaltijd miste, die anders altijd op een droge luier volgde, werd hij zóó verontwaardigd, dat Bart besloot:

‘Nou, ik ga dan maar zoo lang in de andere kamer.’

Jantje hoorde het niet eens, zóó wanhopig was ze. Wat moest ze toch, wat moest ze toch!

Ze nam hem maar weer in de armen, tegen alle afspraak in, en wandelde met hem heen en weer in de slaapkamer. In de andere kamer zat Bart droef-peinzend voor zich uit te kijken...

Zoo was de toestand, toen meneer en mevrouw de huiskamer binnenkwamen. Knulletje was toen net even stil, om op adem te komen.

‘Hoe is 't ge... Waar is Janus?’

‘'k Weet niet,’ zei Bart somber, niet wetend, wie Janus was.

Mevrouw holde naar de slaapkamer en nam Knulletje in haar armen, - Knulletje, die net weer op adem gekomen was en met frissche moed opnieuw begon.

‘Hij krijgt wat, hij krijgt wat,’ troostte z'n moeder, ‘die moeder van jou gaat ook maar uit en laat jou maar honger lijden.’

Bart, uit de andere kamer, zat haar ontsteld aan

te kijken. Wat zei ze nou? Of moest je zoo altijd tegen kleine kinderen praten?

‘Hij heeft al een schoone luier,’ kwam Jantje benepen.

‘Heeft ie erg gehuild?’

‘Ja,’ knikte Jantje van ganscher harte.

Mevrouw kwam weer naar de huiskamer, met Knulletje's wangetje tegen haar wang. Knulletje was er stil van.

‘Gaan jullie maar gauw naar huis, kinderen,’ zei meneer.

Ze kleedden zich in de gang aan, en kwamen nog even netjes in de kamer goeiendag zeggen. Dat had tante Bart op het hart gedrukt.

En toen zei Bart, - dat had tante hem ook op het hart gedrukt: -

‘Meneer, mevrouw, dank u wel voor de prettige avond...’

Hoofdstuk VIII

Vader zei, en hij trok aan zijn pijp, een paar maal achter elkaar:

‘Jantje, we moeten hier weg met het schip.’

Jantje keek op, en begreep zoo gauw niet, waar vader het over had. Hier weg met het schip? Dat kon toch niet? En ze waren hier al bijna twee jaar! Dan kon je toch maar zoo niet weggaan met het schip?

‘Wat bedoelt u?’

‘Weg met het schip. Hier vandaan. Dat hebben we toch wel eens vaker bij de hand gehad?’

‘Ja maar... Dat kan toch niet?’

‘'t Heeft toch altijd gekund!’

‘Maar we kunnen toch niet weg... om mijn betrekking!’

‘Daar heb ik ook over gedacht. Wat denk je, dat beter is: dat je vraagt, of je voor dag en nacht mag blijven, of dat je met ons meegaat?’

‘Voor dag en nacht blijven?’

Daar had ze nog niet aan gedacht. Ze moest het

zich even indenken: voor dag en nacht... Maar waar moest ze dan slapen? Op de divan in de huiskamer? Anders was er nergens plaats. Maar 's avonds op de divan in de huiskamer, - dat zou wel niet kunnen, - dan moesten meneer en mevrouw in de huiskamer zitten...

‘Ik denk niet, dat ik er voor dag en nacht kan zijn,’ zei ze heesch, met een prop in de keel. Ze wou niet doordenken, hoe het zou zijn, als het niet ging met die divan.

‘Dan ga je met ons mee,’ zei vader hartelijk.

‘Mee? Van hier weg? Dat kan ik toch niet?’

‘Vind je 't zoo naar bij ons op 't schip?’ vroeg vader teleurgesteld.

‘Naar? Nee, natuurlijk niet. Maar, - o, vader, het is er zoo heerlijk!’

‘Vind je 't beter aan wal dan op 't schip?’

Er was iets bedelends in vaders stem. Jantje hoorde het niet, maar toch kon ze niet zeggen van ja.

‘Ik ben er zoo aan gewend. Niet omdat het aan wal is, hoor. Maar hier op 't schip is heusch niet genoeg te doen. En... ik hou zoo van mevrouw en meneer en Knulletje.’

‘Van ons dan niet?’

‘Natuurlijk wel... Maar als ik niet bij jullie zou zijn, was ik jullie toch niet... niet kwijt... Ik bedoel:

dan was dat toch nog thuis. Maar als ik bij mevrouw weg zou moeten...'

Ze zei het maar niet verder. Ze wou er niet verder over nadenken. Misschien toch iets met de divan...

'Ik weet er niets anders op,' zuchtte vader. 'Ik *moet* weg.'

Moeten. Daar kon je je tegen kapot stooten, - het hielp toch niets. Als iets *moest*, dan was er geen ontkomen aan. Dat wist Jantje al van toen ze heel klein was.

'Ik zal vragen of ik voor dag en nacht kan,' zei ze klein. In haar hart wist ze, dat het niet zou kunnen.

Maar wat dan? Wat dan?

Niet over denken... Nu nog niet over denken...

Mevrouw zag het web dat er wat aan scheelde met Jantje. Ze zag warempel wit vandaag, en dat was ze niet van haar gewend. Ze zou toch niet ziek gaan worden?

'Janus, wat heb je?'

'Ik? Niks mevrouw.'

Ze stelde het ieder oogenblik uit, erover te beginnen. Misschien kwam er een goede gelegenheid. Maar nu deze gelegenheid er was, dat mevrouw vroeg wat ze had, nu liet ze het ongebruikt voorbij gaan.

Ze deed haar werk machinaal, haar gedachten ver en ver weg. Als het maar kon met de divan! Als het maar kon, - maar natuurlijk zou het niet kunnen...

Toen ze op een gegeven oogenblik snuffelde tegen de opkomende tranen in, omdat ze zoo gauw de zakdoek niet voor den dag kon halen, en mevrouw wel zag, hoe dat gesnuffel kwam, zei ze opeens beslist:

‘En nou geen praatjes meer. Janus, wat is d'r?’

Ze had de zakdoek net te pakken gekregen, en 't was ook maar precies op tijd, want nu was er geen snuffelen meer tegen.

‘Ik weet niet, mevrouw.’

‘Onzin. Je weet toch wel waarom je zoo snuffelt?’

‘Jawel, mevrouw.’

‘Wat is er dan, kind?’

Dat was net het verkeerdste, wat mevrouw tegen haar kon zeggen: kind. Want nu rolden de tranen zonder eind.

‘Vader... vader moet weg... met 't schip, en...’

Mevrouw schrok echt eventjes, begreep het dadelijk.

‘Moet je mee?’

‘Ik moet niet mee, - maar of ik hier voor dag en nacht mag blijven...’

Ze wist zelf, terwijl ze het zei, dat het een onmogelijke vraag was.

‘Nee, kind, - dat weet je zelf wel, dat er hier geen ruimte is,’ zei mevrouw stil. ‘Ik wou het zelf ook zoo graag, dat het kon.’

‘De divan,’ fluisterde Jantje, alleen maar, omdat ze zich den heelen nacht suf gedacht had op die divan.

‘De divan? Dan zou je op moeten blijven, tot we naar bedgaan. Nee, Jantje, ik geloof niet, dat het kan.’

En toen:

‘Ik vind het zelf zoo vreeselijk.’

Even drong het tot Jantje door, dat het toch wel iets was om blij mee te zijn, dat mevrouw het zelf ook zoo vreeselijk vond. Maar het was niet genoeg, om te vergeten, hoe erg het zou zijn om hier vandaan te moeten.

‘Wanneer is het, Jantje?’

Ze zei nu niet Janus. Het was nu geen tijd om Janus te zeggen.

‘Met een week of drie.’

‘Kind, wat vreeselijk.’

Jantje ging er even bij zitten om nu maar vrijuit te huilen. Tot op dit oogenblik had ze er nog niet aan gedacht, hoe kort drie weken waren. Drie weken... over drie weken zou hier een ander meisje mevrouw helpen, en dat meisje kende Knulletje niet eens, had mevrouw niet gekend toen Knulletje er nog niet was...

‘Dan moeten we 't die drie weken maar extra plezierig maken,’ kwam mevrouw's stem, weer ouderwetsch fleurig.

Zóó gauw als mevrouw kon Jantje zich niet omzwaaien naar de plezierigheid. Wat deed je met drie weken, die je zelf plezierig maakte, en daarna hield alles op!

't Bleef den heelen morgen een beetje neussnuiten en tranen-drogen. Maar de akelige spanning van willen-zeggen en niet-durven, die was gelukkig voorbij.

Mevrouw vroeg nog 's middags aan meneer, wat hij dacht van Jantje's divan-idee, maar ze wist zelf wel, dat het op niets Zou uitloopen.

‘En wat ga je nu doen? Mee met 't schip?’ vroeg mevrouw, terwijl ze Knulletje hielp.

Jantje schrok. Verder dan het zeggen, en het vragen van de divan, had ze nog niet nagedacht. Nee, dat was waar: moest ze nu mee met 't schip? En wat dan? Waar gingen ze heen? En als ze daar dan een betrekking had, en ze gingen na een poos daar wéér weg, - nee, dat wou ze geen tweede keer.

Dus dan maar op 't schip blijven, alleen maar tante een beetje helpen? En als er dan weer een tijd kwam, dat vader weinig verdiende, dan maar stilletjes meeëten en niets verdienen? Nee. Dat niet. Daar was ze nu te oud voor.

Vreemd. Alsof er jaren voorbij gegaan waren, sinds ze het doodgewoon vond, om niet erg nuttig te zijn, haar rustig leventje aan boord te leiden, en geen geld te verdienen. En 't was nog niet eens een jaar.

Hoe kwam het toch, dat het zoo lang leek? Dat ze zoo veranderd was?

Het was dit: ze had gevonden, waar meester Bos over gesproken had: werk, waar je in meeleefde, alsof alles, wat bij dit werk hoorde, van jezelf was. Iets om van te houden.

En dat maakte, dat ze er niet meer zonder zou kunnen. Nee, nu niet meer...

‘Ik ga ergens voor dag en nacht,’ zei ze, en 't was vandaag voor 't eerst, dat ze haar benepen stemmetje liet varen, en hardop en besloten praatte.

‘Hier in de stad?’

Ze dacht even na. Ja, wat gaf het, of ze met 't schip meeging? Als ze dan toch niet zeker wist, of ze daar zouden blijven liggen?

‘Ja, mevrouw, hier in de stad.’

‘Nou dan! Dan kun je Knulletje toch zoo vaak zien als je wilt!’

Jantje lachte. Voor 't eerst vandaag lachte ze.

‘En u dan?’

‘Ik?’ - mevrouw trok even aan Jantje's dikke vlecht, - ‘ik zal wel een ander meisje krijgen.

Maar' - en er was even iets weeks in haar stem, - 'maar ik geloof niet, dat ik zoo'n trouw vriendinnetje weer krijg, als jij voor me geweest bent.'

Het waren wonderlijke weken. Plezierige weken noemde mevrouw ze, want dat had ze nu eenmaal zoo gewild. Heel erg plezierig vond Jantje ze niet, al deed ze nog zoo haar best, om ze plezierig te vinden.

Mevrouw vertelde Knulletje van het geval, en die vond het 'prrrr'. Verder liet hij zich er niet over uit.

Ze spoorde Jantje aan, om toch vooral te zorgen, dat ze over drie weken ergens terecht kon. En Jantje deed het, met groote tegenzin, omdat het moest.

Als het maar dit huis alleen was geweest, waar ze afscheid van moest nemen. Als het maar niet ook het schip was geweest, en vader, en tante, en Bart. Maar ze had het zelf immers zoo gewild...

Hoe zou dat zijn: iederen avond naar bed gaan, niet op 't schip. Iederen avond menschen welterusten zeggen, maar vader niet. En - hoe zou dat voor vader zijn? Waarom vroeg ze er nooit naar, hoe vader er over dacht? Ze had gewoon gezegd, dat ze een betrekking voor dag en nacht ging zoeken, hier in de stad, en vader had geknikt, dat het goed was.

Zou hij het werkelijk zoo goed vinden, als hij gezegd had? Maar hij had toch zelf gevraagd, of het niet zou kunnen, dat ze bij mevrouw bleef, - en dan was ze toch ook niet mee gegaan, had vader het toch ook zonder haar moeten stellen 's avonds.

Toch liet het haar niet los, dat vader nooit eens over zichzelf praatte, nooit eens zei, of hij iets ook akelig vond. Ze zou het hem vragen, - vóór het schip weg ging, zou ze het hem vragen.

En dan? Als hij dan zei, dat hij het akelig vond? Zou ze dan meegaan met het schip? En daar, in die andere plaats werk zoeken, - en dan na een poos weer daar weg moeten, omdat het schip verder moest?

Nee, dat kon niet. O, wat moeilijk was het toch allemaal! Als vader maar uit zichzelf wat meer praatte!

Ze vond een nieuwe betrekking. Ze had eigenlijk niet zoo erg veel zin in het zoeken, en daardoor ook niet veel zin om er over een paar weken heen te gaan. Toen ze thuis vroegen, om er wat meer van te vertellen, merkte ze pas, dat ze er heelemaal niets van wist. Hoe kon ze toch eigenlijk zoo dom zijn. Ze wist niet anders, dan dat ze het nog al een aardige mevrouw vond, zoo'n echte moeder.

Had ze dan kinderen, als ze zoo'n echte moeder leek?

Ze wist het niet, echt niet. Ze had geen kinderen gezien, niemand dan mevrouw alleen, en die was aardig.

Tante was verontwaardigd, dat je zóó een betrekking kon aannemen. Ze had nu toch gedacht, dat Jantje langzamerhand oud en wijs genoeg was, om op haar eigen zaakjes te passen. Maar vader zei, dat ze toch het meest met de mevrouw te maken had, en als die aardig leek, dan zou het allemaal wel meevallen.

En toen kwam de laatste dag, - de dag, waar ze zoo oneindig tegen opgezien had, zóó erg, dat ze er haast naar had verlangd, om hem maar achter de rug te hebben.

‘Zullen we nog eens tweestemmige liedjes zingen? Weet je nog wel, de eerste dag? Toen was Knulletje er nog niet.’

Ze wist het nog wel. O, of ze het wist...

Ze zong haar tweede stem met zóó'n zielig stemmetje, dat mevrouw tenslotte alleen overbleef. Er was vandaag geen beginnen aan met haar.

‘Jij mag Knulletje een schoone luier aandoen.’

Ze werd even wakker. Dat was maar hooge uitzondering geweest, dat haar de eer te beurt viel. Knulletje te mogen helpen. Het gaf echt iets plechtigs aan de laatste dag.

Knulletje kende haar heusch al een beetje. Hij

lachte haar toe, toen ze hem uit de wieg nam. Ze lachte terug, heelemaal opgefleurd.

En nog even alle gekke, overgenomen woordjes van mevrouw tegen hem zeggen, - daar was hij zoo aan gewend, daar kon hij het niet zonder doen...

Zou ze die woordjes nog kennen, als ze een poos hier weg was? Zou ze ooit wel een mevrouw weervinden met zulke gekke woordjes? En o, zou Knulletje haar nog wel kennen, als hij haar weer zag?

De gekke woordjes werden een beetje heesch, hielden tenslotte op...

Nee, er was niets te beginnen met Janus vandaag. Niets te beginnen...

Op 't allerlaatst brak ze nog een kopje. Een daagsch kopje gelukkig, - maar het eerste kopje, dat ze hier gebroken had.

‘Zenuwen,’ zei mevrouw, en toen huilde Jantje.

Dat was maar gelukkig ook, dat ze huilde. Daar had ze nou den heelen dag tegen aan gehangen, en het verlossende huilbuitje had maar niet willen komen. En nu het er geweest was, leek alles opeens anders. Mevrouw kon haar gezellig uitlachen, en zij moest voor haar fatsoen toen wel terug lachen.

Ze had haar gezicht al weer frisch gewasschen, toen ze binnen kwam om dag te zeggen. Ze glom en had roode oogen, maar dat was tenminste een

ander gezicht dan het bleeke, sippe snoet van den heelen dag.

‘Dag meneer, dag mevrouw,’ zei ze eentonig, of ze op school een tafel op moest zeggen.

Meneer gaf haar een hand, en zei:

‘Je moet overal maar net zoo zijn als je voor ons geweest bent, Jantje.’

‘Ja meneer,’ beloofde ze.

‘'k Ga met je mee naar de voordeur,’ zei mevrouw.

O, wat veel prettiger was dat, dan hier in de kamer al goeiendag te moeten zeggen. Wat erg, erg lief van mevrouw.

‘Je komt toch gauw weer naar Knulletje kijken?’

‘Als ik tijd heb,’ zei Jantje benauwd.

‘Natuurlijk heb je tijd.’

Nu stond ze bij de voordeur. Wat moest ze nu zeggen? En ze kòn niets zeggen, met die prop in haar keel...

Ze hoefde ook niets te zeggen.

‘Dag kind,’ zei mevrouw, en gaf haar een zoen.

En toen stond Jantje op straat.

* * *

Het was nog vaag-donker in den morgen, toen vader het schip wegstootte van de wal. Alles sliep nog rondom. Op de buur-schepen was nog niemand

wakker, en van de stad kwamen nog maar weinig geluiden, zoo los van elkaar, nog niet één heel geraas.

Hun stemmen klonken nog donker en kort van de slaap. Ze zeiden ook maar alleen wat noodig was; verder zwegen ze en werkten ze.

Jantje ging mee, zoo ver als het kon. Om half tien moest ze in haar nieuwe betrekking zijn, en als ze van 't schip ging, fietste ze terug.

Zij mocht bij 't roer staan, zoolang ze nog aan boord was. Straks konden tante of Bart het wel overnemen. Vader boomde.

Het was vochtig-nevelig, en kil nog. Jantje had de zwart-wollen balletjes-doek om de schouders. De mantel, die kreeg ze straks pas aan, als ze naar de betrekking fietste. Die deed je niet aan achter 't roer.

Ze leek wel een oud vrouwtje zoo: de vlecht onder de doek, en alleen het gescheiden blonde haar te zien, - een beetje kouwelijk in elkaar, een beetje smalletjes en witjes van al het vreemde, dat haar te wachten stond, een beetje zorgelijk, hoe ze uit stond te kijken over het water.

Bart liep van 't ééne eind van het dek naar het andere. Hij was ziels-gelukkig dat er weer eens wat beweging in zijn bestaan kwam. Een andere plaats, een andere school, andere meesters, andere

jongens. Voor hem mochten ze wel elken dag ergens anders heen gaan.

Tante was binnen bezig. Ze zag er erg tegen op, dat Jantje straks van 't schip af zou gaan, en niet elken avond thuis zou komen. En wat had je er dan aan, als je op 't dek was, en d'r met 'r kleumige toetje aan 't roer zag staan. Straks, dan was het tijd genoeg...

Vader volbracht regelmatig zijn loop langs de kant. Heelemaal voorover liep hij, de knop van de stok zwaar tegen z'n schouder. Hij voelde het niet meer, waar die stok drukte. Die plek was het al gewend, van dat hij een jongen was.

Als hij dicht bij het roer kwam, voelde Jantje hem achter zich. Ze keek niet om. Als ze zijn voetstap het dichtst bij zich hoorde, dacht ze telkens: ‘Nu.’

Nu met hem praten. Nu iets hartelijks tegen hem zeggen, - want hij moest er zoo lang op teren, als ze eenmaal weer in de stad terug was. Nu vragen, of hij het erg vervelend vond, dat ze niet meeging.

‘Nu.’

Maar als ze het gedacht had, gingen zijn voetstappen al weer van haar weg, - de langzame tocht met de boomstok tegen de schouder, - de telkens eendere tocht, die het schip vooruit moest brengen.

Ze hadden nu een lang, recht stuk water vóór zich. Ze kon wel even omkijken van haar plaats. Vader was ver af, heel aan 't andere eind van het schip. Achteruit kijken maar weer.

Hoor, de voetstappen kwamen weer dichterbij...

'Nu.'

'Vader?'

Maar haar stem was nog zoo heesch. Hij was alweer met de rug naar haar toe, weg.

Achteruit kijken. Achteruit kijken, en wachten, luisteren, voelen...

'Nu.'

Ze liet het roer los. Het kon wel even hier. Ze liep vader achterna.

'Vader?'

'Jantje?'

Hij liep door, terwijl hij het zei. Het werk ging door. Het schip moest voort, verder van de stad af, waar Jantje heen moest.

'Kunnen we, - kan het schip niet even aan wal liggen? Ik moet er straks toch af.'

Vader keek keurend naar de wal. Het was goed vastleggen hier.

'Goed.'

Hij stond stil, en riep Bart. Die moest hem helpen bij het aanleggen.

En terwijl ze samen bezig waren, de mannen,

stond Jantje afwezig toe te kijken, of haar dit werk niet meer aanging. Het schip kwam stil te liggen, zij kon het roer loslaten, en vader de boomstok. Dat was alles.

Ze schoven de plank uit, en Bart liep dadelijk in het gras, het natte, dauwige gras. Toen, zonder een woord, liepen vader en Jantje samen tot bij het voorste puntje van 't schip.

‘Vader, nou ga ik weg,’ zei ze met een klein stemmetje.

‘Ja’

‘Vindt u 't... vindt u het akelig?’

Vader boog zich over de rand heen en keek in 't water.

‘Het kon niet anders, hè?’ zei hij gelaten.

‘Ik was wel graag aan boord gebleven, maar dat kan nu niet meer, nu ik zooveel ouder ben geworden. Hè vader?’

‘Nee.’

‘Vader, u bent toch niet boos op me?’

Hij keek op.

‘Bóós op *jou?* Och kind.’

Hij was niet boos. En toch kon ze dat klemmende gevoel niet kwijt raken, alsof ze iets niet goeds deed tegen vader.

‘Ik zal naar huis fietsen, zoodra ik eendagvrij heb,’ beloofde ze, meer tegen zichzelf dan tegen vader.

‘Goed, Jantje?’

‘Zal ik nou maar tante gaan dag zeggen?’

Vader knikte. Hij keek weer in 't water...

Toen ze weer op 't dek kwam, tante's dikke zoen nog nat op haar wang, stond vader er nog. Ze bleef even staan, en keek naar hem. En dacht, hoe goed het was van vader, dat hij haar zoo liet gaan, en niet boos was, - en hij was toch maar zoo alleen met tante en Bart.

‘Nu,’ dacht ze.

...En ze stapte op de rol touw, die naast vader lag, en legde haar natte wang tegen vader's ruig gezicht...

De loopplank was al weer ingehaald, toen ze de modderige weg op fietste, achterom wuivend naar tante en Bart en vader... en vader...

Terug. Terug naar de stad. En het schip ging verder.

Maar toch was het goed zoo...

Hoofdstuk IX

De stad kwam al in zicht, en het was nog maar kwart over acht. Wat een vreemde lange morgen was het toch, - al zóó veel achter de rug, en nog meer dan een uur den tijd, vóór ze in de nieuwe betrekking hoefde te zijn.

De nieuwe betrekking, - ze kreeg er opeens zin in. Nu alles voorbij was, waar ze zoo tegen had opgezien, lag het nieuwe open vóór haar, om frisch mee te beginnen: Straks, over een uur, was ze al bij de mevrouw met het moeder-gezicht, en dan zou ze dadelijk aan 't werk gaan.

Het was half negen, toen ze de straat in reed, waar aan 't andere eind de school van Bart stond. De school van Bart, - en van meester Bos. Het vloog even door haar gedachten heen: zou meester Bos al op school zijn?

En als hij er nog niet was, en gauw kwam? Ze hoefde pas om half tien bij de nieuwe mevrouw te komen. Als hij er nog niet was, zou ze dan even op hem wachten?

t.o. 160

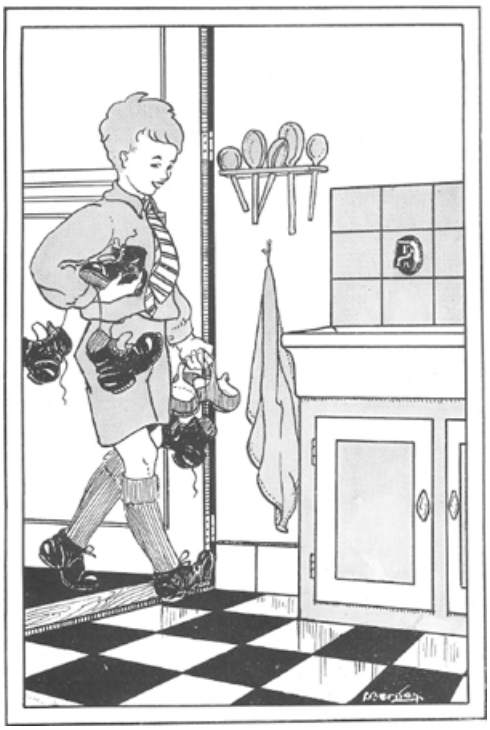

... wandelde Herman de keuken binnen. (blz. 165)

Ze stapte af, al wist ze toch wel, dat ze niet aan de school durfde vragen, of meester Bos er al was. Alleen maar even wachten, dat mocht toch wel?

En terwijl ze dat dacht, kwam meester Bos de hoek van de straat om. Ze zag hem dadelijk, - zoo lang en zoo recht en zoo rustig liep er niet één, en z'n groote grijze snor herkende je al uit de verte. Ze fietste naar hem toe, en stond verlegen tegenover hem, vóór ze 't zelf wist.

‘Héé́é, Jantje, - ben je al zóó vroeg bij school?’

‘Ik ga vandaag in m'n nieuwe betrekking. Ik hoef er pas om half tien te zijn.’

‘Dat komt prachtig uit. En hoe is 't gegaan tot nu toe?’

Hij nam haar zoo heel vanzelf mee de school in, en in zijn klas moest ze vertellen hoe 't gegaan was. Ze wist zoo gauw niet, waar ze beginnen moest, - bij al dat akelige van Meta, of maar dadelijk van mevrouw en Knulletje.

Ze begon bij Meta. Dat moest meester toch ook weten, - en ze merkte onder 't vertellen, dat ze 't al bijna vergeten was. Nu leek het lang zoo erg niet meer als toen het allemaal gebeurde.

‘En toen kon ik er niet meer blijven.’

‘Nee,’ knikte meester, en ze was er blij om, dat hij het ook vond.

En ze vertelde van mevrouw en meneer en

Knulletje, - en dat vader vanmorgen met het schip weg moest, - vanmorgen, en het leek al veel langer geleden.

‘En nu ga je hetzelfde maken van je nieuwe betrekking, hè?’

‘Maken?’

‘Ja. Je kunt bijna altijd zelf wat maken van je werk. Toen niet, met dat andere meisje. Maar nu kun je het wel weer.’

‘Wat maken, meester?’ vroeg ze, - maar ze wist het eigenlijk wel.

‘Iets goeds. Iets waar je genoeg aan hebt, om gelukkig mee te zijn. Dat kun je met alle werk, - met mijn werk en met het jouwe.’

‘Ja meester.’

En toen ze om bij half tien voor de deur van haar nieuwe huis stond, dacht ze een paar keer:

‘Ik ga er iets goeds van maken. Ik ga er iets goeds van maken.’

Het was net zooals Jantje gezien had: de nieuwe mevrouw was een moeder. En wat een moeder!

Er waren vier kinderen. Jantje ontmoette ze pas, toen ze uit school kwamen. Want ze gingen alle vier school.

Het eerst kwam het kleintje. Een donker klein ding van zeven jaar, met krullig haar en ernstige

oogen. Ze lachte verlegen, toen ze Jantje zag, en liep gauw door naar haar moeder.

‘Hoe heet je?’ vroeg Jantje haar nog achterna, en een donker stemmetje riep terug: ‘Annetje.’

Toen kwamen de twee jongens, vijf minuten na elkaar. Ze waren bijna even groot, en toch was de één al dertien en de andere tien. Die van dertien was een tenger, vlug kereltje, met warrig, donkerblond haar, dat half over zijn voorhoofd lag, en half probeerde een kuif te vormen. Hij knikte plezierig ‘dag!’ tegen Jantje, en liep toen ook door naar z,n moeder, om verslag van school uit te brengen.

Die van tien was forsch, vierkant. Toen Jantje de deur openmaakte, net nadat z'n broer naar binnen was gegaan, trok hij vlug z'n muts van z'n hoofd en gaf haar een hand.

‘Dag. Ik ben Herman.’

Ze wist niet dadelijk wat ze zeggen moest. Leuk, dat hij zijn naam zei, zonder dat ze er naar vroeg.

‘Ik ben Jantje,’ zei ze.

‘O.’

Ook naar moeder toe.

En toen kwam tenslotte de oudste. Jantje liep weer naar de bel, en stond tegenover een meisje, dat net zoo groot was als zij zelf. Ze voelde opeens, dat ze daar erg blij mee was.

‘Dag,’ zei ze verlegen.

‘Dag,’ knikte het meisje vriendelijk terug. En toen ze ook naar binnen bij moeder was, wist Jantje nog niet eens hoe ze heette. Maar aardig leek ze, - en zoowat even oud als zijzelf leek ze ook.

De meneer belde niet aan, die kwam met een sleutel naar binnen, maar toch zag Jantje hem nog even. Een echte meneer, met een baard! Gek, dat ze nog niet eens wist, wat meneer van z'n vak was, - hij kon wel dokter zijn of schoolmeester of zoo iets, of net zoo goed wat anders ook. Tante had wel gelijk gehad, dat het een beetje raar was, zoo heelemaal niets te weten van je nieuwe betrekking.

Wat veel had ze te verwerken! Gezellig, zoo'n huis vol menschen. Daar was Annetje en Herman, en de jongen waar ze de naam nog niet van wist, en het groote meisje waar ze de naam niet van wist, en de meneer, waar ze het vak niet van wist. En de moeder. En dat ze allemaal direct uit school naar moeder liepen...

Het was wel al heel lang geleden, dat moeder er nog was, thuis op 't schip...

Thuis op 't schip... Daar was ze vanmorgen nog geweest... En nu was 't pas middag. Vanavond zou ze hier slapen, en niet in 't schip. Haar kamertje

had ze al gezien: klein en licht en erg gezellig. Daar moest ze zich thuis gaan voelen. Als ze nou maar niet te veel aan 't schip dacht, en aan vader. En ook niet aan moeder, lang geleden... Dat kwam natuurlijk, doordat ze hier allemaal zóó uit school naar moeder liepen.

Prompt om zeven uur wandelde Herman de keuken binnen. Onder z'n armen en in z'n handen torste hij verschillende paren vuile schoenen.

'Dank je wel, hoor' zei Jantje, 'dat je de schoenen voor me gehaald hebt.'

Herman liet de schoenen op de grond rollen, en posteerde zich waardig voor Jantje.

'Ik heb ze niet voor jou gehaald,' verklaarde hij, en met nadruk voegde hij er bij: '*Ik* poets hier altijd de schoenen.'

'Jij?' verbaasde Jantje zich. 'Al die schoenen?'

'Ja,' - met een zelfbewuste knik, - 'al zoowat een half jaar.'

'Wat fijn voor mij!'

Dat was net het beste, wat Jantje gezegd kon hebben, want Herman glom.

Hij haalde uit een kastje een kist met schoenpoets-gerei voor den dag, spreidde een krant uit op de grond, knielde neer, en begon zwijgend en nauwkeurig aan zijn werk. Hij had geen licht-

vaardige opvatting van zijn taak. Stuk voor stuk werden alle schoenen eerst ontmodderd, toen ingesmeerd.

‘Ik verdien er geld mee,’ lichtte hij toe.

‘Ja?’

‘Ja. Een cent per dag. Dat is zeven cent in de week. Boel, hè?’

‘Nou!’

‘Ze doen ze allemaal uit en trekken pantoffels aan, dat ik ze kan poetsen vóór ik naar bed ga.’

‘En als ze 's avonds nog weer weg moeten?’

‘Dat is alleen vader, maar die zet z'n schoenen pas neer voor morgenochtend.’

Ze keek de schoenen-rij langs. Ja, er stonden geen mannen-schoenen bij.

‘Poets ik je vaders schoenen dan morgenochtend?’

Herman keek haar aan, of hij met een olie-dom kind te doen had.

‘Natuurlijk niet! *Ik* poets toch de schoenen?’

Hoe kon ze deze domheid weer goed maken!

‘Je kunt het goed, zeg! Wat glimmen ze!’

Hij bekeek zijn werk met half-dichte oogen en z'n hoofd scheef.

‘Tja,’ beaamde hij, ‘anders lieten ze 't me ook niet doen, hè?’

Hij poetste stil verder.

‘Wat een schat,’ dacht Jantje, en ze verheugde zich op de zeven avonden in de week, dat hij bij haar in de keuken zou komen poetsen.

‘Hoe heet je broertje?’ vroeg ze na een poos.

‘Daan.’

‘En je zusje?’

‘Annetje.’

‘Nee, je groote zusje.’

Hij keek haar verbaasd aan.

‘Wéét je dat niet? En zij wist wel, dat jij Jantje heet!’

‘Ja?’ vroeg Jantje blij-verrast. ‘Nee, ik weet het toch niet.’

‘Nou, ze heet Rie,’ - en met iets eerbiedigs in z'n stem: ‘Ze leert voor schooljuffrouw.’

‘Hoe oud is ze?’

‘Al zestien.’

‘Ik ook!’ riep Jantje opgetogen. Waarom ze er zoo blij mee was, wist ze niet. Het meisje heette dus Rie, en ze werd schooljuffrouw. Dat was een heel ander werk dan háár werk. Ze zou er wel niet zoo veel om geven, dat ze even oud waren, als zij zelf er om gaf...

‘Is Rie erg knap?’ vroeg ze angstig.

Herman zuchtte.

‘Ja. Ze zijn allemaal knap. Annetje weet ik nog niet. Maar ik niet.’

‘Hoe weet je, dat je niet knap bent?’

‘De rapporten, hè? Ik ben nog nooit blijven zitten, maar dat zal ook nog wel eens een keer gebeuren.’

‘Wie zegt dat?’

‘Ik zelf natuurlijk. Ik heb meest zesjes, - behalve teekenen natuurlijk, - nou, en van zesjes hoeft maar een béétje af te gaan, dan is het al mis.’

‘Hebben de anderen dan altijd meer dan zesjes?’

‘Nou, zeg, achten en zoo! Ze zijn geweldig knap,’ besloot hij met een zucht.

‘En het schoenen-poetsen dan?’

‘Ja, dàt is wat anders!’ leefde hij op. ‘Dat kan ik nou weer het beste.’

‘En teekenen?’

‘Ja, teekenen ook.’

‘Dat is toch al samen heel wat!’

‘Ja?’

Hij was nu klaar met de schoenen, zette ze keurig op een rij. Toen ging hij staan, keek Jantje peinzend aan.

‘Zeg, wil je ook een teekening van me hebben?’

Jantje kleurde er warempel van.

‘Graag!’

‘Goed. Nu moet ik naar bed. Maar morgen maak ik er één.’

‘Dank je wel, hoor!’

‘Je hebt hem nog niet eens, en nou bedank je al!’ lachte Herman. ‘Wat wou je graag hebben dat ik teeken?’

Moeilijk was dat! Wat kon hij teekenen? En wat wou ze graag?

Wat wou ze graag?

‘Als het kan...’ zei ze langzaam, voor zich heen, ‘dan graag een turfschip.’

Annetje kwam ook nog goeienacht zeggen, en gaf haar een handje.

‘Wel te rusten. Jantje.’

‘Wel te rusten, Annetje.’

Heerlijk was dat, dat ze om beurten in de keuken kwamen, vóór ze gingen slapen. Zou Rie ook nog komen? Maar die ging zeker nog later naar bed dan zij zelf, - die moest studeeren! Ze zouden wel niets aan elkaar hebben, want Rie studeerde, en zij hielp alleen maar Rie's moeder... En toch waren ze even oud. Ze was nog nooit met een meisje in één huis geweest, dat even oud was.

Toen kwam Daan om het hoekje van de keukendeur ‘nacht Jantje’ zeggen. Dat was, toen de keuken al gezellig gemaakt was als een kamer, en Jantje stil en soezerig en moe haar kopje thee zat te drinken. Ze schrok ervan op uit haar soezen, en toen de deur al achter Daan dicht was, en Jantje

hem gauw ‘nacht!’ achterna had geroepen, merkte ze, dat ze niet lang meer haar oogen open zou kunnen houden.

De dag was ook zóó lang geweest! Zóó oneindig lang! Nu kon ze niet meer, - nu zou ze niet eens meer met Rie kunnen praten, als Rie ineens in de keuken kwam om goeienacht te zeggen, of om een praatje te maken, omdat ze even oud waren...

Maar hoe moest je zoo iets nou doen: naar de huiskamer gaan en zeggen, dat je zoo'n slaap had? Was dat niet gek? En haar beenen, - haar beenen durfden het niet eens meer aan, om op te staan en de keuken uit te loopen...

Toen Rie in de keuken kwam om Jantje goeienacht te zeggen, lag Jantje rustig te slapen met haar hoofd op tafel, naast het leege theekopje.

‘Och,’ zei Rie.

Ze liep zacht naar Jantje toe, en klopte haar op de schouder.

Jantje sliep rustig door.

‘Jantje!’

Uit een diepe diepte kwam ze weer langzaam op de wereld terug. Ze keek Rie met leege oogen aan, en Rie keek lachend terug.

‘Was je in slaap gevallen?’

In slaap gevallen? Wat... waar...

Toen zag ze de omgeving, de keuken van de

nieuwe betrekking, - het jonge, lachende gezichtje tegenover haar... het gezichtje van het meisje, dat even oud was als zij... van Rie... en toen herinnerde ze zich weer.

‘Ik heb geslapen,’ zei ze overbodig.

‘Ja, en wàt!’

‘Ik wou, geloof ik, net naar bed gaan.’

‘Ben je zoo moe?’

‘We zijn vanmorgen erg vroeg met het schip weggegaan, en ik ging een eind mee. Toen ben ik terug gefietst naar de stad.’

‘Wat een boel op één dag!’

Jantje ontdekte opeens, dat er nu toch gebeurde, waar ze zoo naar verlangd had: zij en Rie zaten met z'n beidjes te praten.

‘Wonen jullie op een schip?’ vroeg Rie.

‘Ja.’

‘Met z'n hoevelen zijn jullie?’

‘Bart en ik alleen. Bart is m'n broertje. En vader en tante. Moeder is dood.’

‘Och’ zei Rie.

‘Maar tante is erg lief’ zei Jantje er haastig achter aan.

‘Gaat jullie schip telkens ergens anders heen?’

‘Soms blijven we jaren liggen. Maar nu moest vader weg. Anders had ik wel bij mevrouw kunnen blijven, maar er was geen ruimte voor me om te slapen.’

‘Slaap je dan vannacht voor 't eerst niet thuis?’

Dat had Rie nu niet moeten vragen, want toen Jantje knikte, kwam er zoo'n pijnlijke brok in haar keel.

‘Zullen we gelijk naar boven gaan?’

Jantje stond ineens rechtop. O, dit was het, wat ze het meest gehoopt had: niet alléén de trap op gaan naar het vreemde kamertje, - en dan met een meisje, dat net zoo oud was als zijzelf!

‘O, ja!’

Wat veel makkelijker was het, om het hoekje van de huiskamerdeur welterusten te zeggen tegen meneer en mevrouw, als er een meisje naast je stond!

Wat veel makkelijker was het, de deur van het vreemde kamertje open te maken, als er in de gang een meisje stond, dat je nog eens dag knikte!

‘Nacht Jantje! Ik heet Rie,’ zei Rie, met de deurknop in de hand van de kamer, die van haar en Annetje was.

‘Nacht... Rie.’

Nu was ze alleen in het kamertje, dat haar eigen bezit werd.

Uit de koffer had ze alleen nog maar haar schort genomen, - verder was alles nog ingepakt. Er was een smalle kast in de muur; daar kon het wel in.

Nu nog doen? O, maar ze was zoo moe.

Alleen maar de nachtpon er uit halen, en het

heele boeltje in de koffer laten tot morgen? En morgen dan?

Ze deed besluiteloos de kastdeur open.

En toen ze de leege planken zag, die wachtten op haar boeltje, - de planken, die van haar heelemaal alleen werden, - toen zakte opeens de erge moeheid weg, en verlangde ze ernaar, haar eigen kast klaar te zien.

Heerlijk, haar beetje goed op stapeltjes van drie, vier stuks te leggen! Nog eens wat anders, dan de linnenkast in 't schip, die van de heele huishouding was! Dit was van haar, en van niemand anders!

't Was zoo gauw gebeurd, - echt niet de moeite waard om tot morgen uit te stellen. Ze aaide met haar hand over de stevige hemden met het doodgewone festonnetje, over de nachtponnen met het door tante gehaakte kantje. De ééne nachtpon, die ze noodig had, legde ze eerst nog op het stapeltje, om het straks ‘uit de kast’ te kunnen halen.

Nu de jurken. Er waren haken aan de kamerdeur. Zou ze ze daar aan ophangen? Hè nee, - 't was zoo veel echter, als je niets in de kamer zag hangen, zoolang de kast dicht was.

In de kast konden ze niet hangen, de goeie en de daagsche, die ze aanhad, en de drie katoenen jurkjes. Dan maar liggen, - maar in de kast mòesten ze!

Ze deed de daagsche jurk uit, liep in haar onderjurk rond, en legde met veel liefde de jurken naast elkaar, voorzichtig opgevouwen.

Toen bleef ze nog even voor de open kast staan. Heerlijk, allemaal van haar!

Maar toen de kastdeur dicht was, viel de moeheid plotseling weer zóó zwaar op haar neer, dat ze er van huilen moest.

Ze liet de tranen maar stilletjes langs haar wangen loopen, wist niet waar ze vandaan kwamen.

O, nu nog uitkleeden, en wasschen, - wat leek dat alles onoverkomelijk!

Haar handen deden het onbewust, uit gewoonte. Toen ze aan de nachtpon toe was, besefte ze nog vaag, dat ze dit toch altijd zoo graag gewild had: een kast open doen, waar alleen maar je eigen dingen in waren, en daar iets uitnemen.

Het licht uit, - o, en tusschen de frissche lakens liggen, en het gezicht met al die tranen, die telkens nieuwe tranen, in het koele kussen drukken...

En maar vrijuit huilen, - nergens om... nergens om...

En slapen, slapen zonder droomen, oneindig diep en vast...

En als een gelukkig menschenkind wakker worden, blij met de nieuwe dag.

Hoofdstuk X

Ze kende ze nu allemaal op een prik, al de menschen en kinderen hier in huis. Natuurlijk Herman het beste, maar dat kwam ook door het schoenenpoetsen. En de moeder ook het beste, omdat ze den heelen dag met haar samen was.

Wat hield ze veel van de moeder! In haar gedachten noemde ze haar niet ‘mevrouw’, maar ‘moeder’, - alleen maar ‘moeder’. Dat kwam, doordat ze het woord moeder hier zoo vaak hoorde, vàn dat de kinderen uit school kwamen, tot dat ze naar bed gingen. ‘Moeder’, - ze sprak het wel eens zachtjes uit als ze alleen was, - net of ze het woord streelde vóór ze het zei.

Meneer kende ze het minst van allen. Dat was nu eenmaal zoo met vaders: die zag je haast niet, en àls je ze zag, sprak je ze nog niet. Ze wist nu wel, wat hij deed: hij was leeraar, dus toch net zoo iets als ze gedacht had, al had het net zoo goed heel wat anders kunnen zijn.

Annetje, met haar stil stemmetje en haar ernstig

gezichtje, was toch soms echt om een praatje verlegen. Dan kon ze rustig toe staan kijken, hoe Jantje met haar werk bezig was, en dan ineens kwam ze voor den dag: verhalen van meisjes op school, van recht en onrecht, - vragen over het schip, dat voor haar en de beide jongens haast tot een sprookjes-verblijf werd, - over Bart, de gelukkige sterveling, die dag-in dag-uit zijn leven op het schip mocht doorbrengen. Ze wou erg graag, dat Bart avontuurlijke kwajongens-streken uithaalde, maar Jantje was te eerlijk, om dat terwille van het succes ervan te maken. Bart was nu eenmaal een gewone jongen, minstens zoo gewoon als Daan en Herman, - alleen, hij woonde op een schip...

Daan, pienter jongetje, dat met weinig werk daverende proefwerken leverde, zag ze weinig. Ze kende hem eigenlijk het meest door Herman, die onder het schoenen-poetsen sterk-gekleurde verhalen ophing van Daan's kundigheden. Jantje dacht wel eens, hoe mooi dat was, dat Herman zoo trotsch was op Daan's successen, alsof het hem zelf gold. Alleen op het gebied van schoenen-poetsen aanvaardde hij gretig zelf alle mogelijke lof.

Op Jantje's kamertje hing nu een potloodteekening boven haar bed: een schip, dat weerspiegelde in het water. Het wàs een turfschip, maar

het leek niet op het schip van vader. Toch was ze er verschrikkelijk blij mee.

Ja, en dan was er nog Rie.

Ze spraken elkaar weinig. Jantje en Rie. Er was een soort verlegenheid tusschen haar gevallen, sinds dien avond dat ze gelijk naar boven waren gegaan. Elken avond, als Jantje naar boven ging, dacht ze er aan terug, en hoopte ze bijna onbewust, dat het weer zou gebeuren. Ze waren toch even oud...

Maar geeneen avond gebeurde het meer. Als Rie het eerst naar bed ging, kwam ze om 't hoekje van de keukendeur met een knikje goeienacht zeggen, maar nooit vroeg ze dat, waar Jantje op hoopte: ‘Ga je ook naar bed?’

En zelf opstaan en tegelijk met Rie naar bed gaan, dat deed ze niet.

Waarom kwam ze ook nooit meer eens praten zooals dien eersten avond, - nooit meer eens vragen naar thuis? Ze wist toch nog lang niet alles, - en zij wist van Rie heelemaal niets. Hoe ze het daar had op school, - of ze het niet heerlijk vond om schooljuffrouw te mogen worden, - want o, wat veel heerlijker moest het wezen, om schooljuffrouw te zijn dan dienstmeisje!

Was het dat misschien, waardoor Rie nooit meer met haar praatte: dat ze het zelf ook zoo'n groot verschil vond?

Maar dan was ze toch niet zoo'n meisje als ze gehoopt had, - niet het meisje, waar ze zoo graag de vriendin van was geweest.

Toen, op een avond na 't eten, stapte Rie de keuken binnen, en ging, alsof het doodgewoon was, de borden drogen die Jantje gewasschen had.

Jantje keek eerst verbaasd, vroeg toen:

‘Waarom doe je dat?’

‘'k Heb haast geen werk op voor morgen.’

‘Wat aardig van je om me te helpen!’

Ze werden allebei verlegen ervan.

Toen begon Rie weer:

‘Ik wil je wel vaker helpen afdrogen, als ik weinig werk heb.’

‘Ja?’

Ze slikte de vraag in:

‘Waarom nu voor 't eerst?’

En vroeg in plaats daarvan na een poos:

‘Heb je altijd erg veel te werken?’

‘Meestal wel. We hebben 't druk bij ons op school.’

‘Vind je 't fijn?’

't Klonk zoo gretig.

‘Jawel. Ik geloof wel, dat ik schooljuffrouw een prettig vak zal vinden.’

Jantje dacht: ze is niet eens zoo èrg blij, dat ze

mag studeeren! En ik zou 't zoo heerlijk vinden!

Net of ze de gedachte uitgesproken had, vroeg Rie:

‘Vond jij het prettig, toen je nog school ging?’

‘Nou!’

‘Wat jammer dan, dat je niet langer op school kon blijven.’

‘Och...’ - Jantje trok de schouders op, - ‘daar heb ik nooit over gedacht. Dat is gewoon, dat je van school af gaat, als je de zesde door bent.’

‘Ben je toen dadelijk in betrekking gegaan?’

‘Nee, - eerst bleef ik op 't schip. Dat was erg gezellig. Maar eigenlijk was er niet genoeg te doen voor tante en mij. Dan ben je niet tevreden, hè, als je niet noodig bent. Dat is een erg vervelend gevoel, hoor.’

Wat praatte ze veel. Ze was er zelf verbaasd over. Het gebeurde haar ook niet vaak, dat ze met een meisje van haar eigen leeftijd kon praten.

Rie keek haar aan met iets van bewondering in haar oogen.

‘En ben je daarom in betrekking gegaan?’

‘N...neee, daarom niet. Ik vond het akelig genoeg, want het was zoo gezellig thuis.’

‘Moest je, van je vader?’

‘Vader?’ - Jantje lachte, - ‘moeten van vader? Hij heeft nooit iets gezegd van moeten.

Hij vond het zelf ook veel prettiger, toen ik nog thuis was?'

Er kwam even iets heesch in haar stem. Vader... en nu was ze heelemaal niet meer thuis, 's avonds en 's nachts ook niet.

'Nee, het kwam doordat vader minder verdiende. De turf ging niet zoo goed meer, en er waren aardappelen bevroren, - en dan kun je toch niet thuis blijven en niets verdienen. Vind je wel?'

'Nee,' aarzelde Rie. En toen: 'Maar ik vind het toch nogal reusachtig van je, dat je het toen gedaan hebt, en je wou niet eens graag.'

'Jij zou het ook gedaan hebben,' zei Jantje met een kleur.

''k Weet niet, hoor. Ik doe alleen de dingen, die me voorgekauwd worden. Ik wist niet wat ik worden wou, - nou, en toen hebben vader en moeder het eigenlijk zoo voor me bedacht, dat ik maar onderwijzeres moest worden. Dat is toch heel wat anders dan uit jezelf iets te doen, wat je nog wel naar vindt, zonder dat je moet van je vader.'

'Ik heb er anders genoeg tegen gefoeterd, in mezelf, vóór ik zoover hield.'

Wonderlijk toch, dat ze daar allemaal over sprak. Ze had hier nog nooit met iemand over gesproken. En Rie had zich toch een heele poos niet met haar

bemoeid, en nu, de eerste keer, vertelde ze alles van zichzelf. Hoe kwam dat toch...

‘Zeg Rie,’ durfde ze opeens, ‘ik vond het de eerste avond zoo heerlijk, dat je mee naar boven ging. Maar later heb ik je haast nooit meer gezien, en ik ben nu al een heele poos hier. Gek, hè?’

‘Ja, gek.’

Rie bleef een heele tijd stil. Ze moest nu toch eigenlijk zeggen, hoe dat kwam, dat, wat ze allebei zoo gek vonden. Ze wist het ook wel...

Toen, met een ruk, begon ze:

‘Zeg, bij ons op school is een poos geleden een nieuw meisje gekomen. Ze leek erg aardig.’

‘Ja?’ vroeg Jantje. Wat had dit er nu mee te maken!

‘Ja. Ik vind gauw iemand aardig.’

‘Ik ook,’ zei Jantje haastig, en ze dacht aan mevrouw van Knulletje, en ook een beetje aan Rie.

‘En als ik iemand aardig vind, wil ik wel zóó met 'r beginnen te praten, over alles van mezelf, over alles eigenlijk. En dat heb ik toen met dat nieuwe meisje ook gedaan.’

‘En toen?’

‘En later merkte ik, dat ze heelemaal niet zoo aardig was als ze leek. Maar dat was m'n eigen schuld, omdat ik het maar zóó dadelijk begonnen was, - dat aardig vinden, en dat praten...’

Jantje kon nog maar niet begrijpen, wat dat met haar te maken had. Maar ze vond het erg akelig voor Rie, dat ze zich zoo vergist had. Afschuwelijk, als je dacht, dat iemand je vriendin kon zijn, en het kon heelemaal niet.

‘Ze heeft ook allerlei dingen aan de andere meisjes verteld, die ik haar gezegd had. En ik dacht vast, dat ze die vóór zich zou houden.’

‘Ja?’

‘En toen jij hier kwam, vond ik je ook... erg aardig. En toen, de volgende morgen, dacht ik: Daar heb je 't weer. Dadelijk weer zoo'n boel prettigs van iemand denken, en dan weer veel te veel met 'r praten, en dan weer merken, dat het fout was... Snap je een beetje?’

't Was nogal een verward verhaal, - maar toch begon Jantje het te begrijpen. Ze was bang geweest... bang geweest, dat het ook weer zoo tegen zou vallen... en ze had nu flinker willen zijn, en voorzichtiger... Wat jammer, - o, wat jammer!

‘Ben je nog bang,’ vroeg Jantje, wat verdrietig, ‘dat ik net ben als - dat meisje van je school?’

‘Nee,’ zei Rie eerlijk. ‘Nee, nu niet meer. Anders was ik toch niet komen helpen afdrogen?’

‘Hoe komt het, dat je nu niet meer bang bent?’

‘'k Weet niet. Langzamerhand. Ik geloof door Herman, als die van je vertelde. En ik *wou* zoo

graag gelooven, dat ik me niet vergist had. Want de jongens zijn maar jongens, en Annetje is nog zoo klein, - en dan zou ik ook meteen weten, dat het niet altijd zoo was als met dat meisje. Ik vind het nu wel erg prettig, dat je hier in huis bent.'

'Ja?' riep Jantje hardop, verrukt. 'Ik ook!'

Ze keken elkaar lachend aan, alsof ze elkaar nu pas ontdekt hadden.

Herman was nu besloten om machinist te worden. Schoenenpoetser zoo voor je plezier, dat ging nog, - maar hij wist best, dat je daar niet je kost mee kon verdienen. Als je nou nog lééraar was, zooals vader, dat was tot daar aan toe, - daar verdiende je meer mee dan met schoenenpoetsen. En leeraar zou hij nooit in z'n leven worden. Wat je dáár niet knàp voor moest zijn! En hij was heelemaal niet knap.

Maar machinist. Een donkerblauwe overall aan hebben, en je zoo zwart mogen maken als je zelf maar wou. Van de ééne rem naar de andere grijpen, met een gefronst gezicht, zooals hij dat wel bij zulke mannen gezien had.

't Leek hem den laatsten tijd zóó ideaal, 't hield hem zóó bezig, dat de schoenen er haast door in de verdrukking kwamen. 't Gebeurde zelfs een avond, dat hij de schoenen vergeten zou hebben,

als hij niet, manoeuvreerende in de gang met de paraplu-bak, waarvan de parapluën de handles en de remmen waren, uit de keuken het geluid gehoord had van een schoenenpoets-bak, die voor den dag geschoven werd. Toen was hij dadelijk machinist-af, rende hij naar z'n eigenlijke baantje in de keuken. 't Ging tenslotte om z'n inkomen van zeven cent in de week, en met machinist verdiende hij tot nu toe nog niets.

Hij had Jantje al een paar keeren gesproken over zijn toekomstplannen, maar nu ging hij er wat ernstiger op in. Of het haar ook niet het beste vak voor hem leek? Ja? Zie je wel, dat had hij al gedacht.

En dankbaar voor haar uitspraak, wilde hij ook wat belangstelling toonen voor haar belangen.

‘Wat wil jij worden?’

‘Ik?’ - Jantje lachte, - ‘ik bèn toch al wat?’

Herman keek haar aan met een uit-de-maangevallen gezicht.

‘Bèn je al wat?’

‘Ja, natuurlijk! Dienstmeisje toch!’

‘O, ja, dat is waar ook! Ik dacht er niet aan, dat je hier voor je vak was.’

‘Schat,’ dacht Jantje, maar ze zei het niet. En ze wist opeens, dat dit het was, waardoor ze zich zoo gelukkig voelde hier in huis: dat ze er allemaal

niet aan dachten, dat ze hier voor d'r vak was. Wat zou meester Bos daarvan zeggen?

Maar Herman verdiepte zich graag in gissingen.

‘Maar zeg. Jantje, àls je nou nog niet dienstmeisje was, of dienstmeisje was geen vak, wat zou je dàn voor vak kiezen?’

Dat was een ontzettend moeilijke vraag. Ze had er nog nooit over nagedacht.

‘Ik denk...’ aarzelde ze.

‘Machinist lijkt jou toch ook wel leuk, hè?’

‘Jawel, maar dat is niets voor meisjes.’

‘Wat dan?’

‘Ik denk... toch maar dienstmeisje!’

Herman knikte wijs. Dienstmeisje. Ja, het leek hem toch wel beter dan schoenenpoetser alleen. Er kwam van alles bij te pas, schoenen-poetsen ook. En in elk geval was het beter dan leeraar...

‘Ja,’ zei hij begrijpend, ‘en daar hoef je ook niet zoo veel voor te leeren.’

‘O, dat is 't niet, - ik vind leeren juist fijn!’

Herman keek haar aan met iets van afschuw.

‘Leeren fijn? Als je 't niet *hoeft?*’

‘Ja,’ hield Jantje eerlijk vol. Al moest ze er zijn achting om verliezen, ze vond leeren fijn.

‘Gom,’ schudde hij ontdaan zijn hoofd, ‘dat dacht ik niet. Dat is dan net als bij Rie en Daan.’

‘Ja.’

‘Dus als je kon, zou je nu nog graag zitten leeren?’

‘Nou,’ zei Jantje, ‘wat graag?’

Herman werd plotseling actief. Als iemand bij hem in huis iets graag wou, al was het dan ook zoo iets onmogelijks als leeren, dan moest daar wat op gevonden worden.

‘Misschien kan vader je les geven.’

‘Ben je mal?’ schrok Jantje. ‘Die heeft het al druk genoeg!’

Ze zag zich al: les krijgen van meneer, - en ze kende meneer nog heelemaal niet, al was ze nu toch een heele poos hier in huis.

‘Rie dan?’ opperde Herman. ‘Die wordt toch ook schooljuffrouw?’

‘Die heeft zelf veel te veel te leeren.’

‘O, dat schikt nogal. En ze is tòch knap, dus dat geeft niks.’

Hij maakte al een beweging in de richting van de deur, om zóó maar naar Rie toe te gaan met z'n ideeën.

‘Wat ga je doen?’ riep Jantje verschrikt.

‘Rie zeggen, dat ze je les moet geven.’

‘Ben je nou?’

Ze moest er toch om lachen, om het zotte idee, en om Herman's voortvarendheid. Als hij het nu maar niet echt ging doen, - lief was het toch wel van hem...

Herman stond haar verslagen aan te kijken.

‘Meende je het dan niet, dat je graag leerde?’ - half hoopvol, omdat ze dan misschien toch collegialer met hem bleek te zijn dan het eerst leek, - half onthutst, omdat Jantje een loopje met hem had genomen, toen ze zei dat ze graag leerde.

‘Natuurlijk meende ik het, - maar daarom hoeft Rie me nog geen les te geven! Alle dingen die je graag wilt, hoeven nog niet te gebeuren!’

Herman knikte bemoedigend.

‘Maar àls ze gebeuren, is het wel prettiger.’

Met deze zijn slot-woorden verdween hij resoluut uit de keuken, vóór Jantje hem tegen kon houden.

Wat ging die malle jongen nou doen? Wat zou Rie haar uitlachen als ze het hoorde! Maar toch kwam het even, éven bij haar op, hoe heerlijk het zou zijn, als ze 's avonds mocht gaan zitten leeren, als al het werk gedaan was, en haar eigen boeltje heel. Ze had het eigenlijk zoo rustig 's avonds, nu ze niet naar huis hoefde te fietsen, - o, stel je voor, dat ze dan sommen mocht zitten maken, of taaloefeningen!

Niet aan denken. Ze was niet zoo als die malle jongen van een Herman, die maar één-twee-drie wou dat de dingen gebeurden, zoodra ze je invielen.

Daar was hij al terug, triomfantelijk met Rie achter zich aan gesleept.

‘Ik kan d'r niet uit wijs!’ lachte Rie.

‘Ik ook niet,’ gichelde Jantje, akelig van verlegenheid.

‘Jawel,’ wees Herman haar terecht, ‘jij weet het toch zeker wel?’

En hij herhaalde, met nadruk op ieder woord, omdat je het niet duidelijk genoeg kon zeggen voor twee zulke sufferds:

‘Jantje die vindt leeren fijn. En jij bent knap genoeg om haar te leeren. Dus jij moet haar les geven.’

Jantje's hoofd gloeide. Wat een figuur, wat een figuur! Vooral dat ‘jij moet’, - het leek warempel net, of zij hem dat zoo gezegd had!

Rie was nu ernstig geworden.

‘Echt?’ vroeg ze. ‘Hou je echt veel van leeren?’

‘Dat wel,’ bekende Jantje, ‘maar dat andere heb ik hem niet gezegd, hoor!’

‘Nee, dat snap ik,’ lachte Rie. ‘Ik ken Herman wel! Maar zou je het echt prettig vinden, als ik je...’

Toen sprongen er opeens een paar dwaze tranen in Jantje's oogen, en ze zei heesch:

‘Nou, - natuurlijk...’

Rie had oude schoolboekjes uit de kast gehaald.

Als ze iets begon, deed ze het goed, heelemaal. En dit begon ze, met volle ernst.

‘Hou je meer van cijfersommen of van denksommen?’ vroeg ze dien middag.

Jantje kreeg het zenuwachtige gevoel van vroeger op school, als ze zeker wist, dat ze een beurt zou krijgen.

‘Van denksommen.’

Maar toen ze het gezegd had, en Rie al weer weg was, dacht ze: ‘vroeger hield ik meer van denksommen, - maar misschien weet ik er niets meer van! Had ik maar cijfersommen gezegd!’

En haastig, onder het werk door, riep ze in haar herinnering terug wat voor soorten van sommen er wel bestonden: bakken met inhoud, kapitalen met rente, werken in zoo en zooveel dagen, wegen van A naar B, vaten met kranen, rechthoekige stukken land met slooten, - ja, maar hoe dat allemaal moest, daar wist ze niets meer van.

Een half uurtje zou Rie maar bij haar in de keuken komen vanavond, en dan zou ze haar werk opgeven voor de heele week. O, ze zou direct beginnen met het werk. En dan de eerste avonden zóó doorwerken, dat ze de laatste avonden over had. Waarvoor over? Ze vond het immers prettig om te werken? Och, zóó maar over, alleen om dat gevoel van vacantie te hebben.

Maar waar ze zoo tegen opzag, dat was, dat ze

erg stom zou zijn. Ze was alles vergeten, vast en zeker. En dat dacht Rie niet. Die kon zich dat natuurlijk niet meer voorstellen. Als je geregeld op school bleef gaan, zooals zij, verder leerde, dan wist je niet meer, hoe gauw je alles kwijt raakte als je van school af was.

Ze had het gisteravond naar huis geschreven, van die lessen van Rie. Vader zou er wel erg blij mee zijn. Tenminste... jawel, vader wist wel, hoe heerlijk ze het vond. En tante... die zou het eerst erg gek vinden, en dan zou ze zeggen: ‘zij moet 't weten,’ en dat beteekende: ‘als zij het prettig vindt, vind ik het al lang best.’

Hè, wat wou ze graag weer eens tante hooren zeggen: ‘zij moet 't weten.’ En zien hoe ze een beleedigde mond trok, waar ze niets van meende... En vader zien, en Bart. En Bart vertellen van de jongens hier, en hem zien doen alsof 't hem niets kon schelen, juist omdat hij zoo vreeselijk nieuwsgierig was... En vader vertellen hoe goed het hier was, - dat ze allemaal vergaten, dat ze hier ‘voor d'r vak’ was, - en hoe 'n heerlijke vriend Herman was met z'n schoenenpoetserij, - en vertellen van Rie, die even oud was als zijzelf, - en vooral van de moeder... hoe 'n moeder die was.

Of nee, dat zou ze vader toch maar niet vertellen...

* * *

Ze waren allebei een beetje lacherig van het zotte geval: het ééne meisje, dat het andere les geeft. Maar toch staken ze meteen van wal.

Zie je wel: het begon met een kapitaal. Procenten. Jantje's oogen zochten de keuken-zoldering af, zooals ze dat vroeger met de klasse-zoldering hadden gedaan.

Verhouding van procenten... Langzaam daagde het in haar herinnering. En vanmiddag had ze er toch niet zóóveel van geweten. Maar nu, nu de nood drong...

Ze likte aan haar potlood en schreef getallen neer in het schrift, dat ze er door Herman voor had laten koopen.

En toen de getallen er stonden, de kapitalen tegenover elkaar, de procenten en de renten tegenover elkaar, de tijden on-ingevuld, omdat juist dat de vraag was, - toen trok er een gordijntje weg van haar hersens. Ze zag zich zitten in de hoogste klas, - en zij was altijd bij de besten in rekenen, - zij was bij de besten...

Toen wist ze de som.

Ze schreef hem op met stralende oogen, haastig, om hem niet meer kwijt te raken.

‘Daar!’

Ze schoof het schrift naar Rie, zeker van haar triomf.

‘Nee zeg!’ riep Rie, ‘hij is dadelijk goed!’

‘Ja’ knikte Jantje.

Wat kon je daar anders op doen dan bescheiden knikken? O, misschien was ze wel geen van de sommen vergeten!

Ze deden nog twee, drie sommen; de rest moest ze maar van de week maken.

‘Geef me maar veel op,’ werd ze overmoedig.

En Rie streepte aan, de ééne som na de andere. En een paar taal-oefeningen uit een boekje.

‘Nou zeg, ik moet aan 't werk,’ zei Rie.

‘Goed,’ kwam Jantje afwezig. Ze wou nu ook wel graag alleen zijn met wat ze opgekregen had. En dan meteen beginnen. En piekeren over de sommen, die ze niet kende. O, - en volgende week op d'r kop krijgen van Rie, als ze veel fout had...

‘Dag,’ zei Rie in de deur.

Jantje keek haastig op.

‘O, dag!’

En, terug in de gewone wereld, warm en een beetje verlegen:

‘Dank je wel, hoor!’

Ze werkte tot ze naar bed moest. Ze kende toch lang niet alle sommen, maar ze zou ze vinden vóór 't een week verder was! Dat was juist het heerlijke

ervan: dat zoeken, net als vroeger, op school.

Ze ging moe en gelukkig naar bed.

‘Nu droomen, dat ik weer op school ben,’ dacht ze.

Natuurlijk droomde ze er juist niet van.

Maar wel droomde ze van meester Bos. Hij stond rechtop en lang op het dek van hun schip. Ze wou de loopplank over komen, maar hij wees, dat ze aan wal moest blijven.

Hij lachte onder zijn groote grijze snor. Hij zei:

‘Nee, Jantje, nu ben je eenmaal aan wal, - nu moet je zorgen, dat je je er thuis voelt. Maak maar wat goeds van je werk.’

‘Van de sommen, meester?’ vroeg ze in haar droom.

‘De sommen? Dat is je werk toch niet? Dat is alleen maar erg prettig voor je. Van je *werk* moet je iets goeds maken.’

Toen stond ze niet meer bij het schip, maar op het plaatsje achter de keuken. Ze was hard aan 't boenen en schrobben.

Meester Bos stond nog tegenover haar. Hij knikte en lachte.

‘Zoo is 't in orde,’ zei hij.

Hoofdstuk XI

Het prettigste van alles waren die paar rustige middagen in de week, als er geen echte keukenof schoonmaak-werkjes meer waren, en Jantje bij mevrouw in het naaikamertje mocht komen zitten, om te helpen zilverpoetsen, om te stoppen, - om één of ander gezellig zit-werkje te doen.

Er gingen wel eens weken voorbij, dat er niets van kwam. Van die weken, waarvan iedere dag boordevol was. Dan had Jantje het gevoel, dat ze mevrouw in geen jaren gezien of gesproken had, en een beetje jaloersch kon ze dan de kinderen achterna kijken, die maar iederen avond met moeder in de kamer konden zitten praten.

En dan kon weer één middag alles goed maken. Eén middag van korte zinnetjes onder het werk door, van losse vragen van mevrouw, van gretige antwoorden van Jantje. Gretig, - ze wou wel alles, àlles van zichzelf aan mevrouw vertellen, maar dan was er haar verlegenheid, en de angst dat ze dingen zou vertellen, die mevrouw niets

konden schelen, en dan slikte ze de rest maar in.

Tot dien éénen Donderdag, toen alles zoo heerlijk stil was in huis, toen het naaikamertje rook naar de was, die Jantje er dien morgen in- en uitgewreven had, toen de zon tot ver in het kamertje reikte en de gewreven kap van de naaimachine glanzend maakte als een spiegel, - toen was het, dat de waslucht of het zonlicht of de stilte, of alles bij elkaar, iets onzegbaars deed wegvallen tusschen mevrouw en Jantje. Of Jantje meer durfde, en mevrouw meer begreep.

Ze wist later niet meer, hoe het begonnen was. Mevrouw had het werk even in haar schoot neergelegd, en had een beetje achterover geleund. Dat deed ze niet vaak: zich den tijd nemen, om even niets te doen.

Jantje dacht toen: wat ziet ze er moe uit. En meteen daarna: ik wou wel wat doen voor haar, - wat helpen, waardoor ze minder moe wordt.

Het was net, of mevrouw haar gedachten voelde. Ze zat even later weer rechtop, en zag er niet meer zoo moe uit. Ze had een lachje op haar gezicht.

Ze praatten over de kinderen. Over Herman, - over Bart. Veel over Bart.

En na Bart, over tante. Over vader. Over 't schip.

Toen over moeder.

Jantje praatte nooit over moeder. Met niemand.

Met vader niet, en met een vreemde heelemaal niet. En nu was het ineens zoo gekomen, dat ze met deze vreemde over haar sprak. Maar dan was het geen vreemde meer!

‘Als het zooveel jaren geleden is,’ zei Jantje langzaam, droomerig, ‘dan ben je soms zoo bang, dat je moeder vergeet. Want als ik mijn oogen dicht doe, kan ik haar niet eens meer voorstellen.’

‘Is er geen portret van haar?’

Jantje knikte.

‘Thuis. Een klein portretje. Maar het helpt niets. Het is van heel vroeger. Toen zag moeder er nog anders uit dan ik haar ken. Het is van haar trouwdag, geloof ik. En het is erg uitgevlekt ook. Bijna heelemaal geel. Het is moeder niet.’

‘Herinner je je nog haar stem? Dan heb je geen portret noodig.’

Jantje deed de oogen dicht. Herinnerde ze zich moeders stem? Stil... nu goed luisteren of ze zich moeders stem nog herinnerde...

Moeder... wat zei moeder? Wist ze nog iets, dat moeder tegen haar zei? Ze had toch zeker wel ‘Jantje’ tegen haar gezegd...

Maar ze hoorde niet ‘Jantje’, niet met moeders stem.

‘Nee,’ schudde ze langzaam, verdrietig.

‘Is 't al zóó lang geleden?’

‘Niet eens zoo erg lang. Zes jaar pas. Maar ik kon me moeder al niet eens meer voorstellen, toen het nog geen jaar geleden was.’

‘Weet je dat nog?’

‘Ja. Ik probeerde het telkens, toen al, en maar een heel enkele keer kon ik het. En er zijn menschen, die hun heele leven lang hun moeder niet vergeten.’

Mevrouw boog zich over haar werk naar Jantje toe.

‘Vergeten? Denk je dan, dat dat vergeten is, als je je moeders gezicht niet meer kunt voorstellen, of moeders stem?’

‘Ik dacht het,’ fluisterde Jantje.

‘Nee. Jij vergeet je moeder je heele leven niet. Dan zou je heel anders zijn. Wat jij vergeten bent, is alleen haar gezicht en haar stem, maar het andere niet. Het andere heb je meegenomen van haar.’

Jantje zuchtte diep, verlost.

‘Gelooft u dat heusch?’

Mevrouw knikte alleen maar. En Jantje bleef roerloos zitten.

Was dat waar? Al die jaren had ze zoo angstig gezocht in haar herinnering, of ze moeder toch weer kon vinden. Ze had het zoo erg van zichzelf gevonden, - alsof ze niet echt genoeg van moeder gehouden had...

En nu zei mevrouw... zou dat waar zijn? Dat ze dat andere van moeder in zich had? Dat het gezicht en de stem er niet op aan kwamen?

Natuurlijk was het waar. Anders zou deze mevrouw het niet zeggen, - deze moeder. En als het waar was, - o, dan had ze moeder weergevonden, nu, op dit oogenblik!

'Ik wist het niet,' zei ze, en nam haar werk weer op.

Na een poosje vroeg mevrouw:

'Maar het is toch wel erg prettig voor jou en Bart, dat tante er is, hè?'

'Ja,' knikte Jantje langzaam. 'Erg prettig. Tante is zoo'n best mensch. Maar...'

'Maar?'

''k Weet niet.'

Even later:

'Ik zou bijvoorbeeld nooit "moeder" tegen tante kunnen zeggen. Ik denk nooit "moeder" als ik aan tante denk. En je wilt altijd zoo graag "moeder" denken.'

'Ja?'

Toen schrok Jantje, dat ze zooveel gezegd had. Hoe dùrfde ze! Wat moest mevrouw wel denken! Had ze er niet bijna uitgeflapt, dat ze altijd aan mevrouw dacht met het woordje 'moeder'? O, als ze dàt toch gezegd had, - ze had haar nooit meer

aan durven kijken! Dit was al veel te veel geweest, - veel meer, dan ze nog ooit in haar leven aan iemand gezegd had, dan ze nog ooit hardop in zichzelf had durven denken!

In een plotselinge schaamte borg ze haar boeltje op, mompelde ze, dat ze in de keuken nog iets vergeten had te doen, en sloop ze weg.

Ze wist niet, dat mevrouw haar met een zacht lachje bleef nakijken, - met een moederlachje...

* * *

Ze raakte het gevoel van schaamte niet kwijt, dien heelen dag niet.

Maar toen ze dien avond vroeg naar bed ging, omdat ze toch haar gedachten niet bij de sommen kon houden, - en toen ze langzaam, moe, de trap op ging, en even stilstond in de gang, de oogen dicht...

Toen zag ze één oogenblik, scherp omlijnd, een gezicht, dat ze al die jaren gezocht had en niet gevonden, - toen hoorde ze één oogenblik, duidelijk, een stem, die ‘Jantje’ zei, - die ze al die jaren had gezocht en niet gevonden:

Moeders gezicht.

Moeders stem.

‘Moeder!’ fluisterde Jantje.

Hoofdstuk XII

‘Janus, kind, wat zie jij d'r best uit!’

Ze stond glunderend op de stoep van de mevrouw van Knulletje, - de stoep, die ze zoo dikwijls gedweild had. Hij zag er net zoo helder uit als vroeger, moest ze bekennen.

‘Waarom ben je niet eerder eens gekomen?’ verweet mevrouw, terwijl ze Jantje de huiskamer binnenloodste.

‘Ik ben één keer geweest, maar toen was het zulk mooi weer, toen was er niemand thuis. En toen... toen durfde ik eigenlijk niet zoo gauw weer.’

‘Nog geen haar beter dan vroeger,’ hoofdschudde mevrouw.

Jantje keek begeerig de huiskamer rond. Stond alles nog op dezelfde plaats? Maar er was toch iets veranderd, - er was minder ruimte...

Nu zag ze het. In een hoek, waar vroeger een diepe stoel had gestaan, prijkte nu een loophek, met een matras en een beer en een gummi olifant en een broodkorstje en een paar leege garenklosjes.

‘Loopt hij al?’ vroeg ze ontsteld.

‘Loopen niet, maar je zult hem straks wel zien, als hij uitgeslapen is.’

Ze luisterde maar met een half oor naar wat mevrouw tegen haar praatte. Dat had ze nou niet gedacht, dat Knulletje in dien tijd zoo veranderd zou zijn, - dat hij al in een loophek woonde, en een beertje had. Als ze aan hem gedacht had in dien tusschentijd, had ze hem net zoo voorgesteld als toen ze nog hier was. En nu was alles veranderd...

‘Kun je goed wennen waar je nu bent?’

‘Ja, - o ja!’ - ze werd wakker, - ‘'t is er zoo heerlijk!’

Ze vertelde van de moeder, en van Rie, die haar les gaf, en van Herman, die de schoenen poetste. Maar onderdehand keek ze telkens schuin naar het loophek in de hoek.

‘Is Knulletje al lang in het loophek?’ onderbrak ze zichzelf.

‘Knulletje? Hij heet niet meer Knulletje, hij heet nu Jonkie-ponkie. Knulletje was te lang in 't gebruik.’

Jantje moest lachen om dat lange Knulletje en dat korte Jonkie-ponkie. Maar onder het lachen door dacht ze verdrietig:

‘Ook al veranderd. Niet eens Knulletje meer.’

Alsof niet alles veranderde in de wereld. Alsof de dingen stil konden blijven staan, omdat zij er zich zoo aan had gehecht.

‘Wat kijk je beschimmeld! Vind je Jonkieponkie geen mooie naam?’

‘Jonkie-ponkie,’ dacht Jantje hardop. ‘En vroeger heette hij Knulletje.’

Mevrouw trok haar aan d'r nog altijd hangende vlecht.

‘Nog geen haar beter dan vroeger,’ zei ze weer.

Toen liet Jonkie-ponkie zich hooren. Een volwassen geluid tegen dat wat Jantje van hem kende. Of zou ze zijn stem zoo ontwend zijn? Ze herkende er niets van.

De tusschendeur ging open, en mevrouw haalde een blozend, uitgeslapen jongetje voor den dag. Toen hij een mensch in de huiskamer zag zitten, borg hij zijn ronde kop in moeders hals.

‘Hij herkent me niet,’ dacht Jantje, ‘maar ik herken hem ook niet.’

't Was heelemaal geen baby meer, maar een echt klein jongetje. Het zou niets gek lijken, als hij zoo meteen ‘wie is dat?’ zou zeggen.

Jantje stond op en liep naar hem toe. Hij keek stiekempjes, met zijdelingsche blikken vanuit het holletje in moeders hals naar dat vreemde mensch.

‘Zoo'n praats hoef je niet tegen haar te hebben,’

wees z'n moeder hem terecht, ‘want ze heeft je zóó klein gekend. Niet Janus?’

Jantje knikte. Of ze hem zoo klein gekend had! Maar wat was hij veranderd!

‘Veranderen alle kindertjes zoo gauw?’ vroeg ze eindelijk.

‘Gauw? Je bent hier in eeuwen niet geweest. Als je weer zoo lang wegblijft, kun je de volgende keer al gezellig met hem kletsen.’

Hij stond nu op twee wijd-uitstaande, dikke beentjes tegen het hek geleund. Wat was hij gegroeid! Wat een dikke kerel was-ie geworden!

‘Tah,’ zei hij beslist, en ging zitten.

Toen won de verrukking om dat grappige stemmetje en die eigenwijze beweging het van de onwennigheid van al die veranderingen.

‘Knulletje!’ lachte ze.

‘Jonkie-ponkie,’ zei mevrouw.

* * *

Dat was het ééne bezoek. En het andere was een paar weken later: naar huis.

Naar huis. Naar haar eigen schip. Ze kon er niet van slapen, den nacht tevoren.

Al dien tijd had ze het uitgehouden, en nu had mevrouw gezegd, dat ze maar eens naar vader moest gaan.

Als ze vroeg weg ging 's morgens, en de wind een beetje mee was, kon ze het best met de fiets doen. In twee uur kon ze er zijn, - en als alles tegenliep, dan nog in drie uur, en dan bleef er nog genoeg over om thuis te zijn.

Eerst had ze niet geweten, of ze het van te voren moest schrijven of dat ze opeens uit de lucht zou komen vallen. Ze stelde zich voor: 't zou mooi weer zijn natuurlijk, en ze zouden met z'n drieën op 't dek zitten, en dan opeens hield ze met 'r fiets stil daar aan de kant, en ze merkten er nog niets van. En dan: ‘goeiemorgen!’ - o, en ze keken alle drie op en daar stond ze dan.

Maar toen had ze gedacht, dat ze misschien net met het schip op een ander plekje waren gaan liggen, en dan ging er een boel tijd weg met zoeken, en ze vond ze niet, of niet gauw tenminste, - en toen had ze maar geschreven, dat ze kwam, dat ze met de fiets kwam, en dat ze er om elf of twaalf uur kon zijn.

Natuurlijk was het geen mooi weer dien dag, want als je je de dingen voorstelt met mooi weer, gebeuren ze met leelijk weer. Niet dat er erge wind stond, gelukkig, maar telkens van die vervelende motregen-buitjes, die een gordijn voor haar oogen schoven, en haar wangen deden druipen van de nattigheid.

Maar dat hinderde allemaal niet. Ze ging naar huis. En juist dat gordijn van regendruppels maakte het zooveel makkelijker om niet rond te kijken en ongestoord te bedenken, hoe het thuis zijn zou. Hoe tante haar kopje koffie bijna half-vol met suiker zou maken, alleen uit goeïigheid, om haar iets prettigs te doen. Hoe het schip er van binnen uit zou zien, heelemaal onveranderd natuurlijk, want in *hun* schip veranderden de dingen niet, - daar kwam geen loophek, en Bart bleef Bart heeten. Er was niet eens ruimte om iets te veranderen in hun schip. Zoo klein was het er, zoo knus en vertrouwd...

Ze keek maar nauwelijks genoeg uit om geen ongelukken te krijgen. Hoefde ook niet: er was een apart fietspad, heen en terug. Alleen werd ze van tijd tot tijd ingehaald door een andere fietser, maar daar was ze nog net wakker genoeg voor, om zoo'n belletje achter zich te hooren.

Waar hield ze nu meer van: van haar eigen kamertje, of van haar bedstee in 't schip? Op 't oogenblik natuurlijk van alles, wat in het schip was, omdat ze er heen ging, - omdat ze het zoo lang niet had gezien ook.

Maar anders? Van het kamertje toch niet? Omdat het mooier was toch niet? Ze vroeg het zich af met een beetje schrik en een beetje schaamte.

Maar toen veegde ze beurtelings de regendruppels van haar beide wangen met de rug van haar hand, en met die veeg-beweging schoof ze meteen al dat wikken en wegen uit haar gedachten. Ze ging toch naar huis!

‘Hallo!’ kwam opeens een stem uit het druppelgordijn van het fietspad aan den overkant.

Ze stond meteen naast haar fiets, zoodat de fietser, die achter haar kwam, bijna een buiteling maakte en niet veel vriendelijks tegen haar zei.

Die stem! Dat was vaders stem!

Daar kwam vader al dwars de weg over, naar haar toe.

‘O, vader!’

Ze stonden elkaar eventjes lachend en blij aan te kijken.

Toen:

‘Stap maar weer op.’

Zoo was vader. Zoo was niemand anders op de wereld. Niets anders doen dan je tegemoet fietsen, ‘hallo!’ roepen, en dan ‘stap maar op’ zeggen. Hij hoefde ook niets meer te zeggen. Het was al heerlijk genoeg zoo.

Dat heele stuk lag nog voor haar, bijna de helft van de weg, - en dat hoefde ze nu niet meer alleen te fietsen! Dat kon nu met z'n beidjes: de twee fietsen naast elkaar, nu en dan een enkel

woordje, maar voortdurend het gevoel dat vader naast haar was.

‘Hoe wist u, dat ik nu hier zou zijn?’

‘Je had toch geschreven! En er is maar één weg. Ik kon je niet misrijden.’

‘Wat fijn, dat ik het niet wist!’

‘Ja?’

Vader glunderde stil voor zich heen. Soms keek hij van opzij naar Jantje, hoe ze er uit zag, of ze wel in d'r schik leek. Ja, ze leek wel in d'r schik.

‘Heb je het daar goed?’

‘Nou, vader! Dat heb ik toch ook wel geschreven!’

‘Och, van het lezen alleen weet je het nooit zoo goed.’

‘O, vader, ze zijn allemaal zoo aardig voor me. Ik heb net een gevoel, dat ik er thuis ben.’

‘Ja?’ vroeg vader.

En Jantje dacht: dat had ik niet moeten zeggen. Tegen vader niet. Ze wou nog zeggen: ‘maar niet zoo thuis als op het schip,’ maar ze bedacht nog net, dat dat het juist nog moeilijker maakte. Ze streek weer de regendruppels weg, stijf, omdat ze zoo'n kleur gekregen had.

‘Je bent dikker geworden,’ zei vader. ‘En grooter ook.’

‘Ja. Mijn jurken worden te kort. Ik heb er twee nog kunnen uitleggen.’

Gelukkig dat ze nu over wat anders praatten. Misschien had vader het niet eens vervelend gevonden, dat ze dat gezegd had van dat thuisvoelen. Misschien vond hij het juist heel best zoo.

Ze zag opeens, vóór een bocht in de weg en in de vaart, een schip liggen, dat sprekend op hun schip leek.

‘Kijk es, vader!’ riep ze.

Hij lachte.

‘Dat is het.’

‘Zijn we er nu al?’

Ze had er nog lang niet op gerekend. Doordat vader naast haar fietste, had ze niet meer het gevoel gehad, dat ze nog niet bij huis was. En nu ineens: daar lag het vóór haar, met een paar trappen al te bereiken. Ze zette er een vaartje in, keek niet meer naar vader om: háár schip!

Daar had je tante! Daar had je tante! Toch op 't dek, natuurlijk, al regende het ook baksteenen! O, wat heerlijk om weer thuis te zijn!

Ze smeet haar fiets in 't natte gras, en holde de plank over.

‘Tante!’

‘Meid!’

Ze hielden elkaar bij beide handen, keken elkaar

t.o. 208

Hij stond nu op twee wijd-uitstaande dikke beentjes (blz. 203)

lachend en blij aan. Wat heerlijk, om je eigen menschen een poos niet te hebben gezien, en dan opeens, als een extraatje, weer terug te krijgen! Dit was nog heel iets anders, dan als je elken avond geregeld thuis kwam. Dan was het lang zoo'n feest niet, want elken dag kun je geen feest hebben.

Ze zeiden allemaal hetzelfde: ‘Wat zie je er best uit.’ Tante nu ook weer. Alleen Bart, die plotseling opdook, vroeg: ‘Hoe gaat het met je?’ Maar die dacht ook, dat dat moest.

En toen zat ze, vóór ze 't wist, in hun eigen kamertje, en in de keuken rook het naar koffie en naar een heeleboel heerlijke dingen meer, en de kopjes stonden op tafel, en Jantje's kopje was al bijna tot de helft met suiker gevuld...

Ze keek alle dingen aan. Nee, hier was niets veranderd. Wat een prettige zekerheid: een poos weg te kunnen blijven, en terug komen, en weten, dat alles hetzelfde blijft. En weer een poos wegblijven, en zeker weten, dat het niet één keer anders zal zijn geworden.

Nu moest ze vertellen. Hoe of ze 't daar had. Of ze 's avonds d'r goed wel heel kon houden, vroeg tante.

‘Ja,’ zei Jantje, ‘er is nog haast niets stuk geweest.’

Tante glom. Jantje had zulk degelijk goed, -

dat spaarde een stuk werk, hoor! Toch maar beter dan al die dunne vodjes van tegenwoordig.

‘En ik moet 's avonds ook m'n sommen en m'n taalwerk maken,’ vertelde Jantje, een klein beetje uitdagend.

Tante keek zuinigjes.

‘Ja, dat heb je geschreven. Was dat nou wel noodig?’

‘Noodig? Hoe bedoelt u?’

‘Dat je daar je avonden gaat gebruiken om sommen te maken. Je kunt toch beter een steekje naaien! In mijn tijd viel zoo iets een meisje niet in.’

Ze had gezegd. Dit had haar op het hart gelegen vàn het oogenblik af, dat Jantje het geschreven had. Toen had ze er niets over gezegd, maar nu moest het er maar eens uit.

‘Ik naai ook wel eens,’ zei Jantje, klein en onthutst.

‘Nou, waarvoor dienen die sommen dan?’

Jantje keek om naar vader. Die deed net, of hij er niets van had gehoord. Ze moest het zelf dus opknappen.

‘Op school deed ik het ook zoo graag,’ begon ze.

‘Je bent nu toch niet meer op school. Je bent nu in betrekking.’

‘Maar als Rie het nu toch met plezier wil doen! En als ik m'n werk nou af heb!’

‘Wat hèb je er aan!’ herhaalde tante.

Toen stond Jantje op. Ze ging naast vader staan. Al zei vader dan niets, als ze naast hem stond, had ze toch het gevoel dat hij haar hielp.

‘Ik heb er een heele boel aan. Als ik werk moet maken voor Rie, dan is het weer net of ik op school ben. Ik vond het op school altijd zoo prettig. Ik vind het ook wel prettig in betrekking, - maar vroeger was het anders... ik weet niet... kinderachtiger...’

Vader keek op. Daar stond ze nou, met al d'r zestien jaar en d'r betrekking-voor-dag-en-nacht, - maar met d'r vlecht op d'r rug, - en ze wou graag sommetjes maken omdat het kinderachtiger was...

‘Laat 'r nou maar,’ knikte hij tegen tante, ‘ze doet er haar werk toch niet minder om?’

‘Nee, dat zeg ik ook niet,’ sputterde tante.

‘Nou dan?’

‘Och, - in *mijn* tijd...’

Ze dronk haar kopje leeg, waar maar één schepje suiker in was, en in Jantje's kopje waren er wel vijf.

Ze meende het toch wel goed met Jantje.

Al wat ze van plan was geweest te doen, kon ze nog net even doen voor ze weer terug moest. Een wandelingetje maken met vader, langs de andere schepen die er dicht bij lagen. Bart was toen

uit spelen met andere jongens; zoo'n heelen dag binnen in 't schip blijven, al was je groote zus dan op visite, dat was te veel. En tante bleef liever binnen, heusch, op 'r woord van eer.

't Weer was wat opgeklaard. Niet meer zoo nat tenminste. Ze liepen naast elkaar voort, langzaam. Ze vonden het allebei zoo heerlijk om geen woord tegen elkaar te hoeven zeggen.

Er kwam een heel stuk zonder schip. Ze hadden geen eigenlijke buren. En de eerstvolgende buren kende Jantje toch niet. Dan zoo'n drie schepen na elkaar. En bij dat derde schip was het, dat ze Bart ontmoetten.

‘Dag Bart!’ riep Jantje, zoodra ze hem herkende.

Bart keek schichtig op, tikte even tegen zijn pet, en bemoeide zich toen weer ijverig met z'n vrienden.

Rare jongen toch, om zich zoo te schamen tegenover andere jongens, dat ie een zusje had...

Achter Jantje en vader begon een levendig gesprek.

‘Wie was dat?’

‘M'n vader.’

‘Nee, die naast je vader liep.’

‘O,’ - met een nonchalant gebaar, - ‘dat? Dat is Jantje.’

De jongens hoonden:

‘Je groote zuster, waar je zoo'n lef over had?’

Bart voelde zich ongemakkelijk.

‘Zoo'n lef?’

‘Ja, - je zuster, die in de stad diende, in een héél huis, - hè?’

‘Nou, dat is toch zoo?’

De jongens grinnikten.

‘M'n groote zuster, met een vlechie op d'r rug!’

‘Daarom kan ze toch wel in de stad dienen!’

‘Jawel, - met een vlechie op d'r rug!’

Ze hadden niet gauw genoeg van de geweldige vondst.

‘Wat zou dat?’ wond Bart zich op, ‘dat ze lange haren heeft?’

‘M'n groote zuster...’ begon weer één van de drie.

Toen zei Bart een woord, dat tante niet hooren mocht, en smeet de grootste van de drie op de grond. De twee anderen keken belangstellend toe, hoe handig Bart er op timmerde. Ze zeiden niets meer van een groote zuster en van een vlecht...

Toen hij klaar was, wreef hij z'n knieën af, zuchtte diep en opgelucht, en ging weg. Vader en Jantje achterna. Die liepen toch zoo langzaam, die haalde hij wel in. Die waren tenminste beter om mee te loopen dan die drie... die... die...

Hij ontmoette ze pas, toen ze al weer terug

liepen. Hij kwam naast vader loopen, alsof het een afgesproken zaak was.

‘Heb je genoeg van ze?’ informeerde vader.

‘Zat genoeg’ zei hij hartgrondig.

En meer deelde hij niet mee over het geval.

Ze aten ook nog middagpot met z'n vieren, net als vroeger. Op het grove, geblokte tafellakentje, uit de wit-steenen kom met de hoekjes en schilfertjes er uit. Met de ijzeren vorken, waarvan de tanden dicht naar elkaar toegebogen waren, - alles net zooals vroeger. Jantje genoot het ten volle. Dat was nog es wat anders dan het vreemde servies van haar betrekking! Deze witte borden, met hun barstjes die ze haast uit het hoofd kende, - daar at je toch veel smakelijker van! Nooit, al werd vader ook schatrijk, mocht hier een nieuw servies komen!

En toen, tevreden, verzadigd van dingen-van-vroeger, ging ze zich klaarmaken voor de terugreis. Vader ging haar brengen tot de helft van den weg.

‘Dag tante.’

‘Dag Jantje. Tot ziens.’

Er hing nog iets tusschen tante en haar, van zooeven.

‘Ik kom wel gauw terug,’ zei ze moeilijk.

Toen zei tante:

‘Goed, kind. En maak jij gerust maar sommetjes, hoor, als je dat prettiger vindt.’

En Jantje dacht, dat er nu wel heelemaal niets meer ontbrak aan wat ze gehoopt had van haar bezoek aan thuis...

Maar toen ze weer in de stad was, en het laatste eind alleen gefietst had, - en toen ze aangebeld had aan haar huis, - aan het huis, dat toch ook haar huis was, - toen maakte meneer de deur open in plaats van mevrouw.

Ze zag dadelijk, dat meneer niet uitzag zooals gewoon. Bleek, gespannen.

‘Dag Jantje,’ zei hij, en hij vroeg er plichtmatig bij:

‘Prettige dag gehad?’

‘Ja meneer. Waar is mevrouw?’

Meneer sloot de deur achter haar op 't nachtslot, en gaf niet dadelijk antwoord.

‘Is mevrouw er niet?’ vroeg ze nog eens.

‘Kom even mee in de huiskamer, Jantje. Rie is er ook. Dan kunnen we even samen spreken.’

Jantje voelde haar hart kloppen tot hoog in haar keel. Wat was er dan toch? Wat was er toch gebeurd in die ééne dag, dat ze weg was geweest?

In de kamer zat Rie zoo echt op haar te wachten. Ze knikte ‘dag’, met iets als een lachje, en Jantje's

oogen waren niet anders dan één vraag: ‘wat is er toch?’

‘Moeder is naar bed,’ zei Rie. ‘Ze is erg moe.’

Jantje wist dat wel, dat ze moe was. Ze had het zoo dikwijls gezien, en ook wel begrepen hoe ze zoo moe kwam: àl die vragen, àlles hier in huis dat om moeder riep, - àl dat zorgen, - ze had dikwijls gedacht, hoe ze dat wel uithield.

Maar dat kon het toch niet zijn, waar meneer en Rie zoo bleek om zagen. Alleen omdat de moeder moe was?

‘Wat is er dan?’

‘Moeder was vandaag... erg duizelig. Dokter is geweest. Nu moet moeder een poosje hier uit huis weg, - om uit te rusten.’

‘Vèr weg?’

Want het eerste, wat bij Jantje opkwam, was: hoe moet dat nou, als ik wat te vragen heb, - dan moet ik toch even naar haar toe kunnen gaan!

‘Och, vèr... Moeder gaat naar tante Lize, die woont in een klein dorpje. Ze mag niet terug komen, voor ze heelemaal is uitgerust.’

Rie zei het met een vlakke stem, eentonig, als een lesje, dat ze telkens in zichzelf had opgezegd, om het goed uit het hoofd te weten en te begrijpen. Maar toen ze het gezegd had, begonnen opeens haar lippen te trillen. Ze deed de handen voor het

gezicht, en tusschen de vingers door drupten een paar tranen.

‘Toe, Rie’ zei meneer.

Langzaam werkte het door in Jantje: mevrouw weg, - de moeder weg, - en wat moest er dan? En als de jongens en Annetje uit school kwamen, hoe moest dat dan? Die vroegen toch altijd dadelijk, of moeder er was?

En zij dan? En het werk in huis? Wie moest er koken? Hoe kon dat nou?

‘Jantje’ hoorde ze uit de verte meneers stem tot zich komen, ‘nu wouen Rie en ik met je bepraten, of je het nu wel kunt, als mevrouw er niet is. Want we weten niet goed, hoe het anders moet.’

Rie keek op. Ze veegde met de rug van haar hand de oogen af. Ze keek Jantje aan met dezelfde vraag in de oogen als haar vader: kun je het?

Hoe wist ze nou, of ze het zou kunnen? Er was zoo veel, dat ze moest kunnen nu, meer dan ze op 't oogenblik zelf bedenken kon. Maar wat moest er anders gebeuren, dan dat ze het alleen deed? Mevrouw *moest* weg, - o, dat *moeten*, waar niets aan te doen was!

‘Ik... ik weet niet’ haperde ze.

‘Ik help je natuurlijk, zoodra ik uit school ben’ zei Rie eenvoudig. ‘Misschien is moeder al in een week of drie beter.’

Jantje keek van meneer naar Rie. Ze zag opeens, hoeveel ze op elkaar leken: allebei zoo hulpeloos, omdat de moeder ziek was.

Toen dacht ze, met een schok:

'Ik moest er iets goeds van maken. Van mijn werk. *Nu* is het gekomen, dat ik er iets goeds van kan maken.'

En ze zei langzaam, en ze keek meneer niet aan en Rie niet, maar ze dacht dat ze meester Bos aankeek:

'Ja. - Ja, ik kan het wel.'

Hoofdstuk XIII

Als ze 's avonds naar bed ging, te moe haast om de trap op te komen, dacht ze: ‘weer een dag verder, - weer een dag dichterbij, dat mevrouw thuis komt.’

't Was meestal dadelijk na het afwasschen, dat ze naar bed ging. Hoogstens nog met Rie samen een knoop aannaaien of een gaatje stoppen voor de jongens en Annetje. Dat was gauw genoeg gebeurd met z'n tweeën, want de erg kapotte kousen werden in de wasch gedaan en naar de verstelnaaister gestuurd; dat had mevrouw zoo geregeld vóór ze wegging.

Slapen dat ze deed, - slápen! Ze had 'r teen om zoo te zeggen nog niet in bed, of ze sliep al. Ze herinnerde zich 's morgens niet één keer het oogenblik, dat ze ingeslapen was. Wèl, dat ze elken avond van plan was geweest, aan den dag te denken dien ze achter den rug had, en dat het geen één avond lukte.

't Ging altijd zóó: ze lag, ze sliep, en dan ging

het wekkertje, en in haar slaperige bol gingen allerlei gedachten om, aan betere tijden, waarin ze uit kon slapen, - tijden die vroeger geweest waren of die nog komen moesten, dat wist ze niet precies, - en dan werd ze zich bewust, dat de werkelijkheid een beetje anders was, - en dan stond ze al half-dronken naast haar bed en poedelde zich, en dan was ze eindelijk wakker, en durfde den nieuwen dag wel aan.

Maar de dag was moeilijk, iedere keer weer. Iedere keer moeilijker dan ze gedacht had. Er was zoo veel om aan te denken, zooveel tegelijk, al werden er nòg zooveel dingen buitenshuis gedaan, om het haar makkelijk te maken. Ze kon dat niet zoo goed, aan veel dingen tegelijk denken. Als Rie er niet geweest was om haar te helpen denken, dan was ze er nooit doorgekomen.

De kinderen waren erg ontdaan geweest den eersten dag. Moeder weg, en zóó ineens, zonder een paar weken vooraf om er aan te wennen! Annetje had gehuild; ze was ook maar een meisje. De jongens hadden natuurlijk niet gehuild, maar Herman had 's avonds de schoenen gepoetst zonder een enkel woord, en dat was nog nooit gebeurd zoolang hij schoenen-poetste. Jantje had het heel erg gevonden: ze had het al zoo moeilijk, en daarbij dan nog een zwijgende Herman in de keuken!

Maar ze had toch niet den moed gehad om een gesprek met hem te beginnen.

Langzamerhand waren ze in hun gewone doen gekomen, Daan zelfs een beetje lastig. Dat had hij wel meer: wat bang dat ze hem voor een jongetje zouden aanzien, en daarom wat extra veel praats om de lui van het tegendeel te overtuigen. Het benauwde Jantje nogal, omdat ze bijna net zoo oud was als Daan, en omdat de moeder er nu niet was om hem met een grapje te antwoorden, als hij het weer eens te pakken had. En meneer had zijn werk, - die kon er niet veel aan doen.

Ze zorgden samen elken morgen voor het ontbijt, Rie en zij. O, Rie was zoo geweldig flink deze dagen. Ze holde op 't laatste nippertje naar school, en dan had ze al een massa werkjes achter den rug. Ze had het op school gezegd, dat het niet anders kon, en ze genoot een klein beetje van haar recht om geen huiswerk te maken. Dat was de lichtzijde van het geval...

En dan, als Rie de deur achter zich had dichtgetrokken, was Jantje alleen in huis. Alleen met de kopjes, die gewasschen, de bedden, die opgemaakt, de kamers, die gestoft, de aardappels, die geschild, de groenten, die schoongemaakt moesten worden. De veelheid van al die dingen sloeg haar tegemoet, zoodra ze de klik hoorde van het slot,

dat dichtviel achter Rie. Iederen dag opnieuw. Ze wende er nooit aan.

En als het nog maar allemaal lukte! Maar er was een keer, dat het eten aangebrand was en bijna heelemaal overbleef, omdat ze er haast niets van hadden gegeten. Toen had ze bij de branderige resten wanhopig zitten huilen, en er was niemand geweest, die haar kwam troosten, omdat niemand wist hoeveel erger het is, aangebrand eten te koken dan op te eten.

En er was een keer, dat ze bij den groenteboer veel te veel genomen had, en dat merkte ze pas, toen het al gekookt was. Toen aten ze drie dagen achter elkaar hetzelfde, en den derden dag was het bedorven...

Toen was het, dat ze 's avonds aan Rie vroeg: ‘Schrijft je moeder al, wanneer ze terug komt?’

En Rie keek haar verwijtend aan, en zei:

‘Dat moet je niet vragen. Dat vragen wij toch ook niet?’

En Jantje begreep, dat het voor Rie en Meneer en de kinderen minstens zoo moeilijk was als voor haar. En ze schaamde zich een beetje, want ze had net dien dag gedacht, dat zij het 't moeilijkst had van allemaal...

* * *

Mevrouw schreef:

‘Waarom schrijft Jantje nooit eens wat? Laat ze me eens vertellen, hoe het gaat?’

Ze vond het heerlijk, dat mevrouw dat vroeg. Ze wist niet precies waarom. Misschien omdat het al zooveel zou helpen, als ze alles alleen maar vertelde.

Ze ging dien avond niet naar bed, toen het werk afgeloopen was. Ze ging zitten schrijven.

Alle slaperigheid van iederen avond trok weg, nu ze op haar penhouder zat te kluiven. Ze mocht toch alles, alles vertellen!

‘Lieve mevrouw,’ stond er al boven. Maar ze dacht: ‘moeder’. Want iemand, aan wie je alle moeilijkheden mag vertellen, daaraan denk je met het woord: moeder.

Ineens stonden ze allemaal weer duidelijk voor haar gedachten, de onoverkomelijkheden van de weken, die achter haar lagen. Wat moest ze het eerst vertellen? Dat ze zoo angstig werd elken morgen, als Rie de deur uit was? Van Daan vertellen, dat die z'n moeder eigenlijk het meest noodig had? Van het aangebrande eten? Dat ze niet wist, of de groenteboer niet te veel rekende, nu mevrouw zelf hem niet hielp?

Maar toen lachte ze. Ze wist zelf wel, dat ze dit alles niet schrijven zou. Als ze dit schreef, stond

mevrouw morgen voor hun neus, niet uitgerust natuurlijk, maar ze zou vast niet langer weg durven blijven.

Hè, stel je voor, - morgen mevrouw al terug. Het zou te heerlijk zijn. Morgen al die heele zorg van zich af schuiven, maar overlaten, alleen maar doen wat haar gezegd werd te doen, en niets zelf bedenken... Zoo was het vroeger toch geweest, vroeger, eeuwen geleden, toen mevrouw nog niet op reis was. Wat een goede tijd moest dat toch geweest zijn...

Wat moest ze nu schrijven, als ze de dingen, die ze het liefst geschreven had, in moest slikken? Niets van al wat moeilijk was?

En ze begreep opeens, dat er eigenlijk niemand in de wereld is dan jezelf, om je zaakjes uit te vechten, - ook je moeder niet. Want ze wist, dat Rie niet eens alles zou schrijven, wat naar en akelig was, omdat haar moeder dan geen rust meer zou hebben daar buiten. Uitvechten en er over heen komen, dat moest je zelf doen, daar kon niemand je bij helpen. Ze had het gevoel, alsof ze nu al bezig was er over heen te komen, - juist doordat ze merkte, dat ze het alleen moest opknappen.

Ze schreef:

'Hoe gaat het met u? Bent u al een beetje beter? Hier gaat het best. Rie en ik kunnen het

werk best af. Dag mevrouw, tot ziens en beterschap. De hartelijke groeten van uw Jantje.'

Toen ze de envelop dicht-likte, dacht ze weer: 'moeder'.

En toch had ze haar niet eens haar moeilijkheden mogen vertellen...

* * *

Toen gebeurde het alles veel vlugger dan ze gedacht hadden:

Het bericht, dat ze zich heelemaal uitgerust voelde, eigenlijk uitgeruster dan ze zich ooit herinnerde zich gevoeld te hebben.

Het bericht, dat het nu niet lang meer duurde, vóór ze thuis kwam.

Het bericht, dat ze overmorgen om half zes aankwam. Maar overmorgen was al morgen, toen ze de brief ontvingen. Morgen om half zes, - morgen om half zes, - dat was veel te gauw om waar te kunnen zijn! Ze konden geen van allen begrijpen, dat dat nou echt waar was.

Meneer kwam zelf met het bericht in de keuken, om het Jantje te vertellen. Hij was er heelemaal opgewonden van, en dat was hij anders nooit. Hij las Jantje de paar regels voor, waar het in stond.

'Overmorgen al!'

Jantje's oogen straalden.

‘Ja’ knikte meneer, en z'n stem was hoog van blijdschap, ‘en overmorgen, dat is gisteren geschreven, dus dat is al morgen!’

‘Morgen! Morgen om half zes!’

Ze kon het niet op. Ze had niet meer geteld en de dagen uitgerekend, deze laatste weken. Alles was haar veel makkelijker gevallen, sinds ze wist dat ze er op haar eigen houtje wel door heen kon komen. En ze had aan mevrouw's thuiskomst alleen maar gedacht als aan een verrassing, die ver in de toekomst lag.

En nu ineens: morgen!

‘Ben je blij?’ vroeg meneer overbodig.

Ze zei niets. Ze lachte. Blij, - dat was niet eens een woord ervoor.

‘Maak maar, dat het morgen gezellig is in huis, als ze thuiskomt.’

En bij de deur, de kruk al in de hand:

‘Je hebt je flink gehouden deze weken, Jantje!’

Maken dat het gezellig was in huis.

Ze had er werkelijk haast geen tijd voor. Alle gewone dingen moesten toch ook gebeuren, net als iedereen dag. Maar 't was nu voor 't laatst! Morgen bedacht mevrouw alles weer, en als de kinderen en Rie naar school waren, was ze met mevrouw in huis.

Ze schoot toch vlugger op dan andere dagen. Het *moest*. Ze *moest* vlugger opschieten, eerder klaar zijn, om het huis gezellig te kunnen maken. Hoe, dat wist ze nog niet. Ze had geen bloemen, ze had geen tijd om uit huis te gaan en bloemen te koopen. Eerst maar vanmorgen alles aan kant maken, en dan vanmiddag verder zien.

En toen de morgen om was, - de laatste eenzame morgen, - en alles aan kant was, een klein beetje met de Fransche slag aan kant, omdat het niet anders kon, - toen kwam Annetje uit school met een vuurroode kleur en een potje viooltjes in de hand.

‘Die heb ik voor moeder gekocht,’ bekende ze. ‘Zijn ze mooi?’

Jantje moest opeens denken aan haar eersten dag bij de vorige mevrouw. Toen was ze met een potje viooltjes thuisgekomen, - om het schip gezellig te maken. Vader had het toen wel erg goed begrepen, wat ze er mee wou.

‘Viooltjes,’ zei ze zacht. ‘Wat zal je moeder daar blij mee zijn!’

‘Ja?’ vroeg Annetje, altijd wat onzeker van zichzelf.

En Herman kwam thuis met een groot, rose, sterk-ruikend stuk zeep.

‘Heb ik voor moeder gekocht. 't Ruikt zoo

lekker. Daar kan ze zich mee wasschen als ze van de trein komt. Wel leuk, hè?'

Natuurlijk was het leuk. En het pieterig-kleine fleschje eau-de-cologne, dat Daan meebracht, - z'n schatkist liet geen grooter formaat toe, - was ook leuk.

En toen Rie thuis kwam met een bos rozen, - toen kroop er toch een beetje vervelend gevoel in Jantje op.

'Ik heb heusch geen tijd om iets voor mevrouw te gaan koopen,' dacht ze, 'en ik wou het toch zoo graag.'

Zou ze Rie vragen, of zij het voor haar wou doen? Maar dan was er eigenlijk niets aan.

Hoe zou dat straks zijn, als mevrouw thuiskwam, en van alle kinderen was er een verrassinkje voor haar, en van Jantje niets? Ze wou zich zoo graag net voelen, of ze ook één van de kinderen was.

Het maakte de blijde spanning van den dag een beetje donker.

Maar toen de kinderen weer naar school waren, en ze de boel afwaschte, gejaagd, om maar gauw met de gezelligheid te kunnen beginnen, - en ze de keuken vluchtig opgeknapt had, - en ze in de kamer kwam bij de viooltjes en de zeep en de eau-de-cologne en de pul met rozen, - toen wist ze: zij mocht maken, dat de kamer gezellig was, -

zij, en geen van de kinderen. O, mevrouw zou het vast niet erg vinden, dat er niets van haar bij was...

Toen ze alles klaar had, en de kinderen nog niet weer uit school waren, nam ze een stuk wit kastpapier, en schreef er met inkt-letters op: Welkom. De letters stonden niet al te recht naast elkaar, en bij de lus van de k kwam er een haar in de pen, zoodat de lus heelemaal dichtgroeide. Maar dat hinderde niet, - niets hinderde nu meer, want vanmiddag kwam mevrouw thuis, en er was bij alle verrassingen nu ook één van haar: Het papiertje met ‘Welkom’, met punaises boven de gangdeur vastgemaakt.

Toen de kinderen naar het station waren, - meneer was dadelijk uit school op reis gegaan, moeder tegemoet, - en Jantje moederziel-alleen in huis achterbleef, dacht ze een oogenblik, dat ze nu wel het beste zou doen met een deuntje te huilen.

Al de moeheid van deze volle, rare dag kwam nu op haar drukken. Al de moeheid eigenlijk van de lange, lange weken, dat mevrouw er niet was. Nu was het allemaal voorbij. Nu hoefde ze niet meer flink te zijn. Nu mocht ze kinderachtig zijn, en huilen zooveel ze wou...

Maar ze huilde niet.

En de sleutel draaide in 't slot, en ze liep de

gang in, en daar was meneer, en daar waren de kinderen, - en tusschen meneer en de kinderen was daar: mevrouw. De moeder. De moeder van de kinderen.

De moeder, met rondere wangen dan vroeger, en lichte, heldere oogen, niet meer moe. De moeder van de kinderen, - maar niet van Jantje. En toch was ze zoo vreeselijk blij, dat ze teruggekomen was.

Ze waren nu in de kamer. Mevrouw had Jantje zelf mee in de kamer geduwd.

Mevrouw zat weer in haar eigen stoel. Ze keek rond, - ze bleef maar rondkijken, onverzadigd, naar de kamer, naar de verrassingen, naar de kinderen, naar meneer, naar Jantje...

‘Ik ben zoo blij,’ zei ze telkens.

Ze wist niets anders te zeggen.

Ze rook aan de zeep, aan de viooltjes, aan de eau-de-cologne, aan de rozen.

‘Het is om uw handen te wasschen na de reis,’ verklaarde Herman.

En mevrouw stond op en ging naar de keuken, om haar handen te wasschen met de rose zeep.

Toen ze terugkwam door de gang, met schoone, ruikende handen, zag ze het papiertje pas. Jantje merkte het van de kamer uit. Ze kreeg er een kleur van.

‘O, wie heeft dat Welkom daar voor me opgehangen?’

Het heele stelletje liep naar buiten. Alleen Jantje bleef schuldbewust achter.

‘Niemand!’

‘Jij?’ fluisterde Rie, toen ze terugkwam.

Jantje knikte met een heftige kleur. Had ze het maar niet gedaan.

‘Moeder, Jantje heeft het gedaan!’ riep Rie.

‘Jij?’ vroeg mevrouw, en pakte haar beide handen. ‘Daar krijg je een zoen voor.’

En voor Jantje weg kon, de kamer uit, had mevrouw haar gezicht tusschen beide handen genomen, en haar een kus gegeven.

‘En nog een, voor al wat je gedaan hebt, toen ik er niet was.’

Maar toen kroop Jantje tusschen Daan en Herman door naar de deur, en verdween...

's Avonds in bed, doodmoe en gelukkig, lag ze alles nog eens te overdenken.

Achter haar gesloten oogen brandde de slaap. Maar 't was zonde om nu al in te slapen. Eerst alles weer zien, weer beleven van vandaag. Van vandaag en van den tijd die nu voorbij was.

Moeilijk was het geweest, en veel. Te veel soms.

Maar nu was alles goed. Nu was ze een deel geworden van het gezin hier.

Ze had iets goeds gemaakt van haar werk.

O, en wat veel had ze er voor terug gekregen. Het gevoel van een thuis. Het gevoel van rust, dat ze altijd kreeg, als het schip gevaren had, en het lag stil. Als het touw uitgegooid was en vastgemaakt aan de wal.

Hier was ze aan wal. Hier lag ze stil en rustig, - hier was ze thuis. En ze had het zelf veroverd, dat ze hier aan wal was...

Ze hoorde een zacht geluid: het draaien van de deurknop. Haar oogen gingen lui open.

In het donker zag ze de deur langzaam opengaan.

Een stem zei:

‘Slaap je al, Jantje?’

Mevrouw's stem.

‘Nee, nog niet.’

Het licht knipte aan. Mevrouw stond voor Jantje's bed.

‘Ik heb even gekeken, of de kinderen er goed onder liggen. Nu moet ik ook komen kijken, of jij er goed onder ligt.’

Mevrouw bukte zich, en streek haar over het voorhoofd.

‘Wat zul je moe zijn, kind. Wat heb je het moeilijk gehad!’

‘Niet zoo erg,’ zei Jantje onduidelijk.

‘Maar nu wordt het beter, hoor. Ik ben heelemaal uitgerust. Flinke meid!’

Jantje bleef onbeweeglijk liggen, draaide alleen haar hoofd zoo, dat ze in mevrouw's oogen kon kijken. Er was zoo iets héél liefs in mevrouw's oogen te vinden. Daar bleef ze maar stil naar liggen kijken, zonder een woord.

‘Zal ik je eens instoppen?’

Jantje knikte.

En toen voelde ze, voor 't eerst van haar leven, een paar moeder-handen, die handig de dekens om haar heen instopten, tot ze als een onbeweeglijk pakje in haar bed lag.

‘Zoo goed?’

‘Ja...’

Mevrouw boog zich voorzichtig over haar heen.

‘Zeg eens één keertje moeder tegen me,’ fluisterde ze.

‘Ja, moeder...’

Het licht knipte uit, de deur ging open en weer dicht, en Jantje lag alleen.

De oogen groot-open in 't donker, doodstil, om de dekens zóó te laten als ze ingestopt waren, - zoo bleef ze liggen.

Moeder. Ze had moeder gezegd. En ze was ingestopt door een moeder.

O, haar heele leven wou ze zoo blijven liggen

als ze nu lag: de dekens stijf om zich heen, nergens een koud holletje, - want ze was ingestopt.

Zóó blijven, en dat ééne woord denken: Moeder.

Zóó was het goed, - zóó was het heelemaal goed...